

Bieżące Informacje 6

ISSN 1234-7086

Czerwiec 2024
6 [413]

egzemplarz bezpłatny

W numerze:

**MIKROORGANIZMY
GLEBOWE**

**STRES CIEPLNY
U ŚWIŃ**

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata 2023-2027

PS WPR 2023-2027

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

IV WARMIŃSKO-MAZURSKIE **DNI POLA** 2024

10.06-04.07.2024 r.

Harmonogram wydarzenia:

- 10 czerwca - powiat bartoszycki
- 11 czerwca - powiat kętrzyński
- 12 czerwca - powiat mrągowski
- 13 czerwca - powiat piski
- 14 czerwca - powiat szczycieński
- 17 czerwca - powiat ostródzki
- 18 czerwca - powiat iławski
- 19 czerwca - powiat nowomiejski
- 20 czerwca - powiat działdowski
- 21 czerwca - powiat nidzicki
- 24 czerwca - powiat węgorzewski
- 25 czerwca - powiat gołdapski
- 26 czerwca - powiat olecki
- 27 czerwca - powiat giżycki
- 28 czerwca - powiat ełcki
- 1 lipca - powiat olsztyński
- 2 lipca - powiat elbląski
- 3 lipca - powiat braniewski
- 4 lipca - powiat lidzbarski

PATRONAT HONOROWY

Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

WOJEWODA
WARMIŃSKO-MAZURSKI
Radosław Król

Partner generalny

Dobrze, że jesteśmy razem!

SIEĆ NA RZECZ
INNOWACJI W ROLNICTWIE
I NA OBSZARACH WIEJSKICH

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

Operacja opracowana przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

spis treści

O doradztwie rolniczym	4
Z życia WMODR z siedzibą w Olsztynie	5
Wiadomości z województwa	6
Z życia ARiMR	7
Z życia KOWR	8
Z życia KRUS	9
Z życia OSCHR	10

W POLU I NA ŁĄCE

Orkisz, płaskurka i samopsza – stare gatunki pszenicy	13
Rola mikroorganizmów glebowych w utrzymaniu żyzności gleby	14
Technologia uprawy słonecznika na kwiat cięty	17

W CHLEWNI I OBORZE

Stres cieplny u świń	18
Beztresowy system monitoringu zmiany masy ciała bydła	20
Efektywna hodowla bydła mięsnego w rolnictwie ekologicznym	22

PRZY ZAGRODZIE

Moja wczorajsza wieś – Burkat we wspomnieniach	30
Przywracanie zdrowia gleby za pomocą rozwiązań opartych na przyrodzie	34

Z EKONOMIĄ ZA PAN BRAT

Rozliczenia z rolnikami ryczałtowymi – status prawny rolnika ryczałtowego	36
---	----

ROZWIJAMY OBSZARY WIEJSKIE

Pomoc dla pszczelarzy do przezimowanych rodzin pszczelich	37
Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej	38
Kompleksowe Usługi Doradcze w całym województwie. Połowa realizacji projektu za nami!	40
Platforma Doradcza eDWIN: innowacyjna przyszłość rolnictwa	41
Rusza nowa edycja konkursu AGROLIGA 2024	42
Program Premie dla Młodych Rolników 2024: inwestycja w przyszłość polskiego rolnictwa	43
Harmonogram naborów wniosków w ramach PS dla WPR 2023-2027	44

PORADY PRAWNE

Wybrane przepisy prawne dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich	45
--	----

W DOMU I W ZAGRODZIE

Czekolada – czy warto ją jeść?	46
Pokrzywa – niszczyć czy zbierać	47

AGRORYNEK 24-29

OGŁOSZENIA KUPNO-SPRZEDAŻ 49

KRZYŻÓWKA 50

REDAKCJA POLECA

13

Orkisz, płaskurka i samopsza – stare gatunki pszenicy

Stare gatunki pszenicy, trudniejsze w obróbce, przetrwały jedynie na małych obszarach. Powrót do tych gatunków pszenicy zapoczątkowały województwa: warmińsko-mazurskie i kujawsko-pomorskie.

20

Beztresowy system monitoringu zmiany masy ciała bydła

Monitorowanie zmiany masy ciała zwierząt ma szczególne znaczenie w prawidłowej ocenie efektywności produkcji żywca wołowego, które jest wskaźnikiem optymalnego żywienia oraz zdrowia zwierząt.

Rolniczy biuletyn informacyjny

Wydawca miesięcznika:

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel. 89 526 44 39, 89 535 76 84
sekretariat@w-modr.pl, redakcja@w-modr.pl (Redakcja)

Oddział w Olecku

Al. Zwycięstwa 10, 19-400 Olecko, tel. 87 520 30 31, 87 520 30 32
olecko.sekretariat@w-modr.pl

p.o. Dyrektor – *Mateusz Cygan*

I Z-ca Dyrektora – *Małgorzata Micińska-Wąsik*

II Z-ca Dyrektora – *Paweł Mostowicz*

p.o. Dyrektor Oddziału w Olecku – *Małgorzata Micińska-Wąsik*

Redaktor Naczelny – *Mirosław Fesnak*

Rada Programowa:

Przewodniczący: *Małgorzata Micińska-Wąsik*

Członkowie: *Anna Fatyga-Koltun, Mirosław Fesnak, dr inż. Rodian Pawłowski, dr inż. Bolesław Pilarek, Jerzy Rutkowski, Agnieszka Soltysiak, Anna Subocz, Karol Sus, Maria Suszko*

Skład i druk:

Sekcja Wydawnictw i Informacji WMODR

Nakład:

1000 egz.

Biuletyn dostępny w wersji cyfrowej

Szanowni Państwo,

Drodzy Rolnicy!

20 lat temu Polska stała się członkiem Unii Europejskiej. Dzięki obecności w strukturach unijnych, a także NATO możemy cieszyć się, że jesteśmy bezpieczni, mamy wpływ na wiele ważnych spraw, korzystamy z ogromnych unijnych środków, możemy swobodnie podróżować i wybierać miejsce do pracy i życia. Korzyści nie sposób wymienić w całości, ale najważniejsza z nich to poczucie, że działamy razem we Wspólnocie i wspieramy się – co jest kluczowe, gdy za naszą wschodnią granicą trwa regularna wojna.

Akcesja Polski do Unii była efektem procesu przemian wolnościowych, demokratycznych, ustrojowych i gospodarczych, które rozpoczęły się po wyborach czerwcowych 1989 roku. Pamiętam, podobnie jak wielu z Was, jakie to było wyzwanie dla polskiej gospodarki, w tym również – a może szczególnie – dla rolnictwa. Pamiętam obawy, wątpliwości i pytania, czy damy radę, czy nasze rolnictwo przetrwa pod presją konkurencji na wolnym, europejskim rynku.

Z perspektywy 20 lat widać jednak, jak dobrze polscy rolnicy wykorzystali szansę, jaką dała im Wspólna Polityka Rolna, i jaką pozycję – pomimo wielu trudności – polskie rolnictwo zdobyło przez ten czas nie tylko w Europie, ale na całym świecie. Wejście Polski do Unii Europejskiej spowodowało prawdziwie istotne zmiany w rozwoju polskiego rolnictwa, kondycji ekonomicznej gospodarstw i warunkach życia ludności wiejskiej. Pozytywne znaczenie dla rozwoju rolnictwa miało prowadzenie stabilnej i przewidywalnej polityki rolnej, w tym instrumentów i środków finansowych z nią związanych.

Warto jednak dzisiaj przypomnieć, jak bardzo 20 lat temu polski sektor rolny różnił się od rolnictwa tzw. państw Europy Zachodniej. Jak bardzo potrzebował rozwoju, modernizacji, dostosowania się do oczekiwań europejskich konsumentów. A jednocześnie jak mało wówczas wiedzieliśmy na temat Wspólnej Polityki Rolnej – filaru unijnego rolnictwa. To ogromne zadanie – przygotowanie rolników do wyzwań, jakie stawiała przed nimi UE – stało wówczas przed doradztwem rolniczym. Ośrodki doradztwa rolniczego jako pierwsze rozpoczęły kampanię informacyjno-szkoleniową, wyjaśniającą istotę i cele Wspólnej Polityki Rolnej. Wzięły też na swoje barki informowanie, szkolenie i wspieranie rolników przy korzystaniu z profitów, które dał Polsce udział w strukturach unijnych.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało wzrost oczekiwań środowisk rolniczych, które wymagały od doradców coraz to nowych kompetencji. Trudno wymienić wszystkie zadania realizowane przez jednostki doradztwa rolniczego w okresie ostatnich 20 lat. Na szczególną uwagę zasługują te, które umożliwiły polskim rolnikom realizację priorytetów i skorzystanie z możliwości oferowanych w ramach kolejnych programów wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, począwszy od przedakcesyjnego programu SAPARD, aż do realizowanego obecnie Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej.

20 lat członkostwa w UE jednoznacznie pokazało, że doradztwo rolnicze nieustannie musi się zmieniać, przystosowywać do nowych uwarunkowań i odpowiadać na nowe wyzwania, które pojawiają się wraz z przemianami gospodarczymi i społecznymi. Przejście wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego pod nadzór Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dało podstawę do jeszcze ściślejszego ukierunkowania państwowego doradztwa na realizację priorytetów Wspólnej Polityki Rolnej oraz zapewnienie jednolitych standardów usług doradczych na terenie całego kraju.

Państwowe doradztwo mierzy się z coraz to nowymi wyzwaniami, w szczególności wynikającymi ze zmian klimatu, szybkiego tempa rozwoju nowych technologii i rozwiązań cyfrowych, czy zakłóceń w łańcuchach dostaw. Przez ostatnie dwie dekady dzięki unijnemu wsparciu udało się w Polsce dość nowocześnie zmechanizować rolnictwo. Jednak teraz pojawia się problem jego ucyfrowienia i przejścia na etap rolnictwa precyzyjnego, a czeka nas jeszcze rewolucja 4.0. Musimy pamiętać o tym, że w obecnym świecie konkurencyjność gospodarki powinna opierać się na jej innowacyjności. Dlatego też dalszy postęp technologiczny będzie wymagał zwiększenia nakładów na badania naukowe, edukację i doradztwo.

Odpowiadając na te wyzwania, wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego podejmują również własne inicjatywy, które w ścisłej współpracy różnych jednostek nadzorowanych przez Ministerstwo, są stopniowo wdrażane na terenie całego kraju.

Państwowe doradztwo rolnicze w Polsce posiada ugruntowaną opinię i pozycję wśród rolników oraz innych mieszkańców wsi. Szybko dostosowuje się do nowych wyzwań, a tym samym odgrywa istotną rolę w przemianach zachodzących na polskiej wsi. Jego rola ciągle wzrasta, a zapewnienie rozwoju doradztwa ma istotne znaczenie dla dalszego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich; z tego względu jest jednym z moich priorytetów jako Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Obecna sytuacja w sektorze rolnym oraz konieczność radzenia sobie z trudnościami są niezwykle istotne dla zapewnienia stabilności i rozwoju polskiego rolnictwa. Dlatego też, doceniam wysiłki wszystkich doradców w identyfikowaniu najważniejszych problemów oraz proponowaniu rozwiązań, których celem jest poprawa bieżącej sytuacji ekonomicznej rolników.

Miniony rok to czas znaczących spadków cen produktów rolnych, przy nadal utrzymujących się wysokich kosztach zakupu środków do produkcji rolnej. Przez całą Europę przechodziła fala rolniczych protestów – rolników łączyło jedno – spadek opłacalności produkcji rolnej oraz nieracjonalne i zbyt wygórowane wymagania w zakresie ochrony środowiska i klimatu wynikające z Zielonego Ładu. Znaczna część rolników boryka się ponadto z rosnącym rozchwianiem rynków rolnych, spowodowanym nadmiernym importem towarów rolnych z Ukrainy oraz agresywną polityką sprzedażową Rosji destabilizująca sytuację na rynkach rolnych.

Rozumiemy problemy z jakimi obecnie borykają się polscy rolnicy. Jest to wyzwanie, które wymaga zaangażowania i ustaleń na najwyższym poziomie krajowym oraz europejskim. Jednak pamiętajmy o tym, że wszystkiego nie da się naprawić z dnia na dzień. Osiem poprzednich lat zaniedbań w rolnictwie zrobiło swoje, ale ostatnie miesiące wyteżonej pracy i zaangażowania przynoszą pierwsze efekty.

Poradzimy sobie też, o czym jestem głęboko przekonany z problemami wynikającymi z wojny w Ukrainie. Rolnicy protestując nie dają wiary, że po drugiej stronie jest bardzo trudny rozmówca, z którym przecież łączą nas poważne relacje handlowe, o których proponujemy zamykanie granicy nie powinni zapominać.

Obecnie stoimy przed wieloma wyzwaniami, takimi jak zmiany klimatyczne, zmniejszające się zasoby naturalne, czy potrzeba utrzymania konkurencyjności na rynkach międzynarodowych. W przypadku polskiego rolnictwa chodzi również także o dalsze przemiany strukturalne i unowocześnienie tej gałęzi gospodarki. Bez tego nie uda się sprostać wyzwaniom i stawianym rolnictwu licznym wymogom.

Wyzwania dotyczą z jednej strony produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produktów pochodzenia zwierzęcego – mięsa, mleka, ale i innych produktów żywnościowych. Z drugiej strony wyzwanie wiąże się ze zmniejszaniem emisyjności, a to uzyskać można tylko dzięki nowoczesnym rozwiązaniom oraz digitalizacji produkcji.

Czas ogromnych przeobrażeń rolnictwa za nami, a nowy kolejny przed nami. Pamiętajmy, że polityka rolna to fundament naszego społeczeństwa. To ona zapewnia bezpieczeństwo żywnościowe, chroni środowisko oraz przyczynia się do zrównoważonego rozwoju.

Przyszła WPR po 2027 r. powinna mieć nadal kluczowe znaczenie dla zachowania bezpieczeństwa żywnościowego. Nie da się tego zrobić bez utrzymania konkurencyjności gospodarstw rolnych. Produkcja żywności musi być prowadzona w sposób zrównoważony i na to muszą znaleźć się środki w przyszłym unijnym budżecie. Także perspektywa rozszerzenia UE o nowe kraje (Ukraina, Bałkany Zachodnie, Mołdawia), wymaga nie tylko środków dla nowych członków, ale też instrumentów wspierających dostosowania polskich rolników do funkcjonowania i konkurowania na rozszerzonym wspólnym rynku. Dlatego też Polska musi stać się ponownie wiodącym i mocnym głosem całej Unii. Konieczne musimy odbudować swoją silną pozycję, aby na równi z największymi w UE, decydować o jej dalszych kierunkach zmian i rozwoju.

**Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi**

Czesław Siekierski

Po raz czwarty spotkajmy się na Warmińsko-Mazurskich Dniach Pola

Podstawowym zadaniem WMODR jest doradztwo technologiczne, które promuje wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w technologiach uprawowych, w żywieniu i chowie zwierząt, technice rolniczej, przetwórstwie i sprzedaży detalicznej w gospodarstwie. To dzięki działaniom podejmowanym m.in. przez Ośrodek następuje wzrost poziomu dochodów rolniczych gospodarstw rolnych Warmii, Mazur i Powiśla oraz podnoszenie ich konkurencyjności rynkowej.

Mateusz Cygan

p.o. Dyrektor Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Pośród wszystkich form działalności upowszechnieniowej, WMODR przykłada szczególną uwagę do demonstracji polowych i pokazów. Celem zakładanych przez Ośrodek demonstracji polowych jest pokazanie rolnikom w jaki sposób technologia uprawy wpływa na plonowanie roślin uprawnych w zróżnicowanych warunkach siedliskowo-klimatycznych województwa warmińsko-mazurskiego. Rolą ośrodka jest wzbudzenie w odbiorcy przekonania, że dana innowacja może być zastosowana w jego gospodarstwie i przyniesie mu wymierne korzyści.

W wyniku prowadzonej przez nas działalności upowszechnieniowej podwyższa się poziom świadomości rolników związany z zastosowaniem innowacyjnych metod produkcji, a przede wszystkim prawidłowym doбором odmian do warunków panujących w województwie warmińsko-mazurskim. To właśnie uprawa odmian odpornych, sprawdzonych w uprawie w naszych warunkach siedliskowych jest jednym z najlepszych sposobów ochrony środowiska naturalnego oraz zminimalizowania kosztów produkcji w danej uprawie, z uwagi na zmniejszoną potrzebę stosowania chemicznych środków produkcji. Dlatego tak ważne jest dotarcie do szerokiego grona rolników i uświadomienie ich o konieczności stosowania odmian rekomendowanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim.

Celem prowadzonych w tym roku przez Ośrodek demonstracji z produkcji roślinnej jest upowszechnianie prawidłowej technologii produkcji uwzględniającej zasady integrowanej ochrony roślin jako elementu ograniczającego nadmierne stosowanie środków ochrony roślin. W szczególności będziemy przedstawiali zagadnienia dotyczące prawidłowego doboru odmian oraz metod ochrony przeciwko agrofagom. Nie zapominamy o producentach ekologicznych kierując do nich dedykowaną ofertę demonstracyjną mającą na celu upowszechnienie praktyk rolniczych służących zwiększeniu poziomu żyzności gleb oraz ograniczenia jej degradacji z zastosowaniem probiotechnologii wykorzystującej pożyteczne mikroorganizmy. Podczas demonstracji pobierzemy i prześlemy do badań i analiz próbki gleby na potrzeby przygotowania indywidualnych metodyk zastosowania w gospodarstwie rolnym preparatów probiotycznych, a następnie ponownie przeprowadzimy badania gleby w celu oceny wpływu probiotyków na środowisko glebowe. Dzięki temu

producenci uzyskają szeroką wiedzę na temat zasadności utrzymywania zdrowotności gleby, przewartościowania podejścia do gleby jako ekosystemu, którym trzeba umiejętnie zarządzać aby działał sprawnie w celu zapewnienia solidnej podstawy produkcji rolniczej i rozwoju bioróżnorodności.

Poruszając tematykę działalności upowszechnieniowej Ośrodka, należy podkreślić jego zaangażowanie w tworzenie Krajowej Sieci Gospodarstw Demonstracyjnych, do której należy 19 gospodarstw (najwięcej w skali kraju) z naszego województwa. Gospodarstwa demonstracyjne są dla rolników miejscem zdobywania wiedzy i doświadczenia, szczególnie cennym z uwagi na pokazywanie rozwiązań aktualnych i realnych. W gospodarstwie demonstracyjnym rolnicy mają możliwość poczynienia obserwacji, porównania ze swoimi sposobami gospodarowania, a także wymiany doświadczeń i zyskania przekonania o możliwości stosowania nowych, lepszych od dotychczasowych rozwiązań.

W dniach 10 czerwca – 4 lipca br. już po raz czwarty przeprowadzimy cykl 19 powiatowych spotkań polowych w ramach IV Warmińsko-Mazurskich Dni Pola. Doświadczenia i wnioski wyciągnięte z organizacji poprzednich trzech edycji tego wydarzenia wskazały nam, że praktyczne sesje na polatkach uprawowych są wyczekiwane zarówno przez producentów rolnych jak i przedstawicieli nauki i firm produkujących dla rolnictwa stanowiąc doskonałą okazję do wymiany doświadczeń. Podczas tegorocznych spotkań będziemy chcieli pokazać i promować, m.in. bioróżnorodność roślin uprawnych oraz odmiany o podwyższonej tolerancji na suszę i inne niekorzystne zjawiska atmosferyczne.

Już dziś zapraszam Państwa do udziału w IV Warmińsko-Mazurskich Dniach Pola. Dzięki uczestnictwu w tym wydarzeniu będą Państwo mogli porównać potencjał plonowania odmian roślin uprawnych, sposoby ochrony roślin i zastosowane rodzaje nawożenia. Mam nadzieję, że spędzony z nami czas i wiedza zdobyta podczas spotkań wspomogą Państwa w podejmowaniu racjonalnych decyzji, skutkiem czego będzie wzmocnienie efektywności produkcji Państwa gospodarstw rolnych i ich konkurencyjności rynkowej.

Z życia WMODR

Małgorzata Micińska-Wąsik

I Zastępca Dyrektora Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Kampania składania wniosków o płatności za 2024 rok

Do 1 lipca br. ARiMR przyjmuje wnioski o przyznanie płatności bezpośrednich i płatności obszarowych. Pracownicy WMODR udzielają doradztwa dotyczącego wymogów, które należy spełnić, by płatności otrzymać, a także w sposób bezpłatny sporządzają dla rolników wnioski o przedmiotowe płatności. Zapraszamy do kontaktu z doradcami terenowymi.

Zapraszamy do udziału w czerwcowych seminariach

- 4 czerwca br., w Hotelu Folwark Łękuk, pow. giżycki, odbędzie się **seminarium pn. „Smart villages wyzwaniem dla poprawy jakości życia na obszarach wiejskich”**. Zapraszamy osoby zainteresowane do udziału w spotkaniu. Kontakt do organizatora: Jadwiga Weisbrod, starszy referent DROW, tel. 665 891 872.
- 25 czerwca br., w Winnicy Sztolcman, w Szafarni, pow. nowomiejski, odbędzie się **seminarium pn. „Małe winnice – jak zacząć i odnieść sukces”**. Kontakt do organizatora: Radosław Skudlarz, specjalista DROW, tel. 695 551 071.

Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie

5 czerwca br., w siedzibie WMODR w Olsztynie, odbędzie się finał wojewódzkiej Olimpiady. Odbyło się 19 etapów powiatowych, które wyłoniły po 3 przedstawicieli młodych rolników do udziału w finale wojewódzkim.

Letnia Akademia Uprawowca

8 czerwca br. WMODR rozpoczyna cykl warsztatów (3 dwudniowe, weekendowe spotkania) dla grupy rolników, podczas których zgłębiane będą tajniki unowocześniania upraw. Swoją wiedzę i doświadczeniem, prócz rolników, dzielić się będą naukowcy branżowi z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

IV Warmińsko-Mazurskie Dni Pola

W okresie od 10 czerwca do 4 lipca br. Ośrodek przeprowadzi **19 spotkań polowych organizując IV Warmińsko-Mazurskie Dni Pola**. Do udziału w spotkaniach z rolnikami zaprosiliśmy naukowców z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Instytutu Ochrony Roślin – PIB w Poznaniu, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach, Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Doświadczenie organizacji Dni Pola z poprzednich lat pokazało nam, że są to spotkania oczekiwane, głównie z powodu możliwości bezpośredniego kontaktu między osobami zainteresowanymi rozwojem rolnictwa, a więc wzrostem ilościowym produkcji i poprawą jakości surowca. Wydarzenie jest imprezą towarzyszącą V Krajowym Dniom Pola w Boguchwale odbywającym się pod hasłem „Nowoczesne rolnictwo”. Harmonogram IV Warmińsko-Mazurskich Dni Pola dostępny jest na str. 2.

Zapraszamy do udziału w konkursach

- Konkurs „Najlepsze gospodarstwo ekologiczne” – termin zgłoszenia uczestników mija 21 czerwca br. Osobą odpowiedzialną za przeprowadzenie etapu wojewódzkiego konkursu jest Małgorzata Razminas, główny specjalista ds. rolnictwa ekologicznego, tel. 695 990 243.
- Konkurs „Najlepszy doradca ekologiczny” – uczestnikami ogólnopolskiego konkursu mogą być doradcy wpisani na listę doradców rolniczych prowadzoną przez dyrektora CDR w Brwinowie, świadczący dla rolników usługi w zakresie rolnictwa ekologicznego. Termin zgłoszenia uczestników mija 28 czerwca br. WMODR jest odpowiedzialny za przeprowadzenie etapu wojewódzkiego konkursu. Osobą udzielającą informacji jest Urszula Anculewicz, kierownik Działu Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska, tel. 697 632 088.

Nabory wniosków w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027

Zapraszamy do korzystania z fachowego doradztwa rolniczego w zakresie interwencji Planu Strategicznego WPR, w ramach których prowadzone są aktualnie nabory wniosków oraz z usług sporządzania niezbędnej dokumentacji aplikacyjnej świadczonych przez pracowników Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego, Oddziału w Olecku i Centrali WMODR:

- *Interwencje leśne lub zadrzewienienia – nabór od 1 czerwca do 31 lipca 2024 r.*
- *Premie dla młodych rolników – nabór od 19 czerwca do 19 sierpnia 2024 r.*
- *Rozwój małych gospodarstw – nabór od 25 lipca do 22 sierpnia 2024 r.*

Krajowa Sieć Gospodarstw Demonstracyjnych

Sieć utworzona została przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, w ścisłej współpracy z 16 wojewódzkimi ośrodkami doradztwa rolniczego. Gospodarstwa demonstracyjne, od lat, są dla rolników miejscem zdobywania wiedzy i doświadczenia, szczególnie cennym z uwagi na pokazywanie rozwiązań aktualnych i realnych. W gospodarstwie demonstracyjnym rolnicy mają możliwość poczynienia obserwacji, porównania ze swoimi sposobami gospodarowania, a także wymiany doświadczeń. Strona internetowa – www.gospodarstwademonstracyjne.cdr.gov.pl – stanowi wykaz gospodarstw wraz z ich charakterystyką. Taka baza ułatwia kontakty oraz pozwala jednostkom doradztwa rolniczego realizować zadania upowszechnieniowe, szkoleniowe i informacyjne w sposób synergiczny. Koordynatorem sieci w województwie warmińsko-mazurskim jest dr inż. Rodian Pawłowski, tel. 695 550 460. Zapraszamy właścicieli gospodarstw zainteresowanych udziałem w sieci do współpracy.

Nasza gazeta na podium dla najlepszych miesięczników ODR!

„Biezące Informacje” otrzymały II miejsce w ogólnopolskim konkursie na „Najlepsze wydawnictwo wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego”. To wyróżnienie jest dla nas nie tylko dowodem uznania naszej pracy, ale także motywacją i zobowiązaniem do dalszych działań.

Wsparcie terenów przy granicy z Rosją

Ruszył nabór w województwie warmińsko-mazurskim do Rządowego Programu Rozwoju Północno-Wschodnich Obszarów Przygranicznych na lata 2024-2030.

Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie

Cel programu

Celem jest poprawa jakości życia mieszkańców oraz rozwój społeczno-gospodarczy na terenach, które najbardziej ucierpiały na skutek agresji Rosji na Ukrainę i kryzysu na granicy polsko-rosyjskiej i polsko-białoruskiej. Swoim zasięgiem obejmuje cztery województwa: podkarpackie, podlaskie, lubelskie oraz warmińsko-mazurskie.

Nabór w województwie warmińsko-mazurskim

W województwie warmińsko-mazurskim programem zostały objęte następujące powiaty: bartoszycki, braniewski, gołdapski, kętrzyński i węgorzewski, miasta: Bartoszyce, Górowo Iławeckie, Braniewo, Kętrzyn, gminy miejsko-wiejskie: Bisztynek, Sępólno, Frombork, Pieniężno, Gołdap, Korsze, Reszel oraz gminy wiejskie: Bartoszyce, Górowo Iławeckie, Braniewo, Lelkowo, Płoskinia, Wilczęta, Banie Mazurskie, Dubeninki, Barciany, Kętrzyn, Srokowo, Budry i Pozezdrze.

Budżet programu

Na realizację Programu Rząd RP przeznaczył kwotę 500 mln zł w latach 2024-2030. Alokacja środków budżetu państwa przypisana do każdego z czterech objętych Programem województw wynosi **125 mln zł**. Dysponentem tych środków będzie Wojewoda.

Maksymalna kwota dofinansowania w ramach jednego wniosku wynosi **2 mln zł**, a jeden samorząd będzie mógł otrzymać dotacje na realizację maksymalnie **2 zadań inwestycyjnych** w ciągu trwania całego programu.

– *Ważne jest żeby w tej perspektywie i w tej kadencji każdy mógł pozyskać te środki, ponieważ one mają przede wszystkim poprawić jakość życia, poprawić infrastrukturę, jak i również oświatę, edukację i turystykę* – powiedział Wojewoda Warmińsko-Mazurski Radosław Król.

Założenia programu

Program składa się z czterech podstawowych działań objętych wsparciem. Są to:

Działanie 1. Poprawa infrastruktury drogowej oraz infrastruktury towarzyszącej i poprawa bezpieczeństwa drogowego:

- modernizacja lub przebudowa odcinków dróg powiatowych i gminnych;
- budowa nowych odcinków dróg powiatowych i gminnych;
- modernizacja, przebudowa lub budowa ścieżek rowerowych oraz ciągów pieszych i chodników zlokalizowanych wzdłuż dróg gminnych i powiatowych;
- budowa ogólnodostępnych parkingów naziemnych dla maksymalnie 40 pojazdów osobowych, zlokalizowanych przy modernizowanych lub budowanych drogach powiatowych i gminnych lub służących ogólnym potrzebom mieszkańców;

■ tworzenie miejsc postojowych dla rowerów.

Działanie 2. Zielona i niebieska infrastruktura dla ochrony środowiska naturalnego

W ramach działania będą wspierane:

- projektowanie i budowa lub modernizacja instalacji wodociągowych i wodno-kanalizacyjnych (poniżej 2000 RLM);
- zazielenianie obszarów i zwiększanie powierzchni biologicznie czynnych w miastach – dotyczy budynków i terenów publicznych.

Działanie 3. Stworzenie warunków do rozwoju zrównoważonej turystyki w oparciu o endogeniczne potencjały:

- modernizacja, budowa nowych lub rozbudowa istniejących turystycznych szlaków rowerowych i pieszych wraz z ich infrastrukturą towarzyszącą – zielone parkingi, miejsca odpoczynku i postoju na trasie wraz z wiatami i toaletami;
- ogólnodostępne punkty widokowe;
- tworzenie zielonych parkingów (do max. 60 aut osobowych) przy obiektach zabytkowych udostępnionych do zwiedzania lub stanowiących lokalną atrakcję turystyczną;
- tworzenie punktów informacji turystycznej.

Działanie 4. Działania służące poprawie stanu infrastruktury edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej w celu zwiększenia dostępności lub jakości usług publicznych:

- edukacja – poprawa jakości i dostępu do edukacji przez modernizację lub przebudowę obiektów lub pomieszczeń przedszkoli lub szkół (na poziomie podstawowym, średnim ogólnokształcącym lub zawodowym) lub dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- zdrowie – modernizacja lub przebudowa podmiotów leczniczych oferujących świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) w zakresie usług objętych kontraktami z Narodowym Funduszem Zdrowia lub dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- infrastruktura społeczna – modernizacja lub przebudowa obiektów lub pomieszczeń domów pomocy społecznej lub dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Tereny przygraniczne wymagają szczególnego wsparcia – podkreśla wojewoda Radosław Król.

Interwencje leśno-zadrzewieniowe – rusza nabór wniosków w ARiMR (część I)

Od 1 czerwca do 31 lipca 2023 r. będzie prowadzony nabór wniosków o przyznanie wsparcia na zalesianie, zadrzewienie, zakładanie systemów rolno-leśnych oraz zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych. Nabór w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Piotr Turowski

Dyrektor WM OR Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Lasy odgrywają ważną rolę w procesie pochłaniania dwutlenku węgla z atmosfery i trwałego jego magazynowania w postaci węgla w biomase drzewnej. Dodatkowo wspomagają różnicowanie krajobrazu i są miejscem bytowania wielu gatunków fauny i flory oraz kanałami migracji zwierząt dziko żyjących. Na potrzebę zwiększenia różnorodności biologicznej lasów wskazuje się również w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030. Z tego względu w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) wspierane są m.in. niżej opisane interwencje leśno-zadrzewieniowe:

10.11 Zalesianie gruntów rolnych

Interwencja ta przewidziana jest do gruntów rolnych charakteryzujących się niską przydatnością dla rolnictwa, stanowiących potencjalny obszar dla zakładania upraw leśnych, jak również kształtowania struktury krajobrazu obszarów wiejskich. Płatności na zalesienie można uzyskać do gruntów niskich klas bonitacji lub wyłączonych z produkcji rolnej, co stanowi alternatywę dla sposobu ich zagospodarowania. Celem zalesień jest wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych. Zalesienia pełnią znaczącą funkcję dla ochrony klimatu, gleb i wód poprzez m.in. zapobieganie erozji i zwiększenie retencji na obszarach wiejskich. Interwencja zalesieniowa dedykowana jest rolnikom (osoby fizyczne lub prawne), którzy są właścicielami lub współwłaścicielami gruntów przeznaczonych do zalesienia lub grunty te stanowią własność małżonka. O pomoc może wnioskować rolnik, któremu został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności. Beneficjentem mogą być również jednostki samorządu terytorialnego i jednostki organizacyjne gmin, powiatów oraz województw, jednakże przyznawana im pomoc obejmuje jedynie koszty założenia uprawy leśnej tzw. wsparcie na zalesianie. Pomoc na zalesienie przyjmuje trzy formy, odpowiadające poszczególnym rodzajom wspieranych przedsięwzięć, niezbędnych w trakcie kolejnych etapów procesu zalesiania:

- 1. Wsparcie na zalesianie** – wypłacane jest w pierwszym roku dokonania zalesienia jedynie do gruntu, na którym wprowadzone są nasadzenia. Wsparcie stanowi jednorazową, zryczałtowaną płatność z tytułu poniesionych kosztów: a) założenia uprawy leśnej, b) ochrony uprawy leśnej przed zniszczeniem poprzez ogrodzenie siatką metalową o wysokości co najmniej 2 m lub innym dopuszczalnym zabezpieczeniem.
- 2. Premia pielęgnacyjna** – to zryczałtowana płatność z tytułu poniesionych kosztów pielęgnacyjnych tj.: wykaszania chwastów, wykonania cięć pielęgnacyjnych, przeredzenia przegęszczonych partii samosiewów. Wypłacana jest corocznie przez 5 lat.

- 3. Premia zalesieniowa** – wypłacana corocznie przez: a) 5 lat do gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej. Rekompensuje utracony dochód wynikający z podjętego zobowiązania lub utrzymania tego zalesienia; b) 12 lat do zalesionych gruntów rolnych – rekompensuje utracony dochód z działalności rolniczej.

10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych

Interwencja prowadzi do urozmaicenia krajobrazu rolniczego, wspomaga utrzymanie równowagi ekologicznej na obszarach wiejskich, stanowiąc miejsce bytowania i bazę pokarmową dla ptaków i owadów zapyłających. Dzięki głębokiemu systemowi korzeniowemu drzewa poprawiają obieg składników odżywczych i zwiększają przyrost materii organicznej w glebie, która w konsekwencji efektywniej zatrzymuje wodę. Wsparcie skierowane jest do rolników, którzy są właścicielami lub współwłaścicielami gruntów, na których zakładane będzie zadrzewienie śródpolne lub grunty te stanowią własność małżonka. W przypadku wsparcia na założenie zadrzewienia beneficjentem mogą być jednostki samorządu terytorialnego, natomiast jednostkom tym nie przysługuje 5-letnia premia z tytułu pielęgnacji zadrzewienia i utraconego dochodu z działalności rolniczej. Zadrzewienia w ramach PS WPR 2023-2027 mogą być wykonywane na gruntach wykazanych w ewidencji gruntów i budynków, jak grunty rolne stanowiące grunty orne. Pomoc nie przysługuje do gruntów, na których stwierdzono usunięcie drzew lub krzewów, które występowały na tym gruncie, w okresie 24 m-cy poprzedzających wykonanie tego zadrzewienia. Pomoc udzielana jest w formie ryczałtu i przyjmuje następujące formy:

- 1. Wsparcie na zadrzewienie** – wypłacane jest w pierwszym roku wykonania zadrzewienia. To jednorazowa płatność z tytułu poniesionych kosztów: a) założenia zadrzewienia, b) ochrony zadrzewienia przed zniszczeniem dopuszczalnymi metodami.
- 2. Premia z tytułu zadrzewień** – wypłacana przez 5 lat z tytułu poniesionych kosztów utrzymania i pielęgnacji zadrzewienia.

Do premii z tytułu zadrzewień uprawnieni są rolnicy, którzy założyli zadrzewienie w ramach poddziałania 8.1 PROW 2014-2020 oraz Interwencji 10.12 PS 2023-2027.

Wniosek o przyznanie wsparcia inwestycji leśnych lub zadrzewieniowych należy złożyć wyłącznie w formie elektronicznej za pośrednictwem aplikacji eWniosekPlus, do której logowanie następuje poprzez Platformę Usług Elektronicznych (PUE). Informacje na temat wsparcia inwestycji leśnych lub zadrzewieniowych można otrzymać w biurach powiatowych i oddziałach regionalnych ARiMR, pod numerem bezpłatnej infolinii 800 38 00 84 oraz na stronie internetowej www.gov.pl/web/arimr i www.gov.pl/web/rolnictwo.

IX edycja Ogólnopolskiego Konkursu Kulinarnego dla Kół Gospodyń Wiejskich pn. „Bitwa Regionów”

Smaki regionów, dawne receptury i wyjątkowe potrawy przygotowywane z pasją i sercem. To wszystko podczas Ogólnopolskiego Konkursu Kulinarnego dla Kół Gospodyń Wiejskich pn. „Bitwa Regionów”. Patronat nad konkursem objął Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Iwona Żendarska

p.o. Dyrektora Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Olsztynie

„Bitwa Regionów” to ogólnopolski konkurs, w którym reprezentacje Kół Gospodyń Wiejskich i Stowarzyszeń przygotowują regionalną potrawę w oparciu o własną recepturę i rodzime produkty. Celem konkursu jest m.in. promowanie regionalnych potraw oraz bogactwa i różnorodności lokalnych tradycji kulinarnych.

Koła Gospodyń Wiejskich oraz Stowarzyszenia biorące udział w rywalizacjach to organizacje skupiające osoby z terenów wiejskich, których celem statutowym działania jest m.in. promocja i pielęgnowanie lokalnych tradycji kulinarnych, działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, rozwój kultury ludowej, w tym w szczególności kultury lokalnej i regionalnej, upowszechnianie i rozwój form współdziałania, gospodarowania i racjonalnych metod prowadzenia gospodarstw domowych. „Bitwa Regionów” inspirowa Koła do podzielenia się swoimi recepturami z młodym pokoleniem Polaków, którzy smaki dzieciństwa swoich rodziców i babć znają czasami tylko z opowieści. Konkurs to również doskonała okazja do poznania smaków wszystkich zakątków naszego województwa.

Rywalizacja cieszy się ogromną popularnością, dlatego eliminacje odbędą się w trzech etapach: regionalnym, wojewódzkim i ogólnopolskim.

Etap I – Komisja kwalifikacyjna, na podstawie oceny formularzy zgłoszeniowych, utworzy listę rankingową prac konkursowych. Do udziału w wydarzeniach regionalnych I etapu konkursu przejdą KGW, które znajdą się na najwyższych pozycjach list rankingowych. W każdym wydarzeniu weźmie udział maksymalnie 20 KGW. Zespoły biorące udział w I etapie konkursu, które zostaną najwyżej ocenione przez komisje konkursowe podczas danego wydarzenia regionalnego, zostaną zakwalifikowane do II etapu, tj. półfinału konkursu.

Etap II – Półfinał – KGW, której Potrawa Konkursowa otrzyma najwyższą ocenę będzie reprezentować woj. warmińsko-mazurskie podczas Finału.

Etap III – Finał (ogólnopolski) z udziałem 16 KGW odbędzie się w Warszawie na początku września (dokładna data zostanie podana do publicznej wiadomości w terminie późniejszym).

Zaplanowano 8 wydarzeń regionalnych na terenie woj. warmińsko-mazurskiego. Harmonogram zaplanowanych wydarzeń regionalnych „Bitwy Regionów” w 2024 roku:

1 czerwca – Susz	29 czerwca – Godkowo
9 czerwca – Gołdap	6 lipca – Turza Wielka
22 czerwca – Pisz	13 lipca – Stawiguda
22 czerwca – Olecko	14 lipca – Reszel

Każde Koło zostanie poinformowane indywidualnie o miejscu, w którym będzie rywalizowało w Etapie I „Bitwy Regionów”.

W tym roku pula nagród wyniesie ponad 65 tys. zł. Przewidziana jest również nagroda dodatkowa dla laureata I miejsca w finale – wyjazd przedstawicieli KGW na zagraniczne targi rolno-spożywcze w UE.

Więcej informacji oraz regulamin konkursu są dostępne na stronie www.bitwaregionow.pl

KGW Kije i Wianki w Wólce Kijewskiej – Mazurskie pierogi ze szczupakiem w sosie kurkowym

Bezpiecznie na wsi w okresie wakacji!

Wakacje tuż, tuż... i choć przede wszystkim kojarzą się z beztroskim śmiechem dzieci, wypoczynkiem i zabawą, to na wsi właśnie wtedy jest pora intensywnych prac polowych. Podczas gdy żniwa absorbują czas i skupiają całą uwagę dorosłych, ich dzieci wymagają wzmożonej troski i nadzoru.

Iwona Królik-Plaskota

Dyrektor Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Olsztynie

Gospodarstwo rolne, to swoisty zakład produkcyjny, na którego terenie praca twa nieprzerwanie, a najmłodszy narażeni są na większą liczbę zagrożeń niż ich rówieśnicy dorastający w środowisku miejskim. Wydzielenie specjalnego obszaru w gospodarstwie, przeznaczonego wyłącznie dla dzieci, pozwoli uniknąć nieszczęśliwych wypadków.

Dzieciom przebywającym w gospodarstwie rolnym należy zapewnić również odpowiednią opiekę starszego rodzeństwa, czy też osób dorosłych, które nie biorą bezpośredniego udziału w pracach rolniczych.

Należy pamiętać, że dzieci nie powinny wykonywać prac i czynności związanych z:

- obsługą ciągników, maszyn samobieżnych oraz innych maszyn i urządzeń do zbioru i obróbki płodów rolnych, w tym uczestniczyć w ich agregowaniu, sprzęganiu, naprawach i konserwacji;
- pozyskiwaniem i obróbką drewna;
- obsługą zwierząt gospodarskich;
- użyciem substancji chemicznych (środków ochrony roślin, tlenku węgla, paliw, nawozów, substancji odkażających, rozpuszczalników, itp.);
- pracami grozącymi ciężkimi poparzeniami i pożarem oraz z użyciem spawarek elektrycznych i gazowych;
- pracą na wysokości, czy w wykopach ziemnych;
- nadmiernym obciążeniem układu kostno-stawowego, w tym dźwiganiem i przenoszeniem ciężarów, przebywaniem przez długi czas w pozycji nienaturalnej, tj. kłęczaniem, schyłaniem, itp.;
- dużym hałasem, niedoświetleniem i zapyleniem powietrza pochodzenia roślinnego;
- obsługą zamkniętych zbiorników, szamb, silosów, gnojowników.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego od przeszło trzech dekad podejmuje działania mające na celu upowszechnienie wiedzy i świadomości bezpiecznej pracy na roli. Jedną z takich inicjatyw jest organizowany od 14 lat Ogólnopolski Konkurs Plastyczny dla Dzieci. Prace nadesłane do etapu wojewódzkiego Konkursu, były pomysłowe, staranne i w różnorodny sposób obrazowały hasło konkursowe „Bezpiecznie na wsi mamy, bo o zdrowie dbamy”. Uczestnicy Konkursu, bez wątplenia zapoznali się z zasadami bezpiecznej pracy i zabawy w gospodarstwie rolnym...

Laureatami etapu wojewódzkiego Konkursu w I kategorii wiekowej zostali:

I miejsce – Jagoda Felczak – uczennica klasy I, Szkoła Podstawowa im. Twórców Literatury Dziecięcej w Ząbrowie

II miejsce – Michał Kalinowski – uczeń klasy III, Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Rożnińsku Wielkim

III miejsce – Hanna Witkowska – uczennica klasy III, Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Olszewie

Laureatami etapu wojewódzkiego Konkursu w II kategorii wiekowej zostali:

I miejsce – Julia Obcarska – uczennica klasy VII – Szkoła Podstawowa im. Jana Henryka Dąbrowskiego w Żydowie

II miejsce – Damian Guzowski – uczeń klasy VII – Szkoła Podstawowa nr 3 im. Majora Henryka Sucharskiego w Pasłęku

III miejsce – Anna Dąbrowska – uczennica klasy VI – Szkoła Podstawowa im. Michała Lengowskiego w Jezioranach

Pamiętajmy, że dzieci nawet świadome zagrożenia, nie zawsze potrafią dobrze je ocenić i odpowiednio zareagować. Dlatego uwaga dorosłych jest zawsze bardzo potrzebna...

Źródło:

www.gov.pl/krus

Jagoda Felczak, miejsce 1, klasa I

Julia Obcarska, miejsce 1, klasa VII

Podsumowanie „Ogólnopolskiego programu regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie w latach 2019-2023” cz. I.

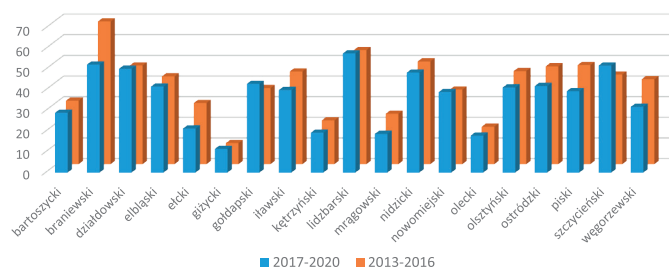
Wapnowanie jest zabiegiem agrotechnicznym przywracającym optymalne pH gleby, a co za tym idzie wpływającym na właściwości fizyczno-chemiczne gleby, poprawę przyswajania składników pokarmowych oraz aktywności biologicznej, tym samym zwiększając potencjał plonotwórczy gleby.

dr inż. Anna Kulczycka

Dział Agrochemicznej Obsługi Rolnictwa Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Olsztynie

Dane zgromadzone przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Olsztynie w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2016 – 41% użytków rolnych stanowiły gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym z czego 57% stanowią grunty orne (przebadano 108 240 próbek z 302 342,3 ha). Kolejne lata wskazują na obniżenie powierzchni użytków o odczynie kwaśnym oraz bardzo kwaśnym do 34% (przebadano 147 055 próbek z 383 262,77 ha). W latach 2013-2016 w powiatach braniewskim, lidzbarskim i nidzickim odnotowano ponad 50 procentowy udział gleb o tym odczynie, zaś w latach kolejnych także w powiecie działdowskim i szczycieńskim. Jak wskazują badania, powierzchnia gruntów rolnych o nieodpowiednim pH nadal stanowi wysoki odsetek i należy je wapnować.

Udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013 - 2020

W celu poprawy sytuacji został stworzony „Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie”, który rozpoczął się w 2019 r., a zakończył w 2023 r. Nabór wniosków cieszył się dużym zainteresowaniem. W jego ramach rolnicy mogli ubiegać się o dotacje do zakupu wapna nawozowego lub środków wapnujących.

Warunkiem uzyskania dofinansowania było posiadanie gruntów o pH gleby poniżej lub równej 5,5, co udokumentowane było badaniami gleby oraz Zalecaną dawką wapna do Sprawozdania z badań wydaną przez OSChR w Olsztynie. Kwota dofinansowania do czystego składnika była uzależniona od łącznej powierzchni gospodarstwa, gdzie najwyższą kwotę do 300 zł za tonę czystego składnika odkwaszającego mogły otrzymać gospodarstwa o powierzchni nie przekraczającej 25 ha użytków rolnych, do 200 zł gospodarstwa o powierzchni UR do 50 ha oraz

100 zł do tony czystego składnika gospodarstwa posiadające UR w sumie 75 ha. Zgodnie z decyzją Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w roku 2022 z dofinansowania do zakupu wapna mogły korzystać również gospodarstwa o powierzchni powyżej 75 ha (maksymalnie 75 ha w ciągu roku).

Zadaniem Okręgowych Stacji Chemiczno-Rolniczych było przyjmowanie wniosków oraz ocena pod względem formalnym i merytorycznym, a następnie przekazanie wniosku do właściwego miejscowo Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który wraz z NFOŚiGW współfinansował Program.

W ciągu trwania „Ogólnopolskiego Programu regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie” do Stacji Chemiczno-Rolniczej w Olsztynie wpłynęły 4762 wnioski głównie z województwa warmińsko-mazurskiego oraz mazowieckiego. Łączna kwota dofinansowania wyniosła ponad 24 mln zł. Celem programu było wsparcie działań regeneracyjnych gleb zakwaszonych, powierzchnia zregenerowanych gleb wyniosła łącznie blisko 45 tys. ha. (Tab. 1).

Należy pamiętać, że zakwaszenie gleb jest procesem ciągłym i dlatego też systematycznie (raz na 4 lata) powinno się sprawdzać pH gleby. Informacje dotyczącą potrzeb wapnowania otrzymamy po wykonaniu badań gleb. Analizy te można wykonać w Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Olsztynie. Koszt badania jednej próbki gleby wynosi 13,12 zł brutto (pH, zawartość przyswajalnych dla roślin form fosforu, potasu, magnezu).

Tab. 1. Podsumowanie „Ogólnopolskiego Programu regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie” – dane oprac. przez OSChR w Olsztynie

Rok	Powierzchnia UR objętych dopłatą [ha]	Kwota dofinansowania [zł]	Ilość wniosków przyjętych [szt.]	Ilość prawidłowych wniosków przekazanych do WFOŚiGW [szt.]
2019	6 144	2 512 369,36	596	500
2020	9 315	4 139 882,32	955	889
2021	11 063	6 075 568,11	1 223	1 173
2022	9 397	6 139 105,13	1 044	1 003
2023	9 018	5 369 060,18	944	911
SUMA	44 937,07	24 235 985,1	4 762	4 476

Orkisz, płaskurka i samopsza – stare gatunki pszenicy

Stare gatunki pszenicy, jako mniej plenne, trudniejsze w obróbce zanikły lub przetrwały jedynie na małych obszarach. Powrót do tych starych gatunków pszenicy zapoczątkowały dwa województwa: warmińsko-mazurskie i kujawsko-Pomorskie.

Anna Głóskowska

Starszy Doradca Zespołu Doradców w Olsztynie

Orkisz w porównaniu do pszenicy zwyczajnej zawiera bardziej przyswajalny gluten, więcej witamin A, C, D i E, miedzi, cynku, seleniu, białka oraz błonnika pokarmowego. Zawiera kwas krzemowy, który ma pozytywny wpływ na skórę, paznokcie, włosy. Obniża poziom glukozy i cholesterolu LDL we krwi, jest pomocny w leczeniu choroby wrzodowej, zapalenia żołądka oraz niestrawności. Dieta orkiszowa spowalnia procesy starzenia się, zalecana jest dla osób po przebytym zawale serca, ponieważ zawiera rodanid – naturalny antybiotyk wspomagający procesy krwiotwórcze.

Płaskurka, porównując do pszenicy zwyczajnej, jest bogatszym źródłem fosforu, wapnia, witamin B1, PP, E i kwasu pantotenowego. Zawiera więcej błonnika pokarmowego, beta glukanów redukujących cholesterol.

Samopsza w porównaniu do pszenicy zwyczajnej, posiada większą zawartość składników mineralnych, witaminy E oraz beta karotenu, fitosteroli. Posiada duży udział aminokwasów egzogennych oraz nienasyconych kwasów tłuszczowych.

Z uwagi na to, że nasiona starych gatunków pszenicy są oplewione, występują różnice w agrotechnice w porównaniu z pszenicą zwyczajną. Występują odmiany ozime i jare. Ze względu na długie wschody odmiany ozime należy wysiewać do połowy września. Na 1 ha wysiewamy około 300 kg ziarniaków w rozstawie rzędów od 17 do 24 cm. Pszenice oplewione należy wysiewać na znaczną głębokość od 3 do 6 cm, im lżejsza gleba tym głębiej. Siew wykonujemy siewnikiem do roślin gruboziarnistych o gładkich lejkach. Można też wykonywać siew rzutowo; ręcznie lub roz-

siewaczem do nawozów, a po tym płytko wymieszać z glebą glebogryzarką lub kultywatorem. Powinny być uprawiane na glebach będących w dobrej kulturze, próchnicznych, o uregulowanym odczynie, zasobnych w składniki pokarmowe, biologicznie aktywnych, pozbawionych chwastów, klasy od II do IVb. Na glebach kl. V jest możliwa uprawa ale plon jest niski oraz występują problemy z odplewianiem ziarna. W porównaniu do pszenicy zwyczajnej, stare gatunki lepiej znoszą niedogodne warunki klimatyczne, mają mniejsze wymagania cieplne w ciągu całego okresu wegetacji. Wczesną wiosną uprawę zaleca się zasilać gnojówką, szczególnie wtedy, jeżeli nie zastosowano obornika i po słabszym przedplonie. Gnojówka pomaga zregenerować się roślinom po zimie, sprzyja krzewieniu oraz wiązaniu większej liczby kłosek w kłosie. Na wiosnę zaleca się również dwukrotne bronowanie. Przed zabiegiem bronowania można wsiać wsiewkę seradeli lub koniczyny, powoduje to zwyżkę plonu o 20%. Stare gatunki pszenicy są odporne na choroby, szkodniki i niedogodności klimatyczne. Szybko rosną i są konkurencyjne wobec chwastów. Nie wylegają, ziarno nie kielkuje w kłosie, są odporne na grzyby z rodzaju *Fusarium*. Zbiór wykonujemy kombajnem, zbieramy nasiona razem z plewą. Koszenie najlepiej wykonywać po południu, żeby kłosa były suche. Plon pszenicy waha się od 1,5 do 3 ton z ha.

Stare odmiany pszenicy są mniej wydajne ale posiadają duże walory odżywcze. Zmniejszoną produktywność pszenic rekompensuje wyższa cena rynkowa związana z postrzeganiem tych upraw jako tradycyjne i zdrowsze, wyróżniają się też tolerancją na stresy środowiskowe. Stare odmiany najlepiej uprawiać w warunkach rolnictwa ekologicznego. Mają one charakter populacyjny, brak efektu spadku plonu w kolejnych pokoleniach, co umożliwia reprodukcję nasion we własnym gospodarstwie.

W ostatnich latach obserwuje się spadek różnorodności gatunkowej roślin uprawnych a wzrost areału monokultur. Wpływa to na skażenie gleb związkami chemicznymi, zakwaszeniem, odwodnieniem. Masowe pojawianie się chorób, inwazje szkodników, uodparnianie się na środki ochrony roślin, stwarzają problemy na światowych rynkach. Stare gatunki pszenicy mogą być źródłem bioróżnorodności.

Rolnicy zainteresowani uprawą starych odmian zbóż mogą ubiegać się o dofinansowanie w ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027, działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne Interwencja 5. „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie”.

Stare odmiany pszenicy mają dobroczynny wpływ na nasze zdrowie. Wymagają dużo mniejszych nakładów środków ochrony roślin przez co mają mniej zanieczyszczeń, a dużo większą wartość odżywczą.

Źródła:

- Małgorzata Cyrkler-Degulis, Zofia Bulińska-Radomska; „Zaniechane gatunki i stare odmiany zbóż, czy współczesne odmiany hodowlane dla rolnictwa ekologicznego?” Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roslin w Radzikowie.
- www.bankgenow.edu.pl
- www.farmer.pl

Rola mikroorganizmów glebowych w utrzymaniu żyzności gleby

Mikroorganizmy glebowe, niewidoczne gołym okiem, odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu żyzności gleby. Te małe organizmy, obejmujące bakterie, grzyby, promieniowce i pierwotniaki, stanowią złożoną społeczność, która wpływa na wiele aspektów zdrowia gleby i wzrostu roślin.

Paweł Urbanowicz

Główny Specjalista Działu Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska

Oto niektóre z najważniejszych funkcji mikroorganizmów glebowych:

- ❑ **Rozkład materii organicznej** – mikroorganizmy rozkładają martwe rośliny i zwierzęta, przekształcając je w próchnicę, bogatą w składniki odżywcze materiału organicznego, który świadczy o żyzności gleby, a także jest niezbędny do odpowiedniego wzrostu roślin.
- ❑ **Uwalnianie składników odżywczych** – mikroorganizmy mineralizują materię organiczną, uwalniając do gleby niezbędne dla roślin składniki odżywcze, takie jak azot, fosfor i potas.
- ❑ **Poprawa struktury gleby** – mikroorganizmy wiążą cząsteczki gleby, tworząc agregaty glebowe, które poprawiają aercję i drenaż gleby.
- ❑ **Zwalczanie patogenów roślin** – niektóre mikroorganizmy glebowe są antagonistami patogenów roślin, pomagając chronić rośliny przed chorobami.
- ❑ **Wchłanianie metali ciężkich** – mikroorganizmy mogą wiązać metale ciężkie, zmniejszając ich toksyczność dla roślin.

Istnieje wiele czynników, które wpływają na liczebność i aktywność mikroorganizmów glebowych, m.in.:

- ❑ **Rodzaj gleby** – gleby gliniaste i próchniczne są bogatsze w mikroorganizmy niż gleby piaszczyste.
- ❑ **Dostępność materii organicznej** – mikroorganizmy potrzebują materii organicznej jako źródła pożywienia. Im więcej materii organicznej w glebie, tym bardziej różnorodna i aktywna jest społeczność mikroorganizmów.
- ❑ **Wilgotność gleby** – mikroorganizmy potrzebują wody do wzrostu i rozmnażania. Optymalna wilgotność gleby dla aktywności mikroorganizmów wynosi około 50-60% pojemności polowej.
- ❑ **Temperatura gleby** – większość mikroorganizmów glebowych preferuje ciepłe temperatury. Aktywność mikroorganizmów wzrasta wraz ze wzrostem temperatury gleby, aż do osiągnięcia optymalnego punktu, po którym zaczyna spadać.
- ❑ **Odczyn gleby (pH)** – mikroorganizmy preferują różne zakresy odczynu gleby. Większość bakterii glebowych preferuje lekko kwaśne pH, podczas gdy grzyby preferują bardziej kwaśne pH.

Pamiętaj, że zdrowa populacja mikroorganizmów glebowych jest niezbędna dla żyznej i produktywnej gleby.

W jaki sposób dbać o zdrowie i liczebność mikroorganizmów glebowych?

Człowiek może wpływać na liczebność i aktywność mikroorganizmów glebowych poprzez stosowanie różnych praktyk rolniczych.

Istnieje wiele sposobów na zwiększenie liczebności mikroorganizmów glebowych, a najlepsza metoda będzie zależała od konkretnego rodzaju gleby, uprawianych roślin i dostępnych zasobów. Oto kilka ogólnych wskazówek:

- ❑ **Stosowanie nawozów organicznych** – regularne dodawanie kompostu i obornika do gleby to jeden z najlepszych sposobów na zwiększenie liczebności i różnorodności mikroorganizmów. Nawozy te dostarczają pożywienia i innych składników odżywczych niezbędnych do wzrostu mikroorganizmów, stymulują ich wzrost, a także tworzą siedlisko do życia, przy okazji poprawiając strukturę oraz żyzność gleby.
- ❑ **Zapewnienie odpowiedniej wilgotności gleby** – mikroorganizmy glebowe potrzebują wody do wzrostu i rozmnażania. Należy regularnie podlewać glebę, zwłaszcza w gorącym i suchym klimacie (stosować nawadnianie).
- ❑ **Uprawa bezpługowa (także bezorkowa)** – nieodwracanie wierzchniej warstwy gleby powoduje zachowanie części resztek pożywnych na powierzchni ziemi, które tworzą mulcz, chroniąc glebę, ograniczając parowanie wody i aktywizując mikroorganizmy oraz organizmy wyższe, np. dżdżownice. Ponadto uprawa bez pługów ogranicza niszczenie siedlisk mikroorganizmów.
- ❑ **Stosowanie biowęgla** – biowęgla to materiał powstały z ogrzewania biomasy w warunkach beztlenowych. Biowęgla może poprawić strukturę gleby, zwiększyć retencję wody i dostarczyć mikroorganizmom pożywienia.
- ❑ **Stosowanie płodozmianu** – płodozmian pomaga zapobiegać wyczerpywaniu się składników odżywczych i chorobom glebowym, co sprzyja zdrowiu mikroorganizmów. Uprawa różnych rodzajów roślin w tym samym miejscu na przestrzeni lat może pomóc w utrzymaniu różnorodności mikroorganizmów glebowych.
- ❑ **Stosowanie roślin azotowiązujących** – do roślin tych zaliczamy m.in. fasolę, groch, kośćcinę, wiążą one azot z atmosfery i udostępniają go innym roślinom. Uprawa roślin azotowiązujących może pomóc w zmniejszeniu stosowania nawozów sztucznych.
- ❑ **Ochrona przed zagęszczeniem gleby** – ubijanie gleby może uszkadzać strukturę gleby i utrudniać mikroorganizmom dostęp do tlenu i wody. Unikaj nadmiernego ubijania gleby przez chodzenie po niej lub korzystanie z ciężkich maszyn.
- ❑ **Ochrona gleby przed erozją** – proces ten może prowadzić do utraty materii organicznej i mikroorganizmów. Należy stosować praktyki rolnicze chroniące glebę przed erozją, takie jak mulczowanie, uprawa pasowa, czy pokrycie gleby roślinnością. Przykładowo stosowanie mulczu, takiego jak słoma, liście lub trociny, pomaga utrzymać wilgoć w glebie, co jest niezbędne dla rozwoju mikroorganizmów. Mulczowanie chroni również glebę przed erozją i ekstremalnymi temperaturami.

❑ **Ograniczanie stosowania pestycydów i herbicydów** – pestycydy i herbicydy mogą zabijać zarówno szkodliwe, jak i pożyteczne mikroorganizmy glebowe. Należy je stosować tylko wtedy, gdy jest to absolutnie konieczne i wybierać produkty o niskiej toksyczności dla mikroorganizmów. Ograniczanie stosowania tych chemikaliów może pomóc w utrzymaniu zdrowej populacji mikroorganizmów. Należy również rozważyć stosowanie naturalnych metod zwalczania szkodników. Istnieje wiele naturalnych metod zwalczania szkodników, które nie szkodzą mikroorganizmom glebowym. Do metod tych zaliczamy: obroty upraw, pułapki feromonowe i zwalczanie szkodników drapieżnymi owadami.

Dodatkowo zwiększeniu liczebności mikroorganizmów glebowych pomaga dodanie do gleby biopreparatów lub nawozów fermentowanych, które w tradycyjny i przyjazny dla środowiska sposób wpływają na poprawę żyzności gleby i zdrowia roślin.

Biopreparaty – roztwory te zawierają żywe mikroorganizmy, takie jak bakterie, grzyby i promieniowce, które naturalnie występują w glebie. Te mikroorganizmy odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu zdrowego ekosystemu glebowego, mogą poprawić żyzność gleby i zwiększyć plony.

Nawozy fermentowane – wytwarzane z rozcieńczonych roztworów organicznych, takich jak obornik, kompost, gnojowica lub resztki roślin, które są poddawane fermentacji beztlenowej przez określony czas. W procesie fermentacji bakterie i grzyby rozkładają materię organiczną na prostsze związki, które mogą być łatwiej przyswajane przez rośliny. Nawozy fermentowane to roztwory bogate w mikroorganizmy, które można stosować do opryskiwania gleby lub liści roślin. Stosowanie ich w ogrodzie lub na polu może przynieść wiele korzyści zarówno dla roślin, jak i dla środowiska.

Stosując powyższe praktyki, możesz zwiększyć liczebność mikroorganizmów glebowych, jak również pomóc w stworzeniu zdrowego i produktywnego ekosystemu glebowego, który będzie wspierać zdrowe rośliny i zapewniać obfite plony.

Należy dbać o mikroorganizmy glebowe, ponieważ odgrywają one kluczową rolę w utrzymaniu żyzności gleby i produkcji żywności. Stosowanie zrównoważonych praktyk rolniczych na pewno przyniesie korzyści zarówno dla środowiska, jak i dla człowieka. Dbając o mikroorganizmy glebowe, możemy zapewnić zdrowie gleby i wspierać zrównoważoną produkcję żywności.

Źródła:

- Nowak D., *Metody wpływające na poprawę żyzności gleb*. CDR O/ Poznań. 2019.
- Podleśny J., Kowalska B., *Ochrona bioróżnorodności gleby warunkiem zdrowia obecnych i przyszłych pokoleń*. IUNG. Puławy 2019.
- Zaborowska K., *Gleba jako środowisko życia mikroorganizmów*. Poznań 2018. www.czasopismobiologia.pl/arttykul/gleba-jako-srodowisko-zycia-mikroorganizmow

KOLOROWEGO DNIA DZIECKA

Wszystkim dzieciom z okazji ich święta
życzymy dużo radości i uśmiechu na twarzy,
powodzenia w nauce, samych przyjemności,
niezapomnianych chwil,
prawdziwych przyjaźni
i spełnienia wszystkich marzeń.

Niech Wasza szczególna kartka w kalendarzu
przyniesie mnóstwo szczęścia, miłości
i oczywiście dużo prezentów.

Życzą

Dyrekcja WMODR i pracownicy

DORADZTWO i PREMIE dla MŁODYCH ROLNIKÓW

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

**zaprasza wszystkich warmińsko-mazurskich beneficjentów
interwencji I.11 „PREMIE DLA MŁODYCH ROLNIKÓW”
w ramach Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027
(nabór wniosków do ARiMR zakończony w październiku 2023 roku)
do kontaktu z doradcami WMODR w celu rozpoczęcia
świadczenia bezpłatnej usługi doradczej dla młodych rolników.**

Usługa jest jednym z warunków rozliczenia dotacji w postaci premii dla młodego rolnika.

Dane kontaktowe do naszych doradców dostępne są na www.wmodr.pl.
Szczegółowych informacji udzielają koordynatorzy projektu:

Monika Szóstek, starszy specjalista

ds. projektów z udziałem środków europejskich, tel. 723 991 250

Milena Brzostek, specjalista

ds. projektów z udziałem środków europejskich, tel. 609 864 935

Technologia uprawy słonecznika na kwiat cięty

Słonecznik (*Helianthus annuus*) należy do rodziny astrowatych. Największą popularność ma słonecznik uprawiany z przeznaczeniem na olej. Rzadziej uprawia się go na paszę ale w ostatnim czasie chętnie rolnicy uprawiają słonecznik na kwiaty w uprawie polowej. Wprowadzenie uprawy słonecznika na kwiaty pozwala zwiększyć wielkość ekonomiczną gospodarstwa, której wzrost jest ważny w działaniach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, takich jak rozwój małych gospodarstw, zwłaszcza, że jego uprawa jest stosunkowo łatwa.

Anika Karolak

Kierownik Zespołu Doradców w Olsztynie

Uprawa słonecznika nie jest trudna. Idealnym miejscem dla tej rośliny jest miejsce z małym wiatrem – bo silny wiatr może porywać długie łodygi, ale z dużą ilością słońca. Obecnie najkorzystniejsze warunki do uprawy słonecznika w Polsce występują w Małopolsce, Dolnym Śląsku oraz w południowych rejonach Ziemi Lubuskiej i Wielkopolski.

Ukraina jest największym producentem słonecznika na świecie z roczną produkcją 14 165 170 ton. Na drugim miejscu jest Rosja z roczną produkcją 12 755 725. Argentyna z produkcją na poziomie 3 537 545 ton rocznie jest trzecim producentem nasion słonecznika. Polska z roczną produkcją 9663 ton oscyluje na 54 miejscu.

Wymagania glebowe, świetlne i wodne. Słonecznik ma dość duże wymagania co do podłoża, ponieważ dobrze rośnie tylko na glebach żyznych, próchnicznych i umiarkowanie wilgotnych. Nie toleruje gleb ciężkich, mokrych, zimnych, jałowych lub suchych, dlatego nie należy ich sadzić w takich miejscach. Gleba musi być przepuszczalna dla wody, pH 6,6-7,2. Zakwaszoną glebę należy wapnować, najlepiej przed poplonem i ostatecznie przed orką na zimę. Roślina ta ma również duże wymagania świetlne i źle znosi cień. Dzięki grubej i omszałej skórcie dobrze znosi przesuszenie. Najwięcej wody potrzebuje podczas formowania się pąków kwiatowych i kwitnienia, które zwykle przypada na lipiec. Pielęgnacja polega głównie na obfitym podlewaniu w czasie suszy. Słonecznik jest odporny na krótkotrwałe, niewielkie przymrozki.

Uprawa. Rośliny motylkowe są dobrym prekursorem słonecznika. Jednak najczęściej uprawia się go po zbożach. Wartość tego przedplonu można zwiększyć poprzez wysiew międzyplonów ścierniskowych, które przed zimą zaorywane są jako nawóz zielony. Słonecznik potrzebuje dobrze doprawionej gleby przed siewem. Najlepiej nadaje się do tego agregat składający się z kultywatora i wału strunowego. Jesienią należy wykonać głęboką orkę wstępną na głębokość 20-30 cm.

Wiosną bronowanie należy wykonać jak najwcześniej, aby woda nie odparowała z gleby. Z tego samego powodu należy zminimalizować uprawę wiosenną. Gleba nie powinna być zbyt zagęszczona, zwłaszcza jeśli jest zbyt mokra, ponieważ uniemożliwi to dalszy wzrost korzeni. Nawozy fosforowe i potasowe należy podawać głównie jesienią, a azotowe wiosną przed uprawą gleby pod siew. Azot musi być dostarczany w postaci mocznika lub RSM. Z nawozów fosforowych za-

leca się stosować superfosfat potrójny, a z nawozów potasowych wysoki procent soli potasowych.

Siew. Słonecznik siejemy, gdy gleba na głębokości 5 cm osiągnie temperaturę 6-8°C (czas kwitnienia mniszka lekarskiego), czyli 15-25 kwietnia. Wysiew w za zimną glebę powoduje późne i słabe wschody. Niemożliwy jest wysiew w maju. Na hektar siejemy 75 tys. nasion, co powinno dać obsadę 64 tys. roślin. Rozstaw rzędów to 50-60 cm, a odległości roślin w rzędzie – 22-30 cm. Słonecznik siejemy na głębokości 2-3 cm. Bardzo ważny jest staranny siew siewnikiem punktowym (pneumatycznym lub mechanicznym). Prędkość robocza nie powinna przekroczyć 5 km/h. Przy niestarannym siewie obniżki plonu nasion wynikające z nierównomiernego rozmieszczenia roślin oraz zbyt małej obsady mogą wynosić nawet 30%.

Ochrona. Po wykonaniu zasiewów należy jak najszybciej zastosować herbicydy. Plantacje słonecznika powinny być ściśle monitorowane i w zależności od rodzaju występujących chwastów, w razie potrzeby stosować środki ochronne, najczęściej w fazie 2-6 liścia. Gdy liście słonecznika pokrywają rzędy należy stosować opielacz lub dokonywać pielienia ręcznie. Po zasiewach słonecznika bardzo ważna jest obserwacja ilości ptaków pojawiających się wokół pola. W przypadku zaobserwowania wzmożonego zainteresowania wron lub wróbla należy wprowadzić różne metody odstraszania. Ślimaki i mszyce chętnie kolonizują plantacje słonecznika. Słonecznik oprócz zgorzeli siewek może być również uszkodzony przez szarą pleśń i zgniliznę twardzikową. Profilaktyka pomaga zapobiegać tym chorobom poprzez mechaniczne pielienie i rzadszy siew. Przydatne jest również zrobienie 5-letniej przerwy w uprawie na tym samym polu i wybranie odmian odpornych. Przy tych schorzeniach przydatne są preparaty na bazie triazoli i benzamidów. Przed zastosowaniem środka ochrony roślin warto zapoznać się z listą zarejestrowanych środków.

Zbiór. Pędy mają 100 cm długości, a kwiatostan jest ścinany w momencie zapylenia okółków 2-3 kwiatów rurkowatych. Po zbiorze większość liści jest usuwana, pozostawiając te najbliższe kwiatostanu. Zabieg ten znacznie zwiększa trwałość kwiatów. Przed wprowadzeniem do obrotu zaleca się kondycjonowanie kwiatów roztworem preparatu dla roślin niewrażliwych na etylen. Okres trwałości kwiatów ciętych słonecznika wynosi około 7-10 dni.

Źródła:

- www.kalendarzrolnikow.pl
- *Metodyka integrowanej ochrony słonecznika*
- <http://www.atlasbig.com/pl/kraje-wedlug-produkcji-slonecznika>

Stres cieplny u świń

Lato za pasem, dni robią się coraz cieplejsze, a to znak, że należy zadbać o prawidłowe warunki zoohigieniczne panujące w budynkach inwentarskich. Jednym z istotnych czynników zoohigienicznych, o których powinniśmy w tych okresach pamiętać jest temperatura.

dr inż. Rodian Pawłowski

Główny Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Zarówno zbyt niska, jak i zbyt wysoka jej wartość w pomieszczeniach inwentarskich wpływa na pogorszenie parametrów użytkowych znajdujących się w nich zwierząt. Dlatego zawsze powinniśmy dążyć do zapewnienia charakterystycznych dla poszczególnych gatunków i grup produkcyjnych zakresów temperatur, które spełniają ich potrzeby bytowe i produkcyjne. Najbardziej narażone na wszelkie zmiany temperatury są zwierzęta młode, u których mechanizmy termoregulacji nie są jeszcze w pełni wykształcone oraz zwierzęta tych gatunków, u których wymiana temperatur poprzez powłoki skórne jest zachwiana. Do takich gatunków należy trzoda chlewna, u której przeszkodą prawidłowej termoregulacji jest warstwa tłuszczu podskórnego. O ile potrzeby bytowe świń wynikające ze zbyt niskiej temperatury otoczenia (za wyjątkiem prosiąt w pierwszych okresach odchovu), mogą zostać w większości przypadków pokryte dobrze zbilansowaną i w odpowiedniej ilości dawką pokarmową, o tyle znacznie większe konsekwencje wynikają z przegrzania organizmu. Nim przejdziemy do omawiania kolejnych zaburzeń wywołanych zbyt wysoką temperaturą, warto przypomnieć sobie, jakie są podstawowe sposoby wymiany temperatur między zwierzęciem, a otaczającym je środowiskiem, czym jest pojawiający się w temacie artykułu stres cieplny oraz, jakie są optymalne parametry mikroklimatu pomieszczeń inwentarskich dla świń.

Jak świnia oddaje ciepło?

Do wymiany temperatur między zwierzęciem, a otoczeniem dochodzi najczęściej poprzez skórę na skutek: konwekcji, promieniowania, parowania i przewodzenia. Jak już wcześniej wspomniałem, w przypadku świń warstwą uniemożliwiającą właściwą termoregulację organizmu poprzez powłoki skórne jest słonina. W naturalnym środowisku lub w utrzymaniu świń na wybiegach najskuteczniejszym sposobem ochłodzenia organizmu jest tzw. taplanie się w błocie lub nużenie w wodzie. W warunkach produkcyjnych naszego kraju w systemach alkerzowych u dorosłych osobników zjawisko ochładzania organizmu zachodzi zazwyczaj poprzez zwiększenie ilości oddechów oraz pocenie się tarczki ryjowej.

Te mechanizmy stanowią jedyną ochronę przed stresem cieplnym. Jednak przestają być one skuteczne w sytuacji, gdy niekorzystne warunki mikroklimatu zbyt długo się przedłużają i gdy nasze działania zaradcze, są podejmowane zbyt późno.

Czym jest stres cieplny?

Co się tyczy stresu cieplnego to najprostszą jego definicją jest reakcja obronna na zaburzenie homeostazy organizmu na skutek zaburzeń, lub zmian czynnika środowiskowego, którym

jest temperatura. Zmiany dobrostanu wpływając na zachwianie równowagi wewnętrznej organizmu powodują zazwyczaj skomplikowaną behawioralno – biofizycznie – hormonalną reakcję, w której wyniku najczęstszymi objawami są:

- apatia i spadek pobrania paszy,
- wzrost pobrania wody
- zwiększenie ilości oddechów,
- spadek mleczności,
- pogorszenie parametrów nasienia,
- spadek skuteczności zapłodnień i inseminacji,
- pogorszenie płodności loch,
- pogorszenie parametrów odchovu prosiąt.

Optymalizacja mikroklimatu chlewni

W nawiązaniu do wcześniejszych zagadnień z punktu widzenia chowu i hodowli zwierząt w zakresie zoohigieny pojawiło się pojęcie „strefy komfortu cieplnego” zwierząt. Jest to zakres temperatur, w których poszczególne grupy produkcyjne odczuwają całkowity komfort zarówno pod kątem bytowym jak i produkcyjnym. Dla poszczególnych grup produkcyjnych świń temperatury poszczególnych stref komfortu przedstawiają się następująco:

Tabela 1. Strefa komfortu cieplnego dla poszczególnych grup produkcyjnych trzody chlewnej.

Zwierzęta grupy produkcyjnej	Strefa komfortu cieplnego
Prosięta ssące	32 – 30°C
Prosięta odsadzone	23 – 20°C
Warchlaki	20 – 18°C
Tuczniki	16 – 18°C
Lochy luźne	15 – 17°C
Lochy prośne	16 – 20°C
Lochy karmiące	18 – 22°C
Knury	12 – 15°C

Pierwszymi symptomami stresu cieplnego, które możemy zaobserwować u wszystkich grup produkcyjnych trzody chlewnej, są apatia, obniżenie pobrania paszy oraz wzrost pobrania wody. W wyniku działania czynnika stresogennego dochodzi do ogólnego otępienia, obniżenia zdolności adaptacyjnych i zaburzenia gospodarki wodno-elektrolitowej organizmu. Spadek apetytu i pobrania paszy jest skorelowany z przyrostami zwierząt, których obniżenie powoduje wymierne straty produkcyjne, a także generuje koszty związane z utrzymaniem zwierząt we właściwej kondycji. Szczególne niebezpieczeństwo zaburzenia te mają w przypadku loch karmiących, u których oprócz spadku masy ciała i szybszego wykorzystania zapasów energetycznych, obniżają się tak-

że ilościowe i jakościowe parametry mleka. Mniejsza ilość i jakość mleka to źle odżywione prosięta. Konsekwencją są mniejsze przyrosty oraz wydłużanie się okresu odchowu, a nawet zwiększenie liczby upadków prosiąt. Apatia i ołepienie loch na skutek stresu cieplnego, może być przyczyną także częstszych przygnieceń prosiąt. Metodami zwiększającymi pobranie paszy w trakcie upałów jest zmiana formy jej podawania, bądź zastosowanie dodatków aromatyczno – zapachowych mających działanie stymulujące. Jeśli nasze rozwiązania technologiczne w zakresie skarmiania paszy pozwalają, można zastosować żywienie na mokro. Oczywiście dawka takiej paszy ulega szybszemu psuciu, dlatego częstotliwość jej zadawania powinna wzrosnąć, a wielkość jednorazowej porcji paszy się zmniejszyć. Należy, także zastosować zasadę skarmiania paszy w porach porannych oraz wieczornych, kiedy temperatury są niższe i zwierzęta są mniej apatyczne.

W wyniku pogorszenia warunków termicznych mikroklimatu organizm podejmuje próby obniżenia temperatury ciała poprzez zwiększone wydzielanie śliny oraz moczu, dlatego ważnym jest zapewnienie stałego źródła wody pitnej. Musimy pamiętać, że nie możemy dopuścić do odwodnienia organizmu, które w skrajnych sytuacjach może doprowadzić nawet do śmierci zwierzęcia. Oczywiście poszczególne grupy trzody chlewnej charakteryzują się różnym zapotrzebowaniem na wodę (tab. 2), które zależy od wieku, płci, stanu fizjologicznego, sposobu pojenia oraz panujących warunków mikroklimatu w tym temperatury powietrza. Wszystkie gatunki zwierząt powinny mieć stały dostęp do wody pitnej, która pod kątem sanitarnym nie może odbiegać od tej dopuszczanej dla spożycia przez ludzi.

W sytuacjach niedoboru wody może dochodzić do spijania wody z posadzki, czy nawet samej gnojówki. Zachowania takie mogą prowadzić do rozstrojów układu pokarmowego objawiającego się biegunkami, co dodatkowo przyspiesza proces odwadniania organizmu.

W przypadku montowania poidel należy zwrócić uwagę na takie składowe, jak **obsada zwierząt w kojcu** (max. 12-15 osobników do jednego poidła), **rodzaj montowanych poidel** (smoczkowe, miseczkowe) i ich **prawidłowa wysokość od posadzki** (od kilku centymetrów dla prosiąt do kilkudziesięciu dla osobników dorosłych), a także **odpowiedni przepływ w nich wody**. Optymalny przepływ wody w poidłach dla prosiąt powinien wynosić 0,5-1 l/min, a w przypadku zwierząt starszych i dorosłych 1,5-2 l/min.

Tabela 2. Zapotrzebowanie grup produkcyjnych trzody chlewnej na wodę.

Grupa produkcyjna	Zapotrzebowanie na wodę litr/szt./dobę
Prosięta ssące	1-2
Warchlaki	1-5
Tuczniaki	4-10
Lochy luźne	8-12
Lochy prośne	12-20
Lochy karmiące	25-35
Knury	8-10

Kolejnymi następstwami stresu cieplnego są, te związane z użytkowaniem rozplodowym loch i knurów i towarzyszącymi im zaburzeniami procesów hormonalnych i fizjologicznych. W przypadku loch i loszek wysokie temperatury otoczenia wpływają na pojawianie się cichych rui, skrócenie czasu manifestowania ich objawów, mniejszą ilości uwolnionych komórek jajowych oraz większą śmiertelność embrionalną w pierwszych okres ciąży. Wszystko to powoduje wymierne straty produkcyjno-ekonomiczne w postaci wydłużającego się okresu jałowienia loch i mniejszej ilości prosiąt w miocie. U knurów natomiast stres cieplny wpływa na zaburzenie, a często i zahamowanie procesów spermatogenezy, w wyniku czego spada ilość i jakość produkowanego nasienia, a w niektórych przypadkach dochodzi także do okresowych niepłodności. W profilaktyce oprócz oczywiście prób przywrócenia optymalnych warunków klimatycznych chowu świń warto, także zadbać, aby organizm otrzymywał właściwe ilości poszczególnych składników dawki pokarmowej z uwzględnieniem mikro i makroelementów, glukozy oraz witamin. Pozwoli to na regulację gospodarki wodnej, ciśnienia osmotycznego, ograniczenia stresu oksydacyjnego oraz poprawę popędu płciowego knurów i manifestowania objawów rui.

Pisząc o stresie cieplnym i jego negatywnym wpływie na organizm trzody chlewnej, warto zastanowić się, jakimi metodami można działać, aby skutecznie ograniczyć jego wystąpienie w naszym stadzie. Podstawowymi metodami walki z upałami wewnątrz budynków inwentarskich jest montaż prawidłowo zaplanowanej i o właściwej sprawności wentylacji, a także prawidłowa izolacja ścian i dachów. W przypadku nowo budowanych obiektów inwentarskich, także możliwości ograniczenia zbytniego nasłonecznienia obiektu. Metodą, którą pośrednio możemy wykorzystać w celu wspomagania przepływu i wymiany mas powietrza jest otwieranie drzwi i okien. Należy jednak przy tym pamiętać o negatywnych skutkach powstających przeciągów i o konieczności przestrzegania zasadach bioasekuracji obiektów inwentarskich. Wśród dodatkowych urządzeń mechanicznych, które w celu ochłodzenia pomieszczeń inwentarskich możemy zamontować są zamglawiacze i zraszacze. Działają one na zasadzie kurtyn wodnych lub rozpylania kropel wody w postaci mgły. Urządzenia takie w pełni swojej sprawności mogą skutecznie obniżyć temperaturę wewnątrz budynku nawet o 8-10°C. W przypadku wykorzystania tańszych metod schładzania pomieszczeń można użyć zwykłe węże ogrodowe, za pomocą których można polewać posadzki i przegrody kojców. Należy jednak przy tym ostatnim pamiętać, aby ograniczyć bezpośrednie polewanie zwierząt, które w wyniku zbyt gwałtownego kontaktu z zimną wodą mogą doznać szoku termicznego.

Podsumowując należy zwrócić szczególną uwagę na zapewnienie prawidłowego mikroklimatu w naszej chlewni. Warto poświęcić nieco czasu i uwagi na znalezienie rozwiązań, które w szybki i sprawny sposób przyczynią się do zapewnienia dobrostanu i nie dopuszczą do wystąpienia zaburzeń na skutek stresu cieplnego. Dzięki poznaniu niezbędnych wymagań naszych zwierząt, jak również dzięki działaniom profilaktycznym i doraźnym możemy niezależnie od panujących warunków atmosferycznych oraz pór roku spełnić ich podstawowe potrzeby bytowe i produkcyjne, co w sposób wymierny przełoży się na nasz rachunek ekonomiczny.

Bezstresowy system monitoringu zmiany masy ciała bydła

Inteligentna waga wraz z systemem CalmScale, to rozwiązanie do bieżącego zbierania danych o aktualnej masie ciała bydła. Dzięki zastosowaniu CalmScale można automatycznie rejestrować aktualną masę osobników z hodowli podczas korzystania z poidła, bez generowania stresogennych bodźców dla zwierząt oraz bez dodatkowego zaangażowania hodowcy.

Grzegorz Jędrzejek

Doradca Zespołu Doradców w Nidzicy

Wdrażane rozwiązanie CalmScale w gospodarstwach demonstracyjnych jest wykorzystywane do poprawy efektywności zarządzania stadem bydła mięsnego poprzez implementację inteligentnego, bezstresowego, zdalnego monitorowania zmian masy ciała bydła w systemach wolnostanowiskowych i może mieć zastosowanie zarówno dla większości systemów produkcji bydła mięsnego. Monitorowanie zmiany masy ciała zwierząt ma szczególne znaczenie w prawidłowej ocenie efektywności produkcji żywca wołowego, które jest wskaźnikiem optymalnego żywienia oraz zdrowia zwierząt. Taki system w zmodyfikowanej postaci może mieć zastosowanie dla innych gatunków zwierząt gospodarskich.

Obecnie funkcjonujące na rynku rozwiązania bazują na systemach wagowych zainstalowanych w przepędach przez które przeganiane są zwierzęta celem określenia ich masy ciała. Konieczne jest zatem pracochłonne i stresogenne dla zwierząt wymuszanie na nich przejścia przez system przepędowy którego częścią jest urządzenie wagowe.

Istotą wdrażanego rozwiązania jest to, że zwierzęta korzystają z systemu wagowego bez konieczności ich przemieszczania i stresowania. Urządzenie zlokalizowane jest w strefie pojenia zwierząt, które musi znajdować się w każdym boksie w którym przebywają zwierzęta. Ważenie następuje w momencie pojawienia się zwierzęcia w strefie pojenia po uprzedniej automatycznej identyfikacji osobnika np. przy użyciu systemu RFID w specjalnie do tego celu zaprojektowanym urządzeniu wagowym.

Obecne systemy pomiarowe wymagają okresowego nakładu pracy aby przepędzić zwierzęta przez specjalnie zaprojektowany system przepędowy w którym znajduje się urządzenie wagowe. Są to więc rozwiązania pracochłonne. Konieczność przepędzania zwierząt z ich miejsca przebywania rodzi dodatkowy stres, który może mieć negatywny wpływ na wyniki produkcyjne zwierząt. Jak wiemy w trakcie przeganiania bydła może dochodzić do urazów zwierząt oraz ludzi którzy je obsługują, a więc stwarza to dodatkowe ryzyko wystąpienia niebezpiecznych sytuacji. Wadą istniejących systemów jest również to, iż ważenie np. raz w miesiącu, jakie ma najczęściej miejsce w przypadku bydła powoduje utratę znacznej ilości cennych danych w stosunku do systemu umożliwiającego ważenie zwierząt kilka razy w ciągu doby. Dzięki temu generowane są dodatkowe (ważne z punktu widzenia zarządzania stadem) dane/informacje, których w przypadku obecnie istniejących systemów po prostu nie ma. Rozwiązanie CalmScale jest odpowiedzią na wady istniejących rozwiązań. Jest automatyczne, a więc po instalacji w strefie pojenia zwierząt nie wymaga dodatkowych nakładów pracy na ważenie zwierząt. Jest bezstresowe dla zwierząt, gdyż ważenie odbywa się w miejscu przebywania zwierząt bez konieczności ich stresowania przeganiem przez przepędy. Brak konieczności przepędzania oraz obecności obsługi powoduje że obsługa zwierząt jest bezpieczniejsza w stosunku do obecnie stosowanych rozwiązań. Wielokrotne rejestrowanie zmian masy ciała w ciągu doby pozwala uzyskać znacznie więcej danych, które po analizie mogą być źródłem wielu dodatkowych informacji ważnych z punktu widzenia zarządzania stadem, które obecnie nie są generowane ze względu na niższą częstotliwość ważenia zwierząt w obecnie istniejących systemach ważenia zwierząt. Dodatkową korzyścią rozwiązania jest również możliwość pozyskania danych dotyczących spożycia wody przez poszczególne osobniki wraz z danymi dotyczącymi zachowania związanego z pojeniem (częstotliwość korzystania z poidła, czas spędzony w strefie pojenia, ilość wypitej wody w trakcie pojedynczej wizyty czy rozkład wizyty strefy pojenia w trakcie doby). Sercem systemu jest stacja do pomiarów masy ciała wraz z infrastrukturą towarzyszącą, która umożliwia wielokrotny pomiar masy ciała zwierząt w trakcie poboru wody (pojenia), ilość pobranej wody, częstość odwiedzin stanowiska do pojenia. Drugim elementem systemu jest zintegrowana z urządzeniem infrastruktura informacyjna niezbędna do indywidualnej identyfikacji poszczególnych osobników w grupie oraz rejestracji wszystkich zdarzeń związanych z funkcjonowaniem stanowiska pomiarowego wraz z systemem komunikacji z użytkownikiem tj. interfejsem użytkownika, dzięki któremu możliwe jest bieżące monitorowanie wszystkich zdarzeń w grupie.

Urządzenie zbudowane jest z boksu (stacji) zlokalizowanej w bezpośrednim obszarze pojenia zwierząt, do którego dostęp do poidła możliwy będzie wyłącznie po wejściu zwierzęcia do stacji. Stacja skonstruowana jest w sposób uniemożliwiający wejście do niej więcej niż 1 osobnika, a więc będzie dostosowana do wieku i kalibru grupy docelowej. Stacja wyposażona jest w czujnik tensometryczny umożliwiający dokonanie pomiaru masy ciała zwierzęcia. Identyfikacja osobnika znajdującego się w stacji pomiarowej, a więc w obszarze pojenia odbywa się poprzez system identyfikacji indywidualnej opartej o protokół RFID. Każde zwierzę zakodowane jest unikalnym znacznikiem TAG i podchodząc do poidła, będąc w stanowisku pomiarowym zostaje zarejestrowane za pomocą anteny RFID. Proces ten jest całościowo monitorowany w systemie informatycznym poprzez program zarządzający. Informacje o numerze zwierzęcia oraz jego masie ciała zostają przekazane do systemu informatycznego, gdzie po przetworzeniu są dostępne zarządzającemu/właścicielowi zwierząt. Na podstawie przeprowadzonych badań na zwierzętach ustalone są wartości monitorowanych cech przy których użytkownik informowany jest o zaistniałych sytuacjach w postaci alarmów. Zwierzęta te bowiem będą naturalnie przychodzić do stanowiska pomiarowego (punktu pojenia) kilka razy na dobę, co pozwoli bezstresowo określać zmiany ich masy ciała.

Dzięki temu możliwe jest monitorowanie zmiany masy ciała w ciągu doby, a to z kolei umożliwia dalsze analizy tempa wzrostu w wybranych przedziałach czasowych. Wszelkie anomalie, odstępstwa mogą stanowić cenną informację ważną zarządczo dla posiadacza/zarządzającego zwierzętami. W sytuacji gdy cały kojec/grupa będzie charakteryzować się słabymi przyrostami może to być oznaką przyczyn na tle żywieniowym, natomiast pojedynczy odbiegający od grupy wynik konkretnego osobnika może wskazywać na pojedynczy problem zdrowotny, który dotyczy tylko jego.

Dzięki systemowi hodowcy otrzymają również informację o ilości pobieranej przez zwierzęta wody. Dzięki kompleksowemu działaniu systemu możliwa jest szybsza diagnoza problemów zdrowotnych w stadzie, określenie nieprawidłowości w żywieniu (niewłaściwe zbilansowanie dawek pokarmowych, powodujących nieadekwatne, zadowalające przyrosty dobowe), czy problemy z infrastrukturą do pojenia czy żywienia. Rozwiązanie to zatem doskonale wpisuje się w obecny trend panujący w rolnictwie i produkcji zwierzęcej tj. Precision Livestock Farming (PLF).

Zaprezentowany wyżej innowacyjny system monitoringu zmiany masy ciała bydła CamScale jako urządzenie demonstracyjne jest zainstalowane w gospodarstwie Pana Krzysztofa Golmanowskiego w miejscowości Sugajenko w gminie Kurzętnik w woj. Warmińsko-mazurskim. W ramach Poddziałania ARiMR: 1.2 Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych; Operacji „Demonstracje z zakresu nowoczesnych technologii chowu i hodowli bydła ras mięsnych” hodowcy bydła z ościennych powiatów mogą się przyjrzyć działaniu urządzenia, które prowadzi zdalny monitoring zmian masy ciała zwierząt w systemach wolnostanowiskowych bydła mięsnego rasy Hereford poprzez zainstalowaną na miejscu wagę z poidłem. System potrzebuje dostępu do energii elektrycznej (opcjonalnie możliwe jest zasilanie solarne), doprowadzenie wody, dostęp do Internetu. Jedno urządzenie zapewnia sprawne działanie w stadzie rzędu 20-30 sztuk bydła. Podsumowując zalety takiego rozwiązania w gospodarstwie to niewątpliwie zmniejszenie ingerencji człowieka, kompleksowa i prosta instalacja, redukcja kosztów, dane dostępne on-line, aktualizacja masy osobników kilka razy na dobę, generowane raporty i alerty oraz możliwa na bieżąco analiza danych i szybki wpływ na zarządzanie stadem.

Źródła:

- <https://jantar.pl/rozwiwania-dla-rolnictwa/Jagriculture> oraz Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
- Fotografie źródło własne

Efektywna hodowla bydła mięsnego w rolnictwie ekologicznym

W Polsce na dzień 31 grudnia 2013 roku liczba gospodarstw ekologicznych stanowiła około 27093. Najwięcej tych gospodarstw znajdowało się w województwach takich jak podkarpackie, zachodniopomorskie i warmińsko-mazurskie co stanowiło około 40% wszystkich producentów gospodarstw ekologicznych. Na koniec roku 2022 ekologiczną produkcją zajmowało się ponad 22,8 tys. rolników co jest o 5% więcej niż w roku 2021. W roku 2023 liczba producentów ekologicznych przekroczyła 24 tys.

Mariusz Frelik

Starszy Doradca Zespołu Doradców w Olsztynie

Chów i hodowla bydła ras mięsnych związana jest z produkcją pasz objętościowych soczystych takich jak zielonki w okresie letnim, sianokiszonki i siano w okresie zimowym. Z roślin korzeniowych dobre rośliny w żywieniu bydła stanowią buraki pastewne jak i pochodzący z ich produkt uboczny wysłodki buraczane suszone i świeże oraz ziemniaki. W rolnictwie ekologicznym wysoką wartość energetyczną i białkową w żywieniu bydła mięsnego mają ziarna zbóż i makuch z nasion roślin oleistych. Dodatkowo, istotne są wszelkiego rodzaju półprodukty, takie jak otręby, wysłodki buraczane i młóto pochodzące z przemysłu rolno-spożywczego. Rośliny strączkowe, takie jak bobik, groch czy łubin, również są istotne i ich uprawa jest sprzyjająca w naszych warunkach klimatycznych i glebowych.

Standardy jakie obowiązują w żywieniu bydła mięsnego w ekologii opierają się głównie na paszach pochodzących z trwałych użytków zielonych, traw na gruntach ornych takich jak zielonki, kiszonki, sianokiszonki oraz siano, które powinny zajmować co najmniej 60% pokarmowej dawki w żywieniu dla opasu. Wypas przy ekologicznym chowie bydła mięsnego powinien wynosić co najmniej 150 dni w ciągu roku. Przy hodowli bydła w ekologii nie powinno stosować się syntetycznych stymulatorów wzrostu, półproduktów z roślin oleistych np. poekstrakcyjnej śrutu sojowej i rzepakowej oraz wszelkiego rodzaju dodatków paszowych, które są modyfikowane genetycznie.

Żywienie bydła przy wykorzystaniu trwałych użytków zielonych należy do najskuteczniejszych sposobów, które wpływają na dobry stan i samopoczucie zwierząt jak i na najwyższą wartość odżywczą i jakość pochodzących z nich produktów. Wielogatunkowy skład mieszanki pastwiskowej dostarcza zwierzętom odpowiednią ilość składników pokarmowych takich jak białko i energia oraz mikro i makroelementy. Z punktu widzenia ekonomii ogół kosztów żywienia bydła przy systemie pastwiskowym stanowi 65-70% produkcji. Jednak przy żywieniu pastwiskowym trudno jest ustalić dzienne pobieranie paszy, gdyż mamy niepełne dane o rzeczywistym pobieraniu składników pokarmowych z zielonki, gdyż w ciągu całego okresu wegetacyjnego zmienia się jej skład pokarmowy, tak więc w niektórych okresach pory roku jej skład może być niewystarczający. Dlatego też w okresie żywienia zwierząt w systemie pastwiskowym należy obserwować kondycję, zachowanie zwierząt oraz czy zwierzęta mają zapewnioną ilość składników pokarmowych, a w razie konieczności zastosować dodat-

kowe dokarmianie. Toteż duże znaczenie w żywieniu zwierząt stanowi siano, słoma oraz pasze treściwe i wszelkiego rodzaju dodatki, które w swoim składzie zawierają makroelementy. Rolnik, który zajmuje się, bądź zamierza się zająć chowem i hodowlą bydła mięsnego w ekologii powinien ograniczyć koszty żywienia przy maksymalnym wykorzystaniu TUZ, a także wyprodukowanych pasz we własnym gospodarstwie jak siano, słoma, okopowe, zboża oraz rośliny posiadające dużą jakość i ilość w swoim składzie białka takie jak bobik, łubin, wyka, groch pastewny (peluska).

Decydujący wpływ na skład runi trwałych użytków zielonych ma rolnik, który decyduje o odpowiednich proporcjach pomiędzy poszczególnymi grupami roślin. I tak w składzie botanicznym najliczniejszą grupę powinny zajmować trawy, a po nich znajdować się rośliny motylkowe z udziałem około 25% i zioła. Zioła w runi pastwiskowej mają dużą wartość dietetyczną i są pożądaną grupą roślin, która jest źródłem witamin i minerałów mających pozytywny wpływ na przemianę materii i zwiększoną produktywność zwierząt.

Reasumując ekologiczny efektywny chów bydła mięsnego jest uwarunkowany wieloma czynnikami, które możemy rozpatrywać indywidualnie w zależności od danego producenta rolnego. Do chowu bydła bardziej pożądaną będą większe gospodarstwa, które w swoim areale posiadają spory areal łąk, pastwisk i traw na gruntach ornych, gdzie można wypasać bez przeszkód zwierzęta od wiosny do jesieni, natomiast mniej opłacalne wydaje się stosowanie chowu bydła mięsnego w ekologicznym systemie w mniejszych gospodarstwach z ograniczonymi zasobami zieleni. W gospodarstwach ekologicznych ze względu na zaniechanie stosowania nawozów mineralnych na pastwiskach, łąkach uzasadnione jest prowadzenie chowu przeżuwa- czy, aby utrzymać je w dobrej kulturze rolnej, a tym samym uzyskać odpowiednie plony. Chów i hodowla bydła mięsnego ekologicznego przyczynia się do utrzymania wysokiej i zdrowej jakości żywca wołowego. Dodatkowo ekologiczna produkcja w oparciu o TUZ jest wspomagana poprzez wszelkiego rodzaju dopłaty unijne. Dzięki maksymalnie wykorzystanym pastwiskom i łąkom ograniczamy koszty żywienia i utrzymania bydła, a to wiąże się z opłacalnością bydła mięsnego w ekologii.

Źródła:

- Anna Szumiec „Efektywność ekologicznego chowu bydła mięsnego”
- Jacek Walczak, Iwona Radkowska, Wojciech Krawczyk „Problematyka trwałych użytków zielonych w ekologicznym chowie bydła mięsnego”
- notatki własne

Skanseny Warmii i Mazur – Muzeum Regionalne w Sądrach

Marianna Grażyna Kuczyńska

Główny Specjalista Działu Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw

Kolejne, dobrze zachowane, oryginalne mazurskie budynki można zobaczyć jadąc trasą Mrągowo-Ryn-Giżycko, w niewielkiej wsi Sądry, czternaście kilometrów od Mrągowo. Znajduje się tutaj prywatne muzeum etnograficzne, założone w 1991 roku i prowadzone przez rodzinę Dicti, z trzeciego pokolenia rodu mazurskiego.

W drodze z Olsztyna, tuż za tablicą wsi, skręcić w lewo w lokalną drogę, tak jak pokazuje znak informujący, gdzie należy się kierować. Muzeum to drugie zabudowania po prawej stronie drogi. Posesja w Sądrach nie jest typowym obiektem muzealnym, a raczej skansenem po dawnych mieszkańcach Mazur z trzema zabytkowymi budynkami z ekspozycją przedmiotów codziennego użytku, ludowych strojów, mebli oraz starych narzędzi używanych w rolnictwie. Obszar Prus Wschodnich, zamieszkiwany w XIX wieku przez ludność protestancką o korzeniach słowiańskich, powszechnie nazywano Mazurami. To autonomiczny obszar ludności, która nie utożsamiała się ani z Polakami, ani z Niemcami, żyjąc na styku niemieckich oraz polskich wpływów kulturowych i posługując się gwarą mazurską w kilku odmianach, aż do lat 30. XX wieku.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej większość Niemców, w tym Mazurów, wysiedlono z tego obszaru. Masowe przesiedlenia nastąpiły po 1956 roku, za sprawą prześladowań ze strony nowych władz i niechęci polskich osadników okazywanej autochtonom. Obecnie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego pozostało zaledwie kilka tysięcy Warmiaków i Mazurów.

Skansen mazurski w Sądrach to ponad 200-letnia chata, stodoła i budynek gospodarczy oraz duży i dobrze zagospodarowany ogród. Dwa budynki stoją naprzeciwko siebie, obok nich jest pensjonat, a niedaleko budynek ze sprzętem rolniczym. Zgromadzono w nich eksponaty ukazujące życie Mazurów. W bogatej kolekcji, mówiącej o historii i obyczajach mieszkańców tych ziem, zgromadzono eksponaty przedstawiające życie Mazurów, takie jak: meble, żelazka z duszą, wypalane naczynia z gliny, maszyny do szycia, kołtarki, lampy naftowe, miodziarki, ubijaki do kapusty, kołowrotki, maszyny do zamykania puszek i robienia kiełbasy, magły, szatkownice, radia, maszyny do lodów i gofrów, odkurzacze i wanny oraz zestawy do świnioobicia i pompa do wybierania gnojownicy. Pod dachem stodoły umieszczono stare maszyny i sprzęty rolnicze, sanie i wóz drabiniasty. Ślady przeszłości, będące odzwierciedleniem dawnego stylu życia, kultury, sztuki, obyczajów, wierzeń, umożliwiają zgłębienie prawdziwego życia ludzi sprzed dziesiątek lat. Pozwalają na poznanie ich codziennych zmagania z naturą, pracą i świętowaniem.

Zwiedzający mogą również zobaczyć bardzo duży ogród z oczkami wodnymi i miejscami do odpoczynku i relaksu. Turyści i przyjezdni mogą spróbować przysmaków i napojów serwowanych przez właścicieli muzeum. Specjalnością jest mazurska drożdżówka z marmoladą, wypiekana według rodzinnej receptury. Można też skosztować świeżych wyrobów. Słyszałam o przepysznych pierogach z kaczką i żurawiną, i muszę koniecznie ich skosztować.

Do muzeum przybywają goście w różnym wieku, ponieważ zgromadzone tu eksponaty są interesujące zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i dorosłych. Bogactwo i różnorodność doskonale zachowanych zbiorów pozwala każdemu znaleźć coś interesującego i niezwykłego. Warto je odwiedzić.

Muzeum zaprasza gości codziennie od poniedziałku do niedzieli, w godzinach od 10.00 do 17.00. Można je zwiedzać indywidualnie oraz z przewodnikiem. Przy Muzeum jest też parking dla pojazdów.

Źródło: www.traveligo.pl, www.mojemazury.eu, www.muzeumchatamazurska.pl

CENY PASZ (10.05.2024 r.)

Agro-Produkt M. Zellma Nowe Miasto Lubawskie wyszczególnienie		zł/dt
Pasza CJ		450,00
Pasza DJ		410,00
Śruta sojowa (1 dt)		290,00
Śruta rzepakowa (1 dt)		225,00
De Heus-Stendera Lubawa bydło		
Kaliber Milk	225 zł / 20 kg	
Ekono Milk	195 zł / 20 kg	
West Milk	160 zł / 20 kg	
Kaliber Starter	64 zł / 25 kg	
Kaliber Junior	62 zł / 25 kg	
Krowimix 18 Basic	50 zł / 25 kg	
De Heus-Stendera Lubawa drób		
Brojler 1	63 zł / 25 kg	
Brojler 2	61 zł / 25 kg	
Odchów 1	59 zł / 25 kg	
Odchów 2	58 zł / 25 kg	
Nioska	57 zł / 25 kg	
Drób wodny	61 zł / 25 kg	
De Heus-Stendera Lubawa trzoda		
Prestarter MPU 4% Mammy Perfekt	89 zł / 20 kg	
Prestarter MPU C	88 zł / 25 kg	
Konc. HGC Junior	103 zł / 25 kg	
Konc. HGC Super	100 zł / 25 kg	
Premiks Starter 2,5%	130 zł / 25 kg	
Premiks Grower/Tucznik 2,5%	110 zł / 25 kg	
Piotr Andrzej Michalak, Alfa Agri Michalak, ul. Toruńska 4, 12-100 Szczytno		
Pasze dla trzody cena (zł/dt)		
Tucznik koncentrat		364,00
Prestarter 1		284,00
Produkty SANO (zł/dt)		
Laktoma		216,00
Mleko Milsan		696,00
San Bull		272,00
Pasze dla bydła (zł/dt)		
Krówka		187,00
Opas		180,00
Cielak 1		240,00
Cielak 2		236,00
Pasze dla drobiu (zł/dt)		
Brojler 2		-
Brojler 3		-
Koncentrat 35		340,00
Kurka z podwórka		224,00
Inne (zł/dt)		
Otręby pszenne		140,00
Spółdzielnia producentów trzody LUB-TUCZ Lubawa		
wyszczególnienie		zł/dt
Tucznik TV Super		369,00
Warchlak W 20%		414,00
Prosięta PDP 20%		411,00
Lochy karmiące LK 20%		378,00
Lochy prośne LP 7,5%		309,00
Składowski Mściszewo		
Bydło (zł/dt)		
Agro 18		183,50
Agro 21		166,00
Unimilk 18 Basic		162,00
Vomilk Białe		810,00
Vomilk CJ		240,00
Bul Star		220,00
Agro C + 35		210,00
Drób (zł/dt)		
Nioska (z kukurydzą)		240,00
Nioska (bez kukurydzy)		210,00
Śruty (zł)		
śruta rzepakowa (25 kg)		155,00
śruta sojowa (30 kg)		220,00
„MAZUR” Renata i Marcin Mazur sp.j. Kurzetnik		
Power Starter (25 kg)		100,00
Otręby pszenne		850,00
Power tucznik (25 kg)		90,00
Provit L (25 kg)		85,00
Provit P (25 kg)		114,00
Provit T (25 kg)		92,00
Śruta rzepakowa		180,00
Śruta sojowa		250,00

Agrocentrum-Kałęczyn 8 Pisz	
Mieszanki produkcyjne dla krów mlecznych (zł/dt)	
Agro TOP 18	149,50
Agro TOP 20	156,00
Agro TOP 22	159,50
Agro TOP 24	166,00
Agro Perfect 18	159,50
Agro Perfect 19	171,00
Agro Perfect 21	176,00
Agro Perfect 23	176,50
Agro Finezja 22	178,50
Agro Werwa	322,00
Agro Extra Energia	179,50
Agro Delicja	238,00
Mieszanki dla cieląt (zł/dt)	
Agro Smakus	214,50
Agro Musli KPP	247,50
Agro Starter	195,00
Agro Kadet	186,50
Agro MH	167,00
Agro Top CJ	180,00
Koncentraty (zł/dt)	
Maximus 38 MH	217,00
Maximus 38	222,00
Mieszanki specjalistyczne (zł/dt)	
Agro Mix 26	168,00
Mieszanki dla opasów i bydła mięsnego (zł/dt)	
BullStar Progres	197,00
BullStar Strong	182,00
Kurczęta hodowlane (zł/dt)	
Kurka 1	202,00
Kurka 2	190,00
Kurka 3	180,00
Drób wodny (zł/dt)	
Geś / Kaczka 1	216,00
Geś / Kaczka 2	200,00
Indyki (zł/dt)	
Indyk Vit Starter	270,00
Indyk Vit Grower	248,00
Indyk Vit Finisz	228,00
Preparaty mlekozastępcze (zł/dt)	
Agrolac 1	1090,00
Agrolac Excellent	988,00
Agrolac Komfort Plus	750,00
Agolac Len	695,00
Agrolac Czempion	1190,00
Premiksy (zł/dt)	
VitAgro Gold Repro Max	780,00
VitAgro Gold SomiFix	580,00
VitAgro Gold Smart	675,00
VitAgro Elita	625,00
VitAgro TMR	425,00
VitAgro Gold Standard	455,00
VitAgro Zasuszenie	580,00
VitAgro Gold Gladiator	395,00
Vit Agro Gold CJ Max	460,00
VitAgro Silver Efekt	395,00
VitAgro Silver Somat	475,00
VitAgro Karot	550,00
RumBa Active	615,00
KillAcid	535,00
Agro Bufor Tytan	425,00
Agro Bufor Max S.C.	378,00
Agro Bufor	378,00
MycoKill	630,00
Agro Fat	795,00
Calcium Koncept	218,00
VitAgro Przygotowanie	860,00
VitAgro Lakto Somat	470,00
VitAgro Rozród	580,00
Pasze dla kur niosek (zł/dt)	
Kurka Nioska	202,00
Kurka Nioska Gospodarska	191,00
Kurka Nioska Zgrodowa	205,00
Koncentrat sojowy dla kur niosek	235,00

Premiksy dla kur niosek (zł/dt)	
KokoVitAgro	460,00
Kurczak brojler farmerski (zł/dt)	
Brojler Starter	226,00
Brojler Grower	215,00
Brojler Finisz	210,00
Preparaty dietetyczne (zł/dt)	
Wigral Specjal C - tubka 100 ml	28,00
Ciekły Prąd -kanister	235,00
Korektory białkowe (zł/dt)	
Mikor 38	201,00
Mikor 40 Protect	191,00
Promotor Activ 38	203,00
Promotor Activ 43	241,50
Inokulanty bakteryjne saszetka 50 g/50 t świeżej masy	
Sil-Agro Max	245,00
Sil-Agro	345,00
Bloki mineralno-witaminowe	
VitAgro Kompleks Zdrowe cielę (kostka 10 kg)	50,00
VitAgro Kompleks Zdrowe cielę (kostka 8 kg)	45,00
Pasze dla prosiąt (zł/dt)	
Junior strong	395,00
Prosiak Protect	340,00
Prosiak	335,00
Starter Strong S1	228,00
Starter Strong S1 Protect	235,00
Pasze dla warchlaków i tuczników (zł/dt)	
Starter Komplet	178,00
Starter Strong S2	188,00
Starter Agro	171,00
Grower Komplet	161,00
Grower Strong	169,00
Grower Agro	160,00
Grower-Finisz	168,00
Finisz Komplet	162,00
Finisz Strong	165,00
Finisz Agro	151,00
Pasze dla zwierząt hodowlanych (zł/dt)	
Locha Prośna Strag	157,00
Locha Karmiąca Strag	197,50
Mieszanki paszowe uzupełniające MEGAVIT (zł/dt)	
Megavit 25 Prestarter	405,00
Megavit 25 Prestarter Strong	483,00
Megavit Starter	328,50
Megavit Komplet	313,00
Megavit Strong	317,50
Megavit Strong Plus	332,50
Megavit Sojowy	324,00
Megavit LP	268,00
Megavit LK	304,00
Megavit LK LSB	331,50
Mieszanki paszowe uzupełniające MEGAVIT 5% (zł/dt)	
Megavit 5 Starter	352,50
Megavit 5 Grower	302,00
Megavit 5 Finisz	289,00
Megavit 5 LP Strong	304,50
Megavit 5 LK Strong	405,00
Mieszanki paszowe uzupełniające MEGAVIT 2-4% (zł/dt)	
Megavit 4 Starter	498,00
Megavit 3 Grower/Finisz Super	475,00
Megavit 3 Grower/Finisz Strong	489,00
Megavit 2 Grower/Finisz	541,50
Megavit 2 Multi Start	623,50
Megavit 2 Multi Tuc	526,00
Megavit 2 LP	457,00
Megavit 3 LK	505,00

CENY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN (10.05.2024 r.)

Nazwa środka ochrony roślin	Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska w Giżycku		Banaszewski Edwin Magazyn Biskupiec		P.U.-H. „CHEMIROL” Bartoszyce		ZRIO „Agroplon” Bartoszyce	
	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł
HERBICYDY								
Cevino 500 SC					1 l	240,00	1 l	239,00
Galaxo 150 WG					0,2 kg	140,00		
Chwastox Extra 300 SL							10 l	198,00
Chwastox Turbo 340 SL	1 l	48,00	1 l / 5 l	50 / 185			10 l	300,00
Roundup 360 Plus			1 l	65,00				
Rimel 25SG			60 g.	78,00				
Granstar Ultra SX 50 SG	20 g	46,00						
Roundup Ultra	1 l / 5 l	72 / 280						
Maister POWER 42,5 OD							5 l	1 100,00
Fernando Forte 300 EC			1 l	125,00	1 l	115,00	1 l	120,00
Halvetic					5 l	221,00		
Sencor Liquid 600 SC	250 ml	85,00						
Baristo 500 SC					1 l	92,00		
Duet na Start (Empartis 15l + Flexity 5l)							20 l	2 750,00
Agrosar 360 SL			5 l	140,00			20 l	580,00
Gallup Premium 360			1 l / 5 l	40 / 120				
Tudor 114			1 l	248,00				
Fundamentum 700 WG			30 g	75,00				
FUNGICYDY								
Makler 250 SE	1 l	120,00			1 l	120,00		
AsPik 250 EC					1 l	168,00		
Porter 250 EC	1 l	140,00			1 l	128,70	1 l	125,00
Kendo 50 EW					1 l	348,00	1 l	350,00
X-Met 100 SL					1 l	200,00		
Kier 450 SC					5 l	989,00		
Ambrossio 500 SC					5 l	579,99	5 l	585,00
Axidor	1 l	90,00						
INSEKTYCYDY								
Los Ovados 200 SE					100 g	37,50		
Mospilan 20 SP	20 g / 40 g	25 / 40					600 g	290,00
Delmetros 100 SC					1 l	195,40		
Coragen 200 SC	50 ml	110,00						
ZAPRAWY i regulatory								
Triter 050 FS			500 ml	75,00	0,5 l	55,80		
Scenic 080 FS							1 l	290,00
Orius Extra 02 WS			0,3 kg / 0,9 kg	26 / 65				
Orius Extra 250 EW							1 l	85,00
Madron 50 FS	0,5 l	78,00			500 ml	78,00		
Flutrix 050 FS					500 ml	68,20		
Mepik 300 SL					1 l	85,00		
Regullo 500 EC					1 l	265,00		
CCC 750					20 l	441,00		
Stabilan 750 SL							20 l	420,00
Moddus 250 EC							1 l	190,00

CENY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN (10.05.2024 r.)

Nazwa środka ochrony roślin	Agro – Małdyty		Hurtownia „Alczes” Lubawa		Mazur s.j Kurzętnik		Rolniczy Sukces ul. Gunwaldzka 28 Kurzętnik	
	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł
HERBICYDY								
Huzar Activ Plus					1 l	160,00	1 l	160,00
Fenoxinn 110 EC	1 l	156,00			1 l	135,00	1 l	160,00
Fundamentum 700 WG	100 g	342,00			150 g	300,00	30 g	63,00
Galaper 200 EC	1 l	74,00			1 l	100,00	1 l	95,00
Major 300 SL	1 l	150,00			1 l	164,00	1 l	155,00
Chwastox Turbo 340 SL					5 l	180,00	5 l	178,00
Mustang Forte 195 SE			1 l	85,00	5 l	400,00	5 l	435,00
Fusilade Forte 150 EC			250 ml	29,00	1 l	110,00		
Puma Uniwersal 069 EW			1 l	165,00	1 l	170,00	1 l	150,00
FUNGICYDY								
Ambrossio 500 SC	1 l	138,00			5 l	560,00	1 l	85,00
Tarcza Łan 250 EW			1 l	82,00				
INSEKTYCYDY								
Coragen 200 SC			50 ml	82,00			1 l	80
Delmetros 100 SC	1 l	209,00			1 l	200,00	1 l	230,00
Mospilan 20 SP					0,10 kg	28,00	0,80 kg	55,00
ZAPRAWY I REGULATORY								
Mepik 300 SL	1 l	92,00			1 l	78,00	1 l	85,00
Toprex 375 SC					1 l	335,00	1 l	320,00

NOWOŚCI WYDAWNICZE

**WARMIŃSKO-MAZURSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
Z SIEDZIBĄ W OLSZTYNIE**

**W-OM
DOR**

**INTERWENCJA I.10.1.1
– INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH ROLNYCH
ZWIĘKSZAJĄCE KONKURENCYJNOŚĆ (DOTACJE)**

Magdalena Słempka

Czerwiec 2024

Współczesne rolnictwo to zbiór praktyk i technologii wykorzystywanych do produkcji żywności i innych produktów rolnych. Charakteryzuje się ono wysokim poziomem mechanizacji, specjalizacją i wykorzystaniem środków chemicznych. Dofinansowania odgrywają ważną rolę w kształtowaniu współczesnego rolnictwa. Dostarczają one rolnikom środków finansowych na inwestycje, modernizację i rozwój. Jednym z takich dofinansowań jest Interwencja I.10.1.1, wchodząca w skład Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027. Jej głównym celem jest podniesienie konkurencyjności gospodarstw rolnych na rynku głównie dzięki:

- racjonalizacji technologii produkcji roślinnej i zwierzęcej;
- wprowadzeniu nowoczesnych (w tym cyfrowych) technologii lub innowacji;
- zwiększeniu opłacalności produkcji rolnej – poprawa efektywności wykorzystania zasobów i łańcuchów dostaw;
- ochronie środowiska i poprawie dobrostanu zwierząt gospodarskich.

Wytyczne do tej interwencji obowiązują od 01.01.2024 roku i są udostępnione na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Wnioski o przyznanie wsparcia w ramach Interwencji I.10.1.1 będzie można składać, zgodnie z harmonogramem od 5 września 2024 do 11 października 2024.

Publikacje dostępne u doradców w Zespołach Doradców oraz do pobrania na stronie www.wmodr.pl.

CENY SKUPU MLEKA (10.05.2024 r.)

Spółdzielnia	Cena w zł. za jedn. tłuszczu	Cena w zł. za jedn. białka	Dopłata w zł. za klasę Extra	Średnia cena wypłacona za miesiąc /brutto/	Dopłata za wielkość dostawy	Dopłata
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL” w Grajewie ZPM Mrągowo				2,29		
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL” Z.P.M. Mrągowo				2,27		
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKOVITA” Oddział w Lubawie	0,11	0,10	0,10+0,05	2,12	0,10-0,22	Premia 0,25 dla każd. Prod. + 0,05 za zbiornik 0,04 za GMO + 0,02 za kontr użytkowości.

CENY SKUPU ŻYWCA (zł/kg) (10.05.2024 r.)

Wyszczególnienie	Zakłady Mięsne MORLINY S.A. na zlecenie firmy OSI Poland FOOD WORKS Sp. z o.o.	Zakład Uboju Bydła Biskupiec	Ubojnia „Kąsek” Kisielice
ŻYWIEC WIEPRZOWY	brak skupu	brak skupu	Żywiec wieprzowy Strefa niebieska – 6,30 zł + VAT, Strefa różowa – 6,30 zł + VAT, Strefa czerwona 5,80 zł – 0 + VAT – WBC kl. E – 9,50 + VAT Maciorki 3,60 zł+Vat
ŻYWIEC WOŁOWY	poubojowa klasa 0: jałówki – śr. 10,80 buhajki – śr. 9,50	poubojowa netto: jałówki pow. 320 kg R – 20,00 byki pow. 300 kg R – 20,20	jałówki: brak skupu byki /HF/: 10,00-12,00 zł + VAT byki mięsne: brak skupu
ŻYWIEC KROWY	śr. 10,15	poubojowa WBC netto > 320 kg R – 16,70	brak skupu

ŚREDNIE CENY TARGOWISKOWE (w zł) (10.05.2024 r.)

Targowisko / towar	pszenica (dt)	jeczmiń (dt)	pszenżyto (dt)	ziemniaki (dt)	jaja (szt.)
Biskupiec				250-300	1,20-1,50
Elk	53-63	51-58	60-66	70-93	1,10-1,40
Giżycko	55			200-280	1,00-1,80
Olecko	75	70	65	180-240	1,00-1,60
Orneta				200	1,15
Pisz				140-210	1,00-1,30
Szczytno				300	1,40

CENY USŁUG ROLNICZYCH (10.05.2024 r.)

Usługa/firma (zł/godz)	SKR Rybno	SKR Rudzienice	Agroperfekt Kiselice
Orka pług 4-skibowy	200 zł/godz	300 zł/godz	300 zł/ha
Orka pług obrotowy 4-skibowy		360 zł/godz	
Roztrząsanie obornika		225 zł/godz	
Transport 1-przyczepa	200 zł/godz	200 zł/godz	
Transport 2-przyczepy		230 zł/godz	
Siew kukurydzy, siewnik 6-rzędowy (GPS, kontrola sekcji)		250 zł/ha	220 zł/ha
Najem ciągnika		210 zł/godz	
Siew nasion kukurydzy (siewnik Gaspardo 6-rzędowy)		330 zł/ha	
Siew zbóż			210 zł/ha
Wysiew nawozów		210 zł/godz	
Rozwożenie wapna z załadunkiem			900 zł/24 t
Kultywator	200 zł/godz		
Agregat 2 kultywatory z wałkiem		360 zł/godz	
koszenie kosiarką rotacyjną		235 zł/godz	
Zbiór prasą Z 224 słomy i siana		19,37-23,72 zł/ha	
Wypożyczenie ciągnika		125 zł/godz	
Podsiew traw siewnikiem APV		320 zł/ha	250 zł/ha
Talerzowanie		320 zł/godz	
Ładowarka/cyklop		210 zł/godz	
Koparka	250 zł/godz		
Równarka	150 zł/godz		
kombajn Bizon Zo 58 (szarpacz słomy)		550 zł/godz	
Odwóz kisonki 4 t		200 zł/godz	
Prasowanie słomy na bele prostopadłościennie			55 zł/szt
Zbiór zielonek		700-750 zł/godz	330 zł/przyczepa
Sieczkarnia 8 rzędowa ha+2 odwozy		1400 zł/ha	
Sieczkarnia 6 rzędowa+ 2 odwozy		1400 zł/ha	
Sieczkarnia 6 rzędowa godz.		1650 zł/godz	
Sieczkarnia 8 rzędowa godz.		1650 zł/godz	
Roboczogodzina warsztat		100 zł/godz	
Rębak z obsługą		200 zł/godz	
Rębak wynajem		500 zł/godz	
Wywóz + rozrzutnik		225 zł/godz	
Gnojowica 2000 l		210 zł/godz	
Gnojowica 4000 l		245 zł/godz	
Wysiew nawozu-wapno		210 zł/godz	
Prasowanie bele McHale 120-160			28 zł/120 cm

Moja wczorajsza wieś – Burkat we wspomnieniach

Bogumiła Stachowiak

Praca zgłoszona do konkursu wspomnień pn. „W kręgu ogniska domowego na Warmii i Mazurach. Osoby, przedmioty, relacje na warmińsko-mazurskiej wsi XX wieku. Opowiadania wybrane”. Opublikowana w wydanym przez WMODR tomiku wspomnień.

„Każdy naród żyje tak długo,
jak długo pielęgnuje swoją historię.
Ginie, gdy traci dla niej szacunek”.

SENEKA

W swojej pracy wspomnieniowej pragnę ocalić od zapomnienia moją wieś Burkat, gmina Działdowo, województwo warmińsko-mazurskie. Tu upływało moje życie przez 75 lat i zawsze był mi bliski los mieszkańców, historia wsi i gminy Działdowo.

Pisząc tę pracę będę pamięcią wracać do mieszkańców, którzy odeszli na wieczną wartę, do starych domów, chat, do których mogę wracać tylko w snach. Moim zamiarem jest, aby wspomnienia były przewodnikiem po historii ziemi działdowskiej i wsi Burkat. Pragnę zatrzymać czas, ocalić od zapomnienia część historii o ludziach, którzy tu mieszkali lub chwilową obecnością pozostawili ślad na naszej ziemi:

WCZORAJSZA WIEŚ

Słowami wiersza malować chcę

wczorajszy dzień

wczorajszą wieś

wschody

zachody słońca.

Stare domy

dachy ze słomy

ściany z bali

podłoga z gliny

stary szlaban

do ziemi się chyli...

Gospodyniami wrzucą drwa

iskry tańczą mazura.

Słyszę dźwięk dzwonu

dzwoni na trwogę

chcę uciec z tych miejsc

nie potrafię

nie mogę

bo to tylko

o dniu wczorajszym sen...

Działdowszczyzna to granica Mazur i Mazowsza. Był czas, że ludności trudno było określić się kim są. Mazurzy zadawali sobie pytanie „Kim ja jest”? Minęły wieki i czas zmian administracyjnych 1975 roku i my też zadawaliśmy sobie pytanie „Kim jestem”? Ludność Mazowsza i województwa ciechanowskiego niezbyt łaskawie nas przyjęła, często nazywano nas „Krzyżakami”.

W tym okresie postać Mazura z Brodowa Karola Małka była postacią kontrowersyjną. Toczyły się dyskusje na łamach gazet, kim on jest? Temat ten był dla mnie inspiracją do napisania wiersza.

ZIEMIO DZIAŁDOWSKA

Ziemia rodzinna

ziemia działdowska

przed Tobą chylę głowę

tu przyszło mi żyć

i śnić moje sny

pośród pól

łanów zbóż

lasów sosnowych

olch i brzoź.

Tu wiele mógł

ziemia skryła

nie pytając czyja!

Tyleś cierpienia mi przysporzyła

lecz kocham Cię

ziemio najdroższa

nie pytając do kogo należysz

do MAZUR czy MAZOWSZA?!

Rok założenia wsi Burkat jest nieznanym, istniała już w 1350 roku. Pierwotna nazwa Burkaty, wywodzi się od nazwy sokoła do polowań. W I wojnie światowej wieś nie poniosła strat, lecz II wojna światowa miała bardzo tragiczny przebieg, wiele bolesnych wydarzeń. Działdowskie koszary stały się miejscem martyrologii narodu polskiego, trwała zbrodnicza działalność Niemców.

W Działdowie i okolicznych wsiach rozpoczęły się masowe aresztowania, skazywano na śmierć inteligencję polską, działaczy ruchu oporu. W latach 1939-1940 zamordowano 12 tys. osób, pochowanych w Komornikach i Białutach. Tu zginęli mieszkańcy Burkatu: Franciszek Ruczyński i Feliks Radzyński. Znałam kilka osób, które przeżyły to piekło.

KOŚCIOŁY

Pierwszy kościół istniał na początku XIV wieku, była to budowla drewniana, spłonęła podczas przemarszu wojsk królewskich Władysława Jagiełły 14 lipca 1410 roku w drodze na Grunwald.

W XVI w. drugi drewniany kościół, przejęty przez Luteran, zawalił się. Trzeci kościół zbudowany w latach 1854-1856, murowany z kamienia w stylu neogotyckim, istnieje do dziś. Był filią parafii ewangelicko-unijnej, po latach odzyskał samodzielność. Pamiętam dźwięk dzwonu, wzywał ewangelików na mszę świętą lub obwieszczał śmierć. Wszyscy mieszkańcy brali udział w mszach, pogrzebach, ślubach – ja również. Przez 20 lat był magazynem mlecarni.

Idąc do pracy mijałam kościół, nie byłam obojętna, że niszczeje. Podjęto decyzję, aby ocalić kościół i tak 15 maja 1992 roku podpisano z pastorem Waldemarem Kurzawą umowę dzierżawną. Remont wykonano w czynie społecznym i 18 lipca 1992 roku odprawiono pierwszą mszę świętą. Do 2007 roku kościół był filią kościoła Św. Wojciecha w Działdowie. W sierpniu 2013 roku kościół pw. Jana Pawła II stał się naszą własnością.

Wybudowano piękną plebanię, proboszczem został ks. Krzysztof Rynkowski. Jesteśmy szczęśliwi, że kościół ocalał, jest piękny, wewnątrz kościoła cieszy nasze serca.

Należy wspomnieć, że po zakończeniu II wojny światowej, od stycznia do maja 1945 roku kościół pełnił rolę obozu dla jeńców niemieckich więzionych przez Rosjan. Tu umierali żołnierze niemieccy z głodu, zimna, wycieńczenia lub zamordowani. Jeńców grzebano wzdłuż szosy w kierunku wsi Skurpie, w jednym gro-

bie od kilku do kilkunastu osób. Potwierdzeniem jest ekshumacja przeprowadzona w maju i czerwcu 1995 roku, odnaleziono 360 ofiar. Mieszkańcy wskazywali miejsca pochówku, wśród ofiar były dzieci, kolejarze z zatrzymanego pociągu. Część ofiar zidentyfikowano, zachowane były nieśmiertelniki. Kości składano w tekturowych trumnach, część ofiar zabrano do Niemiec, pozostałych pochowano na cmentarzu w Mławce. Byłam tam, widziałam cmentarz, na tablicy wyryto nazwiska. Wydarzenie to jest tematem tabu. Nasuwają się słowa wiersza:

*„nic nie zagłuszy płaczu matek,
ich serca są jednakie”.*

Po latach przyjeżdżają wycieczki i byli więźniowie pokazują miejsce szpitalne, gdzie leżeli, a był to budynek szkoły naprzeciwko kościoła.

Kościół budził zainteresowanie, przyciągał uwagę, otóż na wieżycie kościoła biały bocian uwił gniazdo. Według opowiadań mieszkańców liczyło tyle lat co nasza świątynia. Przetrwało do 26 kwietnia 1999 roku. O godzinie 9.40 dramat – spada gniazdo. Jesteśmy zrozpaczeni, powiadamiamy Urząd Gminy. Przywieziono platformę – bociany jej nie zaakceptowały – zbudowały gniazdo na starym miejscu. Czekaliśmy. Obserwuję z okien biblioteki na piętrze i 21 sierpnia ujrzałam młode, jak uczyły się fruwać. Odleciały, wróciły dwukrotnie. My, poeci poświęciliśmy im wiersze:

*„gniazdo, swój dom
trzeba budować wiele lat
chwila, moment
jakby zawalił się świat”.*

Postacią godną uwagi jest „sąsiad zza miedzy”, syn ziemi działdowskiej Hieronim Skurpski, prawdziwe nazwisko Herman Schmidt urodzony w 1914 roku w Skurpiu oddalonym 3 km od Burkatu. Był znaną postacią, wybitnym malarzem, grafikiem Warmii i Mazur. Pan Skurpski wykonał polichromię w naszym kościele, która przetrwała do 1992 roku. W czasie remontu została zamalowana, mimo moich starań. Nie znalazłam poparcia, a wówczas nie znałam pana Skurpskiego. Dzięki byłej dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Działdowie 15 stycznia 2002 roku poznałam pana Hieronima. Kontakt z nim trwał do jego śmierci 17 września 2006 roku. Pan Skurpski był ochrzczony w naszym kościele.

CMENTARZE

Wieś Burkat to wielkie cmentarzysko, istniało pięć cmentarzy, pozostały dwa:

- pierwszy z okresu, gdy teren nasz zamieszkiwały plemiona osadników pruskich;
- drugi naprzeciwko kościoła (szosa do Skurpia) przetrwał do 1970 roku, obecnie wybudowano tam plebanię i parking;
- trzeci za wsią w kierunku Dąbrówna, pochodzi z XIII/XIV w. po epidemii cholery;
- czwarty był umiejscowiony wzdłuż drogi do dworca PKP, tu byli chowani jeńcy niemieccy w 1945 roku, ekshumowani w 1995 roku;
- piąty cmentarz ewangelicki z lat 1908-2017 (ostatni pochówek), po wojnie pochowano około 20 osób.

SZKOŁY

Z uzyskanych informacji i źródeł wynika, że szkoła we wsi Burkat istniała już w 1712 roku. Był to budynek z kamienia, pokryty słomą, było tu mieszkanie, klasa i obora.

Jednocześnie z kościołem w 1864 roku wybudowano nową szkołę, która spłonęła w 1880 roku. W okresie międzywojennym było już 5 klas. Budynek przetrwał do dziś. Obecnie jest tu przed-

szkole i mieszkania prywatne. W tym budynku szkoła mieściła się do 1970 roku, a następnie przeniesiona została do wybudowanej „Tysiactki”.

Data 28 listopada 1963 roku na zawsze pozostanie w pamięci rodzin, przyjaciół, mieszkańców. Budynek starej szkoły stoi na skrzyżowaniu dróg. Jak zwykle uczniowie klas I-III oczekują na lekcje na schodach przed budynkiem. Nie wiedzą, że już nie będzie dla nich następnej lekcji, że nie dane będzie im tego doczekać.

Samochód-cysterna jadący od strony Dąbrówna uderza w te schody. Życie traci 6 uczennic: Ewa Lempek, Ewa Rojewska, Danuta Mroczek, Elżbieta Ruczyńska, Teresa Szczepańska, Elżbieta Tatkowska, a Elżbieta Wawiel traci rękę.

Rozpaczy nie ma końca. Mieczysław Tatkowski chce ratować córkę z oznakami życia. Kierowca, zamiast wycofać samochód, dobija do muru. Nieświadomy tragedii wykonuje wyrok na żyjących dziewczynkach. Kierowca był pijany.

Tragedia „czarnego czwartku” pozostanie w nas na całe życie. Miałam wówczas 18 lat. Moja siostra Alicja ocalała, koleżanki nie. Wchodząc na cmentarz parafialny w Działdowie nasz wzrok przyciąga zbiorowa mogiła i kamienne anioły wołające o modlitwę i pamięć.

CZARNY CZWARTEK

*Nieznany przechodniu
przystajesz...
zaciekawiony pytanie zadajesz
„sześcioro dzieci zginęło
co się stało?”
opowieść o tragedii usłyszałeś
zasmucony odchodzisz
a kamienne anioły
nadal będą strzec
ich wiecznego snu...*

Po tragicznym wypadku władze podjęły decyzję o budowie nowej szkoły, której nadano imię 13 czerwca 1970 r. Karola Małłki – działacza mazurskiego. Przez 24 lata funkcję kierownika, później dyrektora szkoły pełnił Jan Rychcik. Poziom nauczania był wysoki. Absolwenci uczęszczali do innych szkół, było dwóch magistrów: Wiesław Barbarski i mój brat Jerzy Smolicz. W związku z reorganizacją szkół w naszym kraju, utworzono gimnazja i nasze dzieci dojeżdżały do Turzy Wielkiej od września 2001 roku. Reforma spowodowała, że po „cichu” zdjęto tablicę, straciliśmy patrona, bano się komentować to wydarzenie. Obecnie szkoła nosi imię Kazimierza Górskiego.

Aby zachować pamięć po tym tragicznym wypadku, szliśmy z dziećmi zapalać znicze przed budynkiem. Jest odprowadzana msza święta i procesja pod budynek szkoły.

Spełniło się moje marzenie, udało się znaleźć sponsorów i 28 listopada 2003 roku, w 40. rocznicę tragedii, wmurowano pamiątkową tablicę.

KULTURA

Bibliotekę Publiczną utworzono w 1950 roku, kierownikami byli: Alicja Tomaszewska, Jan Rychcik, Danuta Zalewska, a od 1 sierpnia 1966 roku do 30 czerwca 2015 roku autorka pracy. Biblioteka obsługiwała 10 punktów bibliotecznych i filii w Turzy Wielkiej. Przez 35 lat pracowałam sama, pełniąc funkcje kierownika, instruktora i sprzątaczk. Kierownik szkoły Jan Rychcik i moja Matka rozbudzili we mnie umiłowanie do książek i poezji.

Zmiany administracyjne w 1992 roku wprowadziły zmianę sieci bibliotek w gminie Działdowo. Przez 49 lat mej pracy jako bibliotekarz dziesięciokrotnie zmieniano lokale. W okresie stanu wojennego, niemal dochodzi do likwidacji placówki, zlikwidowano „Klub Ruch”. Szukam pomocy u władz, szło opornie, z dozą żalu wspominam ten czas. Tylko dzięki pomocy redakcji miesięcznika „Nasza wieś” w Olsztynie i artykułowi redaktor Haliny Judzińskiej „Poniewieranie kultury w Burkacie – dlaczego”, biblioteka ocalała. Prowadzę prace kulturalno-oświatowe: wieczory, lekcje biblioteczne, spotkania z ludźmi pióra, E. Nowacka, E. Kurowski, B. Nawrocka-Dońska, M. Leniak, L. Zuliński, W. Gębik. Spotkanie 6 grudnia 1972 roku z M. Zientarą-Malewską. Słowa jej wiersza „Odpowiedź” pozostały dla mnie mottem życiowym.

W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych w rodzinie częstym gościem jest choroba i śmierć, codziennie widzę biedę na wsi, smutne zatroskane twarze. To sprawiło, że w 1995 roku powstają moje wiersze. Debiut na łamach prasy lokalnej „Pod Krzyżem” i „Panorama Działdowska”. W 1997 roku przyjęto mnie do Stowarzyszenia i Klubu Pracy Twórczej w Ciechanowie. To na ich wzór zaczęłam prowadzić tzw. „Burkackie biesiadowanie”.

W latach 1997-2015 odbyło się 48 biesiad na terenie gminy z udziałem 70 poetów z: Warszawy, Wrocławia, Ciechanowa, Mławy i poetów lokalnych. W 1998 roku za udział w konkursie „I ty zostaniesz Mickiewiczem”, otrzymałam nagrodę, którą była wycieczka na Białoruś i Litwę. Grodno – grób E. Orzeszkowej, Bolcieniki, Bieniakonie – grób Maryli Wereszczakówny. Poznaje poetę Michała Wołosiewicza – przyjaciela Czesława Niemena. Wilno, zwiedzaliśmy kościoły, Ostrą Bramę, cmentarz na Rossie. Spotkanie z grupą poetów.

W roku 1999 przyjęto mnie do Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie, w 2001 roku do Stowarzyszenia Autorów Polskich i Związku Twórców Zawkrzeńskich w Mławie. W 2001 roku wyjeżdżam na Ukrainę. Zwiedzam cmentarz i groby M. Konopnickiej, J. Bełzy, G. Zapolskiej, A. Grottgera, W. Kętrzyńskiego, Cmentarz Orłąt. Wędruję szlakiem „Trylogii” – Chocim, Zbaraż.

Od 1999 roku uczestniczę w Ogólnopolskich Spotkaniach Poetów na Ziemi Opolskiej: Brzeg, Magnuszowice, Obórki, Duszniki Zdrój. Biorę też udział w Ciechanowskiej Jesieni Poezji: Ciechanów, Opinogóra.

Wyjazdy sprawiają, że wracam z nową energią i życzliwym spojrzeniem na ludzi i na to, co wokół się dzieje. W wir życia staram się wciągać osoby niepełnosprawne. W 2015 roku otrzymałam nagrodę w konkursie „Na przekór losowi”, zaproszono mnie na prelekcję w Wyższej Szkole im. Rusieckiego o tematyce „Poezja w moim życiu”.

Umiłowanie poezji to wynik wielu lat pracy z czytelnikiem, oddziaływanie środowiska, rodziny. Wiem, że dzięki Matce kontakt z poezją od dziecka zaraził mnie nawykiem obcowania ze światem strof. W moich wierszach dominuje tematyka wiejska, refleksje nad życiem i przemijaniem. Praca w bibliotece i możliwość obcowania z książkami wyzwoliły we mnie siłę duchową i miłość do tego co robię. Trudne przeżycia sprawiły, że zaczęłam tworzyć swój własny zamknięty świat, wrażliwy na krzywdę i cierpienie innych.

Interesuje mnie dawna wieś. Do 1960 roku wieś Burkat liczyła 15 domów murowanych i 13 drewnianych (4 spłonęły, pozostał 1) o słomianych strzechach, moja rodzina, sąsiedzi, ich dzień powszedni, tematyka religijna.

Do chwili obecnej moje wiersze ukazały się w około 30 almanachach, m.in.: *Za balustradą snów* z T. Rybarczykiem 1998 r., *Przez pryzmat minionych dni* 2005 r., *Z zakamarków pamięci* 2021 r. W tomikach umieszczone są grafiki Hieronima Skurpskiego. Biblioteka

wydała moje tomiki biesiadne: *Burkackie biesiadowanie, tam gdzie gniazdo bocianie* 1998 r., *Świat marzeń świat rzeczywistości* 2010 r. Drugą moją pasją jest pamiętnikarstwo: *Stare cmentarze ewangelickie na terenie gminy, lata 1999-2004*. Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” w Olsztynie, *Na przekór losowi* Zielona Góra, *Moje strony rodzinne dawniej i dziś* 1998 r., 2004 r. Góry Mokre-Przedborze, *Ślady pamięci*. Redakcja „Gospodyni” w Warszawie, *Kronika burkackiego bibliotekarza*. Warszawa.

Z sentymentem wspominam współpracę ze szkołami, KGW, ZMW, TPD, gdy organizowałam zimowiska i kolonie. Przyznano mi następujące odznaczenia: „Przyjaciół Dziecka”, „Złoty Krzyż Zasługi” Urząd Wojewódzki w Ciechanowie, Medal „Serce dla serc” Kościół Polsko-Katolicki w Lublinie oraz nagrodę „Tygodnika Ciechanowskiego” WYKRZYKNIK, za całokształt pracy społecznej na rzecz środowiska.

Przez kilka lat prowadziłam sekcję literacką na Uniwersytecie Trzeciego Wieku w Działdowie. W Powiatowych Wieczorach z Poezją, organizowanych przez Stowarzyszenie Działdowska Kuźnia Słowa, wystąpiłam z aktorami: Wojciechem Wysockim (2013 rok) i Magdaleną Warzechą (2021 rok). Dzięki stowarzyszeniu, mam możliwość kontaktu z ludźmi i cieszenia się z ich życzliwości, a przewodnikiem i wsparciem jest była dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Działdowie Ewa Sotomska.

DOM RODZINNY

Na ziemię działdowską, do wsi Burkat, rodzina przybyła z Wlewska k/Lidzbarka. Korzenie Matki na Mazowszu, Ojciec pochodził z ziemi nowogrodzkiej. Tu osiedliliśmy się w styczniu 1947 roku. W zamian za mienie zabużańskie otrzymaliśmy budynek i ziemię.

Burkat uważam za wieś rodzinną, tu upływa moje życie, tu przeżywam radości i dramaty życia codziennego. Na lata powojenne przypadło moje dzieciństwo, tu ciężko pracowała moja rodzina, tu są groby moich bliskich. Tu poznałam trud pracy rolnika, widziałam i doświadczyłam jak każda praca była zraszana potem. W latach powojennych było ciężko żyć na wsi. Trzeba było oddawać kontyngent. Często wspomnienia przenoszą mnie do lat dzieciństwa, młodości, rodzinnego domu. Matka była osobą spokojną, pracowitą, czytającą. Czytała dużo książek, recytowała do końca życia nam, dzieciom i wnukom wiersze A. Mickiewicza, M. Konopnickiej, K. C. Norwida. W zimowe wieczory przy lampie naftowej na głos czytaliśmy książki, skupieni wokół pieca kaflowego. To Matka zaszczepiła w nas umiłowanie do poezji i literatury pięknej. Prąd do Burkatu doprowadzono w 1959 roku.

Ojciec-społecznik, pędziwiatr, wrażliwy na krzywdę ludzką, z dużą dozą tolerancji w stosunku do ludzi innej narodowości czy wyznania. Zawsze wokół niego przebywało wielu ludzi. Łatwo pozyskiwał przyjaciół, a było wśród nich wielu ciekawych ludzi. W latach 1947-1953 pełnił funkcję sołtysa wsi. Zebrania wiejskie odbywały się przed naszym domem. Jeżeli miało odbyć się zebranie wówczas od domu do domu wędrowała informacja, tzw. kwerenda, na której rodziny składały podpis. Owa kwerenda wracała do sołtysa.

W pilnych sprawach dzwoniło w lemiesz wiszący przed domem na drzewie. Później była syrena strażacka z korbą, długo pozostała na strychu. Brak lokalu przyspieszył decyzję o budowie świetlicy z cegieł po starej, spalonej karczmi. Przy budowie pracują wszyscy. Uroczyste otwarcie nastąpiło 7 listopada 1952 roku. Ojciec zrealizował plan. Pamiętam dożynki wiejskie, rolni-

cy wyprowadzali wszystkie maszyny. Były trzy boiska, w każdą niedzielę odbywały się zawody sportowe, kolarskie, mecze piłki nożnej, siatkówki.

W okresie powojennym część ziemi należała do gminy. Każda rodzina musiała odrabiać, tzw. szarwark. Kobiety w naszym domu w kotłach gotowały obiady dla pracujących w polu. Obowiązkiem sołtysa było zapewnienie noclegu przejezdnym.

Trudno wymazać z pamięci: kosę, sierp, szondy, dzieżę, kołębkę, kopankę, kołowrotek, których używano w domach. Były jedyne woły we wsi pracujące w polu rodziny Jareckich, dotarli tu z Ukrainy. Można było wykonać usługi rzemieślnicze: stolarz, bednarze, kowale, krawcy, szewcy. Młode pokolenia nie chcą słuchać o trudnej pracy rolnika. Sąsiedzi pomagali sobie wzajemnie. W latach sześćdziesiątych znikły kieraty w zaprzęgu konnym młócące zboże. Dziś nikt z pracujących w polu nie pozdrowia słowem „Szczęść Boże”.

Kopanie torfu na opał i dzieci bez opieki. Pamiętam jak dzieci w korkach drewnianych szły do szkoły, my mieliśmy buty, Ojciec był szewcem. Dziś nie ma żelazka z duszą, nikt nie pasie krów, rolnicy nie chowają zwierząt, nie płoną ogniska, przy których śpiewano, bawiono się. Brak teraz pięknego, czystego nieba i tęczy nad nami.

W latach pięćdziesiątych we wsi u sekretarza gminy był jeden radiodbiornik na słuchawki, słuchano „Wolnej Europy”, potajemnie przekazywano wiadomości, był to temat tabu. W smutku i ciężkich warunkach upływało nasze życie, gdyż dorośli żyli przeszłością nie mogąc zapomnieć wojny i utraty bliskich. Obowiązek kontygentu i kary za zadłużenie pogłębiały nędzę rodzin wiejskich.

Pamiętam śmierć Józefa Stalina, wieś zebrano w klasie w celu wysłuchania transmisji z pogrzebu i obowiązkowa była „czarna wstążka” na ubraniu, panowała żałoba. Długo trwał mit Stalina. Stopniowo zachodziły zmiany, zakładano spółdzielnie produkcyjne (pozostał chlew z tego okresu), większość rolników wstąpiła oddając ziemię, inwentarz, później żałowali tej decyzji. Ojciec nie wyraził zgody, co było powodem wyrzucenia go z funkcji sołtysa.

Po żniwach rodziny wychodziły na pola spółdzielni, aby zebrać ziarna grochu i fasoli, które wypadły podczas zbiorów. Na zakończenie dożynek mieszkańcy wsi spotykali się i bawili przy muzyce skrzypka, pana Słabonia, który przygrywał w domach, a później w świetlicy, do tańca. Wszyscy potrafili się wspólnie bawić:

*„skrzypek jak konik polny na skrzypkach grał
z zapaski Matki płynęła poezja
i zaczarowany bajek świat”.*

Świetlica wiejska zbudowana z inicjatywy Ojca przetrwała. Obecnie to piękna sala weselna „Korona”. Trudno zapomnieć jesienne i zimowe wieczory, gdy do nas przychodziło kilka sąsiadek, przędły wełnę, działy (robiły na drutach), szydełkowały, a ciocia Maria używała krosna, darły pierze, czytały książki. Rodziny organizowały wieczorki w domach. Zimą bracia z kolegami robili narty, gotując w kotle przez kilka godzin deski. Na pochód pierwszomajowy jechaliśmy wozami drabiniakami umajonymi gałęziami, kolorową krepą i wyciętymi gołębiami – symbolem pokoju.

Inaczej odczuwano okresy przedświąteczne. W czasie postu jedliśmy śledzie, kapustę kwaszoną z olejem rzepakowym. Nie wolno było słuchać muzyki, śpiewano pieśni kościelne zgodnie z miesiącami. Przed Wielkanocą zabijano świniaka, czekaliśmy na szynkę pieczoną w piecu. Nie da się zapomnieć zapachu ciast, chleba – latem pieczonego na liściach kapusty. Jeszcze gorący popijaliśmy zimnym mlekiem. Jajka malowano w cebulaku, w święta zbijaliśmy je, była to zabawa. W pierwszy dzień Świąt Wielka-

nocnych trzeba było obmyć się w wiejskiej strudze. W maju spotykaliśmy się przy figurze Matki Bożej, tu odbywało się również ostatnie pożegnanie zmarłego. Do żniw do lat siedemdziesiątych wychodzono z kosą. Zboże młócono cepami, kieratem, młóckarnią. Nie lubiłam żniw, jedynie ustawianie sztyg, lubiłam sianokosy. Przy wykopkach najpierw motyką, później kopaczką, sąsiedzi pomagali sobie wzajemnie. Na koniec wykopek było tzw. „wieńcowe”. Uwielbiałam jesień, palenie naci, liści.

Grudzień to czas przygotowań do świąt, malowanie mieszkań, wymiana słomy w siennikach, zadbanie o opał, sprzątanie, przyniesienie choinki z lasu, robienie ozdób choinkowych.

Brat Jerzy był nauczycielem, później dyrektorem Szkoły Podstawowej nr 3 w Działdowie, tu powstało boisko „Orlik”. Ku jego pamięci od kilkunastu lat odbywa się memoriał, turniej piłkarski.

Na pamięć zasługują: Karol i Robert Małkowie, Hieronim Skurpski, jego przyjaciel Horst Burski (ostatni Mazur), dziadkowie Hieronima Skurpskiego pochowani w Skurpiu Anna i August Semrau. Dbam o te groby. Maria Zientara-Malewska, jej korzenie wywodzą się ze wsi Krasnołąka. Przez Burkat w 1806 roku przechodził Napoleon Bonaparte, stacjonował we wsi Uzdowo oddalonej od nas o 8 km. Budynek ten przetrwał do 2020 roku. Witold Tkacz oficer wojska, uciekinier z Katynia. Jan Nowakowski walczył pod Monte Cassino. Na patefonie grał zakazaną piosenkę „Czerwone maki na Monte Cassino”. Nauczyciele: Jan Rychcik, Bolesław Lempek, wspaniali nauczyciele.

Wasz konkurs stworzył okazję, wręcz prowokował do refleksji, ponownego spojrzenia wstecz, w głąb minionego czasu. Cofając się, zagłębiając w historię małej ojczyzny na Warmii i Mazurach widzimy jak nieodłącznym motywem dziejów była walka z przeciwnościami losu, walka o polskość tych terenów.

Moim zamierzeniem było, żeby wspomnienia były przewodnikiem po historii ziemi działdowskiej i wsi Burkat. Pragnę w ten sposób ocalić od zapomnienia, to co odeszło bezpowrotnie, a praca pozostanie dokumentem, zapiskiem tamtych lat. W poprzednich pracach zamieszczałam zdjęcia – to one przetrwają potwierdzając przeszłość.

Pracę oparłam na dostępnych źródłach, rozmowach z mieszkańcami i tym co dane było mi przeżyć. Jestem świadkiem zniszczonych ręką człowieka cmentarzy ewangelickich, wyciętych drzew. Mogłam zobaczyć niszczoną przeszłość.

Obecnie wieś Burkat pięknieje, wybudowano leśniczówkę, stawiane są nowe domy. Wieś liczy ok. 150 domów, a było ok. 30.

Tu założyłam rodzinę, mam trzech synów, dwóch mieszka w Burkacie. To tu mam swój świat, sad, ogród, zwierzątka, kwiaty, ludzi, wśród których żyję. To moja wieś Burkat ukształtowała moje życie.

ŚCIEŻKAMI DZIECIŃSTWA

*Chwila tęsknoty – zadumy
i już ścieżkami dzieciństwa biegnę
nad potokiem zrywam
kaczeńce, niezapominajki
przełądam się w lustrze wody
promienie chwytam w dłonie
słońcu w pas się skłonię
z radością biegnę w pole
serdecznym słowem
pозdrowię sąsiada
z tęsknotą spoglądam dziś
przez pryzmat minionych dni
i grzebię, swe dziecięce lata*

Przywracanie zdrowia gleby za pomocą rozwiązań opartych na przyrodzie

Innowacyjne rozwiązania są odpowiedzią na wymagania dotyczące współczesnych wyzwań środowiskowych. Takie rozwiązania mają nie tylko za zadanie ograniczyć degradację środowiska, lecz również wpływać na jego odbudowę oraz ochronę na przyszłość.

Martyna Kossakowska

Stażysta Specjalista Działu Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska

Rozwiązania oparte na przyrodzie (NbS – *Nature-based Solutions*) w ostatnich latach zyskują coraz większe znaczenie i stają się w strategii zarządzania środowiskiem kluczowym elementem, zwłaszcza jeśli chodzi o regulacje wdrażane przez Unię Europejską. Siła zdolności adaptacyjnych, wydajności oraz odporności natury jest wykorzystywana w innowacjach opartych na przyrodzie. Dzięki temu w zrównoważony sposób można sprostać wyzwaniom społecznym. Obiecujące rozwiązania gospodarcze proponowane przez te innowacje, również pozwalają na zwiększenie ochrony zdrowia ekosystemów oraz bioróżnorodności.

Rozwiązania oparte na przyrodzie Komisja Europejska definiuje jako: „rozwiązania inspirowane i wspierane przez naturę, które są opłacalne (wydajne ekonomicznie), dostarczające równocześnie korzyści natury ekologicznej, ekonomicznej i społecznej, a także wspierające adaptację do zmian klimatu.”

Obejmują one:

- zarządzanie, ochronę lub przywracanie ekosystemów naturalnych oraz półnaturalnych;
- zrównoważone gospodarowanie wodnymi systemami oraz terenami użytkowymi;
- integrację natury w miastach i wokół nich.

Uznana została wielofunkcyjność rozwiązań opartych na przyrodzie, które niosą ze sobą więcej korzyści niż tradycyjne środki techniczne. Duży nacisk na podejścia ekosystemowe (szczególnie na NbS) kładzie niedawno zaktualizowana strategia UE, która dotyczy przystosowania się do zmian klimatu.

W produkcji rolnej, zastosowanie rozwiązań opartych na naturze, polega na wykorzystywaniu w jak największym stopniu potencjału biologii, przy jednoczesnym zminimalizowaniu używania środków chemicznych. Przykładami są praktyki poprawiające stan gleby, pasy dzikich kwiatów dla owadów zapyłających, czy sadzenie drzew w celu ochrony przed wiatrem.

Jakość i funkcje gleb na świecie

Na Ziemi życie jest związane bezpośrednio ze stanem jej gleb. Taka sytuacja ma miejsce, ponieważ w procesie produkcji żywności nieodzownym elementem są oferowane przez gleby usługi ekosystemowe. To sprawia, że aż 95% światowej produkcji żywności jest na nich oparta. Gleby spełniają wiele funkcji, m.in. pozwalają na oczyszczanie wody, magazynowanie dwutlenku węgla, dostarczają surowców i energii, umożliwiają prowadzenie upraw, pozwalają zwalczać szkodniki i zachować biologiczną różnorodność, a także regulują poziom składników odżywczych. Również są domem dla 1/4 wszystkich

gatunków lądowych, a ponadto biorą udział w walce ze zmianami klimatu, suszami i powodzią. Powszechnie gleby są eksploatowane zgodnie ze społecznymi i ekonomicznymi potrzebami, a ich jakość i funkcje ulegają zmianie, poprzez podejmowane przez ludzi decyzje dotyczące użytkowania i przeznaczenia gleb. Obecnie w Europie i na całym świecie jesteśmy świadkami degradacji gleb, pomimo że spełniają one kluczową rolę w funkcjonowaniu ekosystemów naszej planety. Dla bezpieczeństwa żywnościowego oraz dla zapewnianych ludzkości integralności ekosystemów i usług, taki stan rzeczy niesie ze sobą daleko idące konsekwencje. Prowadzi to do potrzeby natychmiastowego działania w tej sprawie, szczególnie, że przywracanie zdrowia gleb i ich regeneracja może zająć wiele lat.

Unia Europejska bierze wszystkie te wyzwania pod uwagę i w wielu swoich istniejących oraz planowanych politykach uwzględnia ochronę gleb. Również do realizacji ambitnych celów klimatycznych UE, a także w strategii „Farm to Fork”, w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności, niezbędne są zdrowe gleby. Ponadto w 2021 roku Komisja Europejska zobowiązała się do aktualizacji unijnej strategii ochrony gleby, jak i do ustanowienia na rzecz rekultywacji, zachowania i ochrony gleby wspólnych unijnych ram działania.

Rola gleb w produkcji rolnej

Na poziom produkcji rolnej krytyczny wpływ ma nie tylko stan wód i klimatu, lecz również stan gleb, który jest zagrożony przez erozję. Tempo tego procesu jest ponad 100-krot-

nie większe w regionach, gdzie prowadzi się gospodarkę rolną, niż tempo kształtowania się gleb. Około 70% gleb w krajach Unii Europejskiej jest obecnie zdegradowanych bądź w złym stanie, a rocznie na całym świecie tracimy 24 miliardy ton żyznych gleb. W ciągu najbliższych 60 lat, według niektórych badań, wyczerpaniu ulegnie orna warstwa żyzna gleby. Zagadnieniem olbrzymiej wagi staje się zatem ochrona gleb, przywracanie jej żyzności i zdrowia, ponieważ bez gleby w dobrej kondycji nie będziemy w stanie produkować żywności.

O stanie upraw decyduje stan gleby, a co za tym idzie zdrowie planety i ludzi. Pełna życia jest zdrowa gleba, roi się wtedy od współpracujących ze sobą pożytecznych grzybów i mikroorganizmów, które tworzą kwitnący ekosystem. Kluczową rolę we wzroście roślin, żyzności gleby i retencji wody, odgrywają właśnie mikroorganizmy zawarte w glebie. Uprawy mają możliwość rozkwitu nawet w okresie stresu, gdy gleba ma zdolność zatrzymywania składników odżywczych oraz wody, a wszystko to dzięki temu, że jest zdrowa. Jednak gdy zostanie to zaburzone i gleba ulegnie degradacji, to istniejące w niej życie ginie, jej struktura staje się zagęszczona i wtedy jest niezdolna do wspierania zdrowego wzrostu roślin.

Podstawą do tego, by dowiedzieć się, w jakim stanie są nasze gleby, jest wykonanie ich badania. W zarządzaniu zdrowiem gleby jest to kluczowy element, szczególnie jeśli rolnik jest zainteresowany praktykami regeneracyjnymi. Staje się to dla niego głównym narzędziem w tym działaniu. Dzięki przeprowadzonym testom gleby może zrozumieć stan jej odżywienia, poziom pH oraz inne ważne wskaźniki stanu gleby. Następnie informacje te są istotne w wielu kluczowych aspektach zarządzania gospodarstwem i wykorzystuje się je przy podejmowaniu decyzji dotyczących wyboru upraw, nawożenia, itp.

Rolnictwo regeneratywne

Podstawą zrównoważonego i udanego rolnictwa są zdrowe gleby. Na tym także opiera się **rolnictwo regeneratywne (regeneracyjne)** i to właśnie wpływa na produktywność oraz długoterminowy sukces każdego gospodarstwa. **Rolnictwo regeneracyjne** to oparte na przyrodzie i kompleksowe podejście do rolnictwa, które ma na celu poprawę zdrowia i jakości gleby, a nie tylko utrzymaniu jej stanu na niezmiennym poziomie. W tym sposobie gospodarowania stosuje się praktyki, które zwiększają różnorodność biologiczną, poprawiają zasobność gleby oraz efektywność gospodarstwa, a przez to gleby regenerują się oraz zmniejsza się negatywny wpływ rolnictwa na ekosystem i lokalną społeczność.

Na zasadach permakultury i agroekologii oparte jest to innowacyjne podejście do produkcji rolnej. To przeciwieństwo konwencjonalnych praktyk rolniczych opartych na orce, uprawach monokulturowych i środkach chemicznych. Zamiast tego **regeneracyjni rolnicy** stosują takie techniki jak uprawa uproszczona, odpowiedni płodozmian, uprawa międzyplonów, rolnictwo precyzyjne, stosowanie naturalnych nawozów oraz w celu zbudowania tętniącego życiem i zdrowego ekosystemu, integracja zwierząt z systemem rolniczym. Dzięki temu są oni w stanie produkować pożywną i zdrową żywność, równocześnie poprawiając zdrowie naszej planety oraz biorąc udział w walce ze zmianami klimatycznymi.

Uznaje się to za nową koncepcję, jednak w rzeczywistości, gdy przyjrzymy się jej bliżej, zawiera ona w sobie wiele cech z tradycyjnego sposobu gospodarowania, który był stosowany przed powszechnym zastosowaniem ciężkich maszyn i chemikaliów oraz rewolucją przemysłową. Ten rodzaj rolnictwa jest nastawiony na zrównoważone podejście do dywersyfikacji upraw i orki, stawiając jednocześnie na naturalną ochronę roślin i nawożenie.

Zatem należy pamiętać o tym, że gleba jest bardzo ważną częścią środowiska, bez której nie byłoby życia i potrzebnych dla zwierząt i roślin składników pokarmowych, których jest źródłem. Z tego względu praktyki, które mają na celu poprawę struktury gleby, zwiększenie retencji wody, zawartości materii organicznej w glebie, jak również zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, są najlepszymi technikami rolniczymi, ponieważ uznają one to, że wszystko jest ze sobą powiązane. Niezależnie od predyspozycji, wielkości i innych aspektów dotyczących naszych gospodarstw, przy zarządzaniu nimi należy wziąć pod uwagę techniki prowadzące do zdrowia gleb, środowiska i ekosystemów. Dają one możliwość na stworzenie rolnictwa pełnego nadziei i odporności w obliczu globalnych wyzwań, jak również tworzą zrównoważoną przyszłość dla nowych pokoleń.

Źródła:

- <https://ansee.pl/rozwiwania-oparte-na-naturze-czym-sa-nature-based-solutions/>
- https://iung.pl/sir/zeszyt54_1.pdf
- <https://getmeteotrack.com/agro/pl/blog/rolnictwo-regeneratywne>
- <https://cordis.europa.eu/article/id/429351-soil-health-reaping-the-benefits-of-healthy-soils-for-food-people-nature-and-the-climate/pl>
- <https://www.portalspozywczy.pl/technologie/wiadomosci/nestl-angazuje-sie-w-rolnictwo-regeneratywne-firma-powolala-instytut-nauk-rolniczych,229882.html>

Rozliczenia z rolnikami ryczałtowymi – status prawny rolnika ryczałtowego

Status prawny rolnika ryczałtowego został uregulowany w art. 2 pkt 19 ustawy o podatku od towarów i usług (zwanej ustawą o VAT), zgodnie z którym rolnikiem ryczałtowym jest podatnik dokonujący dostawy produktów rolnych pochodzących z własnej działalności rolniczej lub świadczący usługi rolnicze.

Anna Jaroszewicz

Główny Specjalista Sekcji FADN

Pojęcie działalności rolniczej zostało precyzyjnie określone w art. 2 pkt 15 ustawy o VAT i obejmuje ono m.in. produkcję roślinną i zwierzęcą, w tym również produkcję materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego, oraz reprodukcyjnego, produkcję warzywniczą, gruntową, szklarniową i pod folią, produkcję roślin ozdobnych, grzybów uprawnych i sadowniczą. Z kręgu rolników ryczałtowych zostali wyłączeni podatnicy zobowiązani na podstawie odrębnych przepisów do prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Status rolnika nabywany jest z mocy prawa i nie wymaga rejestracji. Jednak rolnik ryczałtowy, który dokonuje dostaw produktów rolnych lub świadczy usługi rolnicze zwolnione od podatku VAT na mocy art. 43 ust. 3 ustawy o VAT, ma prawo rezygnacji z tej formy zwolnienia od VAT. W tym celu musi spełnić określone warunki. Rezygnacja taka będzie możliwa pod warunkiem:

- dokonania w poprzednim roku podatkowym dostawy produktów rolnych oraz świadczenia usług rolniczych o wartości przekraczającej 20.000 zł, oraz
- dokonania zgłoszenia rejestracyjnego, jako podatnik VAT (art. 96 ust. 1 i 2 ustawy o VAT), oraz
- prowadzenia pełnej ewidencji dla celów VAT.

Poza powyżej określonymi warunkami wymagane jest również, aby przez okres co najmniej 3 kolejnych miesięcy poprzedzających bezpośrednio miesiąc, od którego rezygnuje ze zwolnienia rolnik prowadził uproszczoną ewidencję dla celów podatku VAT (taką jaką obowiązani są prowadzić podatnicy zwolnieni podmiotowo od VAT z uwagi na wysokość sprzedaży opodatkowanej, która nie przekroczyła w danym roku podatkowym kwoty 100.000 złotych).

Rezygnacja ze statusu rolnika ryczałtowego nie jest bezpowrotna. Po upływie 3 lat, w których podatnik rozliczał podatek VAT, może on złożyć stosowne zawiadomienie do naczelnika urzędu skarbowego przed początkiem miesiąca (kwartału), w którym chce ponownie korzystać ze zwolnienia jako rolnik ryczałtowy.

W praktyce zdarzają się sytuacje, że rolnik oprócz dostawy produktów rolnych, pochodzących z własnej produkcji rolnej oraz świadczenia usług w zakresie rolnictwa dokonuje również dostawy innych towarów (w tym produktów rolnych nie będących jego produktami, ale nabytych w tym celu od innych podmiotów). W związku z tym wyróżnić można trzy grupy sytuacji. Po pierwsze, podatnik może korzystać ze zwolnienia jako rolnik ryczałtowy w zakresie własnej produkcji rolnej oraz korzystać ze zwolnienia od podatku z tytułu pozostałych dostaw i świadczenia usług, w przypadku gdy wartość tych pozostałych

dostaw nie przekroczyła 100.000 złotych. Po drugie, podatnik może korzystać ze zwolnienia jako rolnik ryczałtowy i równocześnie być opodatkowanym podatnikiem VAT z tytułu dostaw innych produktów niż własne produkty rolne oraz świadczenia usług innych niż usługi rolnicze. Rolnik ryczałtowy może również zrezygnować z tego statusu i zarejestrować się jako czynny podatnik VAT, wówczas cała prowadzona przez niego działalność zostanie objęta podatkiem VAT na ogólnych zasadach.

Ustawa VAT nakłada na większość podatników obowiązek odpowiedniego dokumentowania dokonywanych transakcji sprzedaży. Istotnym wyjątkiem jest rolnik ryczałtowy, wobec którego określono zwolnienia z obowiązków dokumentowania. Zgodnie z art. 117 ustawy VAT, rolnik ryczałtowy w zakresie prowadzonej działalności rolniczej dostarczający produkty rolne jest zwolniony z obowiązku:

- wystawiania faktur,
- prowadzenia ewidencji dostaw i nabyć towarów i usług,
- składania w urzędzie skarbowym deklaracji podatkowej,
- zgłoszenia rejestracyjnego.

W sytuacji gdy transakcji z rolnikiem ryczałtowym dokonuje podatnik prowadzący działalność gospodarczą, obowiązek wystawienia faktury spoczywa na nabywcy. Podatnik zarejestrowany jako podatnik VAT czynny nabywający produkty rolne od rolnika ryczałtowego wystawia w dwóch egzemplarzach fakturę dokumentującą nabycie tych produktów. Oryginał przekazywany jest dostawcy. Tego rodzaju faktura oznaczana jest jako „FAKTURA VAT RR”.

Faktura VAT RR powinna zawierać oświadczenie dostawcy produktów rolnych w brzmieniu „Oświadczam, że jestem rolnikiem ryczałtowym zwolnionym od podatku od towarów i usług na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 3 ustawy o podatku od towarów i usług”.

Powyższy przepis nie odnosi się do sytuacji, gdy nabywcą towaru jest osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej.

Jeżeli towary od rolnika ryczałtowego nabywa osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej, to nie wystawia ona faktury VAT RR. Również rolnik ryczałtowy nie ma obowiązku wystawienia faktury, ponieważ jest on ustawowo zwolniony z tego obowiązku.

Rolnik ryczałtowy nie ma ustawowego obowiązku wystawienia faktury, jednakże nic nie stoi na przeszkodzie, aby dobrowolnie taki dokument wystawił. Równie dobrze transakcja może zostać udokumentowana umową sprzedaży w rozumieniu Kodeksu cywilnego.

Źródło:

- *Poradnik przedsiębiorcy*

Pomoc dla pszczelarzy do przezimowanych rodzin pszczelich

Do końca maja 2024 roku Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przyjmowała wnioski o pomoc finansową dla pszczelarzy będących podmiotami prowadzącymi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

dr Marcin Kazimierzczuk

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego

Zakres podmiotowy wsparcia

Pomoc w tym instrumencie finansowym udzielana jest na podstawie § 13zf rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji

Rolnictwa (Dz. U. poz. 187, z późn. zm.). Zgodnie z przywołanymi przepisami beneficjentem pomocy może być pszczelarz:

- któremu został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, tzw. numer EP;
- który prowadzi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Do wniosku o pomoc finansową należy dołączyć wydane w 2024 roku zaświadczenie powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce prowadzenia pasieki o wpisaniu pszczelarza do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, oraz o liczbie pni pszczelich. Kolejnym załącznikiem są zaświadczenia o otrzymanej pomocy de minimis – o ile w treści wniosku o pomoc finansową nie złożono oświadczenia o otrzymanej pomocy de minimis. W przypadku braku tzw. numeru EP, należy do wniosku dołączyć wypełniony i podpisany wniosek o wpis do krajowego systemu ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

Beneficjent pomocy nie może być przedsiębiorstwem objętym sankcjami przyjętymi przez Unię Europejską, w tym między innymi:

- osobą, podmiotem lub organem wyraźnie wymienionym w aktach prawnych nakładających te sankcje;
- przedsiębiorstwem będącym własnością osób, podmiotów lub organów, w które wymierzone są sankcje przyjęte przez UE, lub kontrolowanych przez takie osoby, podmioty lub organy; ani
- przedsiębiorstwem prowadzącym działalność w sektorach przemysłu, w które wymierzone są sankcje przyjęte przez UE, o ile pomoc ta utrudniałaby osiągnięcie celów odpowiednich sankcji.

Wielkość wsparcia finansowego

Pomoc, ma charakter pomocy de minimis w rolnictwie i jest udzielana zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) nr 1408/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz przepisami o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej. Stawka pomocy wynosi 50 zł na jedną przezimowaną rodzinę pszczelą. Wysokość pomocy, ustala się jako iloczyn liczby przezimowanych rodzin pszczelich oraz stawki pomocy na jedną przezimowaną rodzinę pszczelą. Budżet programu wynosił 80 mln zł. W przypadku, gdy ze złożonych wniosków będzie wynikało, że zapotrzebowanie na pomoc przekracza łącznie kwotę 80 mln zł do obliczenia wysokości tej pomocy zostanie zastosowany współczynnik korygujący. Współczynnik korygujący stanowi iloraz kwoty 80 mln zł i kwoty równej zapotrzebowaniu na tę pomoc wynikającej ze złożonych wniosków. Pomoc będzie wypłacana na rachunek pszczelarza wskazany w krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności. Dlatego istotne jest, aby dane dotyczące rachunku w ww. systemie ewidencji producentów były aktualne. O środki na utrzymanie pszczół w okresie bezpożytkowym można było ubiegać w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa już po raz czwarty. W 2021 roku pszczelarze otrzymali z tego tytułu blisko 20 mln zł, w 2022 ponad 23 mln zł, a w 2023 niemal 77 mln zł.

Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej

W 2024 podobnie jak w 2023 r można ubiegać się o płatności w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej (PS dla WPR) 2023-2027. Płatności te są w dużej mierze kontynuacją Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020.

Celem interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych zwanych inaczej „interwencjami”, jest promowanie praktyk rolniczych przyczyniających się do ochrony gleb, wód, klimatu, cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków ptaków, zagrożonych zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, a także ochrony różnorodności krajobrazu. Stosowane w ramach Interwencji praktyki wpływają na różnorodność biologiczną w krajobrazie wiejskim, przyczyniają się do zwiększenia różnorodności gatunkowej i liczebności owadów zapyłających, a także do tworzenia siedlisk występowania wielu innych gatunków zwierząt.

Ze wsparcia może skorzystać:

- rolnik prowadzący działalność rolniczą w gospodarstwie położonym na terenie Polski; pod pojęciem „rolnika” rozumie się osobę fizyczną lub prawną,
- zarządca gruntów – podmiot (osoba fizyczna, osoba prawna) gospodarujący na obszarach przyrodniczych, czyli gruntach niebędących użytkami rolnymi, na których występują określone typy siedlisk przyrodniczych lub siedlisk lęgowych ptaków. Aby otrzymać płatności do danego gruntu beneficjent jest zobowiązany posiadać ten grunt na podstawie tytułu prawnego na dzień 31 maja roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej.

Ogólne warunki i wymogi interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych

Beneficjent może przystąpić do interwencji, przede wszystkim jeżeli:

- posiada co najmniej 1 ha użytków rolnych lub obszarów przyrodniczych (obszary przyrodnicze dotyczą jedynie wybranych wariantów Interwencji 1. i 2.),
- minimalna powierzchnia działki, do której ubiega się o płatność wynosi 0,1 ha, – posiada tytuł prawny do gruntu, do którego ubiega się o przyznanie płatności, na dzień 31 maja roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności,
- dobrowolnie podejmuje się realizacji wybranej przez siebie interwencji lub jej wariantu przez okres trwania zobowiązania,
- posiada numer identyfikacyjny producenta nadany przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Beneficjent podejmuje zobowiązanie dotyczące prowadzenia produkcji rolnej w sposób zgodny z ustalonymi dla tej interwencji lub wariantu wymogami – na okres 5 lat,

Marzena Najmowicz

Doradca Zespołu Doradców w Olsztynie

- od 15 marca roku, w którym rozpoczyna realizację zobowiązania (czyli składa wniosek o przyznanie pierwszej płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej), – do 14 marca ostatniego roku zobowiązania.

Ogólnie interwencji w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej jest siedem, najpopularniejsze są interwencje przyrodnicze

Wyróżnia się trzy interwencje przyrodnicze:

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000,**
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000,**
- Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000.**

Wybierając te interwencje beneficjent decyduje się prowadzić ekstensywne gospodarowanie na cennych łąkach i pastwiskach (czyli m.in. nie stosuje w ogóle lub ogranicza stosowanie nawozów, środków ochrony roślin) oraz stosować określone liczby i terminy pokosów lub określoną intensywność wypasu.

Płatność jest przyznawana do:

- trwałych użytków zielonych lub obszarów przyrodniczych, położonych na obszarach Natura 2000, na których występują cenne siedliska i gatunki wspierane w ramach Interwencji 1.,
- trwałych użytków zielonych lub obszarów przyrodniczych, położonych poza obszarami Natura 2000, na których występują cenne siedliska i gatunki wspierane w ramach Interwencji 2.,
- trwałych użytków zielonych, położonych na obszarze Natura 2000, poza obszarami występowania cennych gatunków i siedlisk wymienionych w ramach Interwencji 1. – w ramach Interwencji 3.

Wymogi interwencji przyrodniczych, Beneficjent powinien:

- posiadać dokumentację przyrodniczą: siedliskową lub ornitologiczną (jeśli jest ona wymagana) – dotyczy Interwencji 1. i 2.,
- przestrzegać wymogów szczegółowych określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia, jak również wymogów określonych w planie działalności rolno-środowiskowej, doprecyzowanych przez doradcę rolnośrodowiskowego (Interwencja 3.) lub eksperta przyrodniczego (Interwencja 1. i 2.). Cenne łąki i pastwiska w ramach Interwencji 1. i 2., w zależności od wariantu, można użytkować kośnie, pastwiskowo, kośno-pastwiskowo (tj. w jednym roku stosować wypas

i koszenie) lub naprzemiennie (czyli w kolejnych latach stosować wypas, koszenie lub wypas i koszenie). W zależności od rodzaju użytkowania w każdym wariantcie określone są wymogi dotyczące przede wszystkim:

- terminów wypasu lub koszenia – zwykle jest to opóźnione koszenie od 15 czerwca do 31 października lub – wcześniejsze koszenie, np. w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w danym zbiorowisku,
  - częstotliwości koszenia, np. jeden lub dwa pokosy w roku (lub rzadziej – np. co 2 lata),
  - wielkości nieskoszonej powierzchni co do zasady,
- zebrania i usunięcia skoszonej biomasy.

W ramach Interwencji 3. zobowiązanie do stosowania praktyk przyjaznych środowisku dotyczy przestrzegania wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności:

- dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody – od 15 czerwca do 30 września,
- stosowanie odpowiedniej liczby pokosów (maksymalnie 2 pokosy),
- ekstensywny wypas zwierząt (do 1,5 DJP/ha).

Degresywność (dotyczy obszarów poza Natura 2000) W przypadku Interwencji 2.

Obowiązuje mechanizm regresywności płatności. Mechanizm ten stosowany jest w przypadku większych powierzchni deklarowanych do płatności, tj. powyżej 50 ha. Polega on na stopniowym, tzn. wraz ze wzrostem wielkości zadeklarowanej powierzchni – zmniejszeniem przysługującej płatności, tzn. płatność przyznawana jest w wysokości:

- 100% stawki – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha,
- 75% stawki – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha,
- 60% stawki – za powierzchnię powyżej 100 ha.

W przypadku wariantów Interwencji 1. lub 2., beneficjent pokrywa koszty przygotowania przez eksperta przyrodniczego dokumentacji przyrodniczej oraz części szczegółowej planu działalności rolnośrodowiskowej. Wraz z wypłatą płatności rolnośrodowiskowo-klimatycznej beneficjent może otrzymać dodatkową dopłatę – zwrot tzw. kosztów transakcyjnych za przygotowaną dokumentację przyrodniczą i sporządzoną szczegółową część planu działalności rolnośrodowiskowej. Wysokość kosztów transakcyjnych oraz szczegółowe zasady ich obliczania zostały określone w rozporządzeniu rolnośrodowiskowo-klimatycznym.

Źródło:

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Departament Płatności Bezpośrednich
- www.gov.pl/rolnictwo
- <https://www.gov.pl/web/arimr/agencja-restrukturyzacji-i-modernizacji-rolnictwa>

Nazywam się **Małgorzata Chwojnicka**.

Pracę w WMODR rozpoczęłam w 2006 roku, na stanowisku doradcy w Powiatowym Zespole Doradztwa Rolniczego w Pisz.

Pochodzę z miejscowości Orzysz, jest to piękne miasteczko kojarzone z jednostką wojskową. Położone w centrum pomiędzy malowniczymi miastami jak Giżycko, Elk i Pisz.

Ukończyłam Uniwersytet Warmińsko Mazurski w Olsztynie, studia stacjonarne na wydziale Rolnictwo i Kształtowanie Środowiska, kierunek: Rolnictwo, specjalność: Marketing i Zarządzanie w Agrobiznesie. ODR to tak naprawdę oprócz stażu w firmie prywatnej moja pierwsza praca.

Zatrudniona zostałam w miesiącu kwietniu a więc w okresie w którym wykonuje się wnioski obszarowe. Zostałam doradcą w gminie Orzysz (wróciłam do mojego rodzinnego miasta), każdy z doradców miał swoją gminę i rolników z danej gminy. Wtedy byłam przerażona – rolników było dużo. Ze względu na dobre ziemie na tym terenie wszyscy uprawiali różne gatunki roślin zbożowych, ziemniaki, rzepak, kukurydzę, wszyscy mieli zwierzęta. Wniosek robiło się w wersji papierowej a mapy rysowało czernym cienkopisem. Zostałam rzucona na głęboką wodę. Nie było taryfy ulgowej, musiałam szybko się nauczyć i sprostać zadaniu. Pomimo to wspominam ten czas miło.

W tym okresie było dużo wyjazdów szkoleniowych, co wpłynęło na poszerzenie mojej wiedzy. W 2009 roku zdobyłam uprawnienia doradcy rolnośrodowiskowego. Praca doradcy jest dość skomplikowana ponieważ trzeba posiadać ogromną wiedzę z zakresu technologii produkcji roślinnej i zwierzęcej, ekonomiki. Ponadto jako doradcy prowadzimy szkolenia gminne, projektowe oraz kursy chemiczne. Trzeba być trochę nauczycielem, umieć przekazać wiedzę potrzebną rolnikowi. Trzeba być osobą cierpliwą, która wysłucha i doradzi. W 2016 roku zostałam doradcą na terenie gminy Pisz.

Prywatnie jestem żoną lekarza weterynarii. Mamy dwie nastoletnie córki. Jestem mieszkanką mazurskiej wsi położonej bardzo blisko Pisz. Po pracy znajduję zajęcia w ogrodzie, a chwile przyjemności spędzam na czytaniu książek i słuchaniu muzyki. Uwielbiam kontakt z naturą, rano budzi nas śpiew ptaków, w nocy do snu utulają nas grające świerszcze. Prowadzę ogród warzywny. Robię nalewki z piołunu, z liści brzozy, syrop z pędów sosny. Co sobotę wypiekam chleb na zakwasie. Sobotnie letnie wieczory spędzam z rodziną przy ognisku przy dźwiękach muzyki granej przez mojego męża.

Chciałam również nadmienić, że Małgorzata jest również patronką rolników. W wieku 18 lat dostałam od rodziców złoty pierścionek w kształcie kłosa. Nie pochodzę z rodziny rolniczej, dziadkowie posiadali tylko sad na własne potrzeby a rodzice ogródek warzywny. A więc z rolnictwem nie miałam nic wspólnego. Jednak moje losy potoczyły się tak, że zaintrygował mnie kierunek rolnictwo i pomyślałam dlaczego nie. Dodatkowo moja wiedza była wzbogacona o przedmioty ekonomiczne. I tak minęło 18 lat od mojego zatrudnienia na stanowisku doradcy. 18 lat różnych zmian, nowych doświadczeń zawodowych, pozyskiwanie nowej wiedzy. To jest zawód który wymaga ciągłej nauki.

Kompleksowe Usługi Doradcze w całym województwie. Połowa realizacji projektu za nami!

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie świadczy bezpłatne programy doradcze dla 722 rolników aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego, w ramach poddziałania „Wsparcie korzystania z usług doradczych” w ramach działania „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, tzw. KUD3.

Milena Brzostek

Specjalista Sekcji Transferu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie

Dyrektor Mateusz Cygan podkreśla misję Ośrodka, którą jest doradztwo w zakresie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, a rozwój wsi i rolnictwa za jeden z najważniejszych priorytetów Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

– Przekazywaniem wiedzy, ale także i wypowiedziami, jak wykorzystywać potencjał konkretnego gospodarstwa rolniczego ma się zajmować doradztwo rolnicze – stwierdził.

Zwrócił przy tym uwagę na konieczność wymiany doświadczeń, sieciowania się ośrodków doradztwa, tak aby nie wymyślać wszystkiego od początku lecz korzystać ze sprawdzonych już wzorów i wypracowanych schematów transferu wiedzy.

Celem doradztwa jest poprawianie wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek a także różnicowania produkcji rolnej. Dobranie odpowiedniego programu Kompleksowych Usług Doradczych ma ogromny wpływ na rozwój gospodarstwa w przyszłości.

Usługi doradcze w ramach dwuletniego programu doradcze- go, które wybrał rolnik wspólnie z doradcą, zgodnie z potrzebami gospodarstwa, spośród katalogu dostępnych usług doradczych:

1. Analiza sytuacji produkcyjno-ekonomicznej gospodarstwa.
2. Ocena dostosowania gospodarstwa rolnego do norm i wymogów warunkowości.
3. Integrowana ochrona roślin, w tym ocena zagrożenia agrofagami i pomoc rolnikom w podejmowaniu decyzji w zakresie metod i zabiegów.
4. Racjonalne gospodarowanie wodą w gospodarstwie rolnym.
5. Rachunkowość w gospodarstwie rolnym.
6. Doradztwo dla młodych rolników rozpoczynających działalność po raz pierwszy.
7. Dostosowanie gospodarstwa rolnego do wymogów BHP.
8. Uczestnictwo w systemach jakości.
9. OZE, w tym pomoc doradczą rolnikom w działaniach promocyjnych.

10. System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do działania „Rolnictwo ekologiczne” oraz pomoc realizacji działania „Rolnictwo ekologiczne”.

11. Modernizacja gospodarstw rolnych.

12. Zrównoważone gospodarowanie składnikami odżywczymi.

13. Zobowiązania środowiskowe i klimatyczne, w tym ochrona zasobów genetycznych zwierząt i roślin.

Doradcy rolniczy WMODR są doskonale zorientowani w strukturze gospodarstw naszego województwa, znają potencjał tych gospodarstw oraz potrafią wskazać ścieżkę rozwoju. Pomagają rolnikom rozwiązywać problemy technologiczne, organizacyjne, a także sprzedażowe, których na co dzień w rolnictwie nie brakuje. – podkreśla Małgorzata Micińska-Wąsik – I z-ca Dyrektora.

Jesteśmy na półmetku realizacji Kompleksowych Usług Doradczych, a za nami zakończone usługi jednoroczne takie jak „Odnawialne źródła energii” czy „Rolnictwo ekologiczne”. Urszula Anculewicz – członkini podzespołów powołana przez WMODR ds. KUD3 zaznacza jak ważna jest umiejętność przekazywania wiedzy.

– Dobrze wiemy, że jeden element współdziała z drugim i warto zwrócić uwagę na zrównoważony rozwój rolnictwa w połączeniu ze zrównoważonym rozwojem terytorialnym, to bardzo ważny aspekt jak rolnictwo dynamicznie rozwija się na szczeblu nie tylko krajowym ale i zagranicznym. Ważnym jest umiejętne przekazywanie zdobytej już wiedzy, a głównym celem merytoryczne wsparcie doradców i dokładna analiza poprawności świadczonych usług dla rolników.

Szczegółowe informacje dotyczące usług doradczych można uzyskać kontaktując się z Zespołami Doradców (*kontakt na stronie <https://wmodr.pl/powiatowe-zespoły-doradztwa/pzdr-olsztyn>*) oraz Koordynatorami projektu.

Koordynacja projektu:

– Monika Szóstek, starszy specjalista ds. projektów z udziałem środków europejskich, tel. 723 991 250

– Milena Brzostek, specjalista ds. projektów z udziałem środków europejskich, tel. 609 864 935

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Platforma Doradcza eDWIN: innowacyjna przyszłość rolnictwa

Współczesne rolnictwo stoi przed wieloma wyzwaniami, które obejmują zmiany klimatyczne, rosące wymagania konsumentów oraz potrzebę zwiększenia efektywności produkcji rolnej.

Marcin Cyrankowski

Kierownik Działu Teleinformatyki

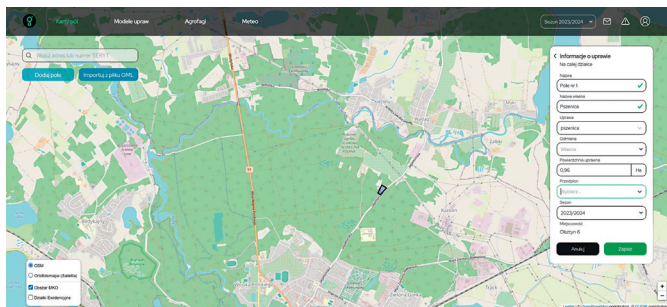
W odpowiedzi na te wyzwania, technologie cyfrowe stają się coraz bardziej powszechne w sektorze rolniczym, a jedną z najnowocześniejszych inicjatyw w tym zakresie jest platforma doradcza „eDWIN” (Internetowa Platforma Doradztwa i Wspomagania Decyzji w Integrowanej Ochronie Roślin).

Jej głównym celem jest dostarczanie nowoczesnych narzędzi i informacji, które wspierają podejmowanie decyzji w gospodarstwach rolnych. Platforma została opracowana w ramach Projektów Polska Cyfrowa, co zapewnia jej bezpłatny dostęp dla użytkowników i jest dostępna pod adresem internetowym: <https://wg.edwin.pcps.pl>.

Funkcjonalności eDWIN

Aplikacja oferuje szeroki wachlarz funkcji, które są dedykowane zarówno małym gospodarstwom, jak i dużym przedsiębiorstwom rolnym. Poniżej przedstawiamy najważniejszą z usług jaką jest Wirtualne gospodarstwo.

„Wirtualne gospodarstwo” to e-usługa, która służy rolnikom jako narzędzie pomocne przy zarządzaniu gospodarstwem. Co ważne, usługa jest dostępna zarówno w wersji aplikacji mobilnej, jak i przeglądarki na komputerach. Każda uprawa wprowadzona do systemu „Wirtualnego gospodarstwa” jest monitorowana. Dlatego, w przypadku wystąpienia zagrożenia zniszczenia uprawy przez chorobę lub szkodnika, system będzie o tym informować. Ponadto, jedną z możliwości „Wirtualnego gospodarstwa” jest wspomaganie decyzji rolników czy, kiedy i w jakiej ilości stosować środki do ochrony uprawy. Dzięki temu usługa przyczynia się do zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska i żywności nadmiernie stosowanymi środkami do zwalczania chorób i szkodników.

Fot 1. Wirtualne gospodarstwo – dodawanie pola

Co więcej, „Wirtualne Gospodarstwo” ułatwia kontakt rolników z ich doradcą rolniczym. E-usługa w prosty sposób zapewnia rolnikom możliwość zadania doradcy pytania czy wystosowania prośby o weryfikację zaobserwowanych zagrożeń. Każdy użytkownik może posiadać przypisanego do konta doradcę.

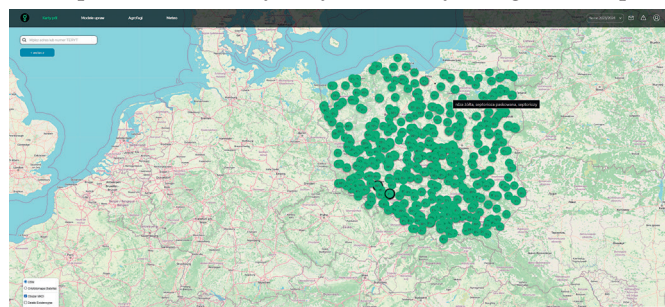
Udostępnianie danych meteorologicznych

W ramach usługi „Wirtualne Gospodarstwo” użytkownicy otrzymają także dostęp do aktualnych oraz archiwalnych danych meteorologicznych pochodzących z sieci stacji agrometeorologicznych. To z kolei pozwala na prowadzenie analiz umożliwiających identyfikację cyklicznie powtarzających się zdarzeń, wysyłanie ostrzeżeń pogodowych czy określanie klęsk żywiołowych.

W tym celu w całej Polsce zbudowana została sieć stacji meteorologicznych (łącznie prawie 600). Dane ze stacji przetwarzane są także przez modele, które pozwalają na przygotowanie sprecyzowanego pod daną uprawę komentarza agrometeorologicznego, dzięki któremu rolnik będzie mógł podjąć decyzję na przykład o terminie wysiewu konkretnej rośliny.

Agrofagi

„Wirtualne Gospodarstwo” pozwala także na pozyskiwanie, gromadzenie i udostępnianie informacji o wystąpieniu na danym obszarze agrofagów. Oprócz tego rolnicy mają do dyspozycji wirtualną kartę pola, która umożliwi ewidencjonowanie pracy oraz układanie e-planów ochrony roślin. To właśnie dzięki informacjom zawartym w karcie pola, możliwe jest otrzymywanie powiadomień dotyczących możliwych zagrożeń na polu.

Fot 2. Wirtualne gospodarstwo – Agrofagi

Platforma eDWIN to nowoczesne i wszechstronne narzędzie wspomagające rolników w integrowanej ochronie roślin. Dzięki zaawansowanym funkcjonalnościom, takim jak monitorowanie zagrożeń, baza wiedzy, system powiadomień, ewidencja danych i doradztwo ekspertów, eDWIN znacząco ułatwia zarządzanie ochroną upraw. Korzystanie z platformy przynosi liczne korzyści ekonomiczne, ekologiczne i jakościowe, co sprawia, że jest ona nieocenionym wsparciem dla nowoczesnego rolnictwa. W chwili obecnej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego z platformy eDWIN korzysta ponad 1000 gospodarstw rolnych do których przypisanych jest ponad 11 000 pól z uprawami. Zachęcamy rolników do wdrożenia eDWIN w swoich gospodarstwach, aby mogli czerpać pełne korzyści z integrowanej ochrony roślin.

Źródło: <https://www.edwin.gov.pl>

AGRO-LiGA 2024

Warmińsko-Mazurski
Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z siedzibą w Olsztynie

Rusza nowa edycja konkursu AGROLIGA 2024

Zapraszamy serdecznie do udziału w konkursie Argoliga 2024 – etap wojewódzki. W tym roku ponownie na etapie wojewódzkim zostaną wybrani Mistrzowie w dwóch kategoriach: Rolnik i Firma. Wyłonieni Mistrzowie reprezentować będą nasz region w tym konkursie na szczeblu krajowym.

Agnieszka Wiśniewska

Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Pierwszy, wojewódzki etap konkursu organizowany jest przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie. Natomiast etap krajowy przez Redakcję Audycji Programu 1 TVP i Stowarzyszenie AgroBiznes-Klub pod Honorowym Patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Prezesów: TVP S.A., ARiMR, KOWR i KRUS. Spotkanie podsumowujące konkurs na szczeblu krajowym odbywa się w ogrodach Pałacu Prezydenckiego, przy osobistym udziale Prezydenta RP. Konkurs jest objęty Honorowym Patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz prezesów: TVP S.A., ARiMR, KOWR i KRUS.

Kto może wziąć udział w konkursie? Każdy rolnik i przedsiębiorca z branży rolniczej, który spełni szereg warunków odpowiednich dla każdej z kategorii określonych w regulaminie konkursu.

Do kategorii Rolnik kwalifikują się osoby prowadzące samodzielnie lub wraz z rodziną gospodarstwo rolne. Kandydaci powinni uzyskiwać wyniki (plony, wydajność w produkcji zwierzęcej itp.) powyżej średniej krajowej. W gospodarstwach może być prowadzona dodatkowa działalność gospodarcza (świadczenie usług mechanizacyjnych i innych, przetwórstwo, agroturystyka itp.), z której uzyskiwane dochody nie przewyższają jednak dochodów z zasadniczej działalności rolniczej. Gospodarstwa z niedokończonymi inwestycjami, mocno zadłużone lub niestabilne ekonomicznie nie będą kwalifikowane. W tej kategorii nie będą też uwzględniane osoby, które nie posiadają ziemi i zajmują się wyłącznie obrotem płodami rolnymi.

Do kategorii Firma typuje się wyłącznie przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem rolno-spożywczym, świadczeniem usług rolnych i wiejskich, handlem środkami produkcji dla rolnictwa, produkcją maszyn, pasz itp. Kwalifikują się także wielkoobszarowe gospodarstwa rolne prowadzone przez właścicieli bądź dzierżawców i zatrudniające siłę najemną.

Komisja oceniająca każdego z uczestników będzie brała pod uwagę powyższe wytyczne oraz aspekty związane z prowadzeniem gospodarstwa i firmy, zasady bezpieczeństwa pracy, estetykę obejścia i otoczenia.

Termin zgłoszeń upływa 28 czerwca 2024 r.

Mistrzowie Agroligi 2023 woj. warmińsko-mazurskiego Katarzyna i Daniel Maliccy

Uczestnicy konkursu mogą być zgłaszani przez doradcę rolniczego wypełniając kartę zgłoszenia dostępną na stronie Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie www.wmodr.pl. Zgłoszenia prosimy przysyłać na adres: Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn z dopiskiem „AgroLiga 2024” lub pocztą elektroniczną na adres a.wisniewska@w-modr.pl, tel. 665 920 379.

Mistrzowie Agroligi 2022 woj. warmińsko-mazurskiego oraz wicemistrzowie kraju Marzena i Jacek Szulwicz

Program Premie dla Młodych Rolników 2024: inwestycja w przyszłość polskiego rolnictwa

Interwencja Premie dla Młodych Rolników odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu przyszłości polskiego rolnictwa, stanowiąc istotne wsparcie dla jego rozwoju. W terminie 19 czerwca – 19 sierpnia 2024 młodzi rolnicy będą mieli możliwość wnioskowania o 200 tys. złotych premii.

Radosław Skudlarz

Specjalista Działu Rozwoju Obszarów Wiejskich

O premię mogą starać się osoby, które mają nieukończony 41 lat i wcześniej nie korzystały z tego programu. Warunkiem jest również, że rozpoczęły prowadzenie działalności rolniczej nie wcześniej niż w okresie 24 miesięcy przed dniem złożenia wniosku (lub planują to zrobić w ciągu następnych 12 miesięcy). **Wszyscy beneficjenci będą musieli składać wnioski przez system ARiMR. Każdy z rolników musi mieć nadany numer potencjalnego beneficjenta lub numer ewidencyjny producenta, by mógł załogować się do tego systemu oraz przygotować biznesplan i wniosek wraz z załącznikami.** Wysokość premii wynosi 200 000 zł i jest ona wypłacana w dwóch ratach:

- 70% premii (140 000 zł) po podpisaniu umowy o przyznanie pomocy.
- 30% premii (60 000 zł) po zrealizowaniu inwestycji i przedłożeniu dokumentacji potwierdzającej poniesione wydatki.

Wsparcie powinno być przeznaczone na prowadzenie gospodarstwa lub przygotowanie do sprzedaży wytwarzanych w nim produktów rolnych. Minimum 70% otrzymanej kwoty należy zainwestować w środki trwałe. Wsparcie finansowe można wykorzystać na zakup m.in.: gruntów rolnych; nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia – w tym sprzętu komputerowego – niezbędnych do wytwarzania produktów rolnych lub do przygotowania ich do sprzedaży; zwierząt gospodarskich. Można je także wydać na budowę czy modernizację budynków gospodarczych. Pozostałe 30% kwoty premii można przeznaczyć na przykład na zakup środków do produkcji rolnej, m.in. paszy dla zwierząt; środków ochrony roślin; paliwa rolniczego; nawozów.

Ocena złożonych wniosków

Minimalna liczba punktów, aby uzyskać wsparcie wynosi 7. Kolejność przysługiwania pomocy zależy od sumy punktów przyznawanych według następujących kryteriów wyboru:

- powierzchnia UR w gospodarstwie w roku wyjściowym – nie więcej niż 3 pkt
- różnica wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo a młodym rolnikiem: powyżej 15 do 25 lat – przyznaje się 3 punkty; powyżej 25 lat – przyznaje się 5 punktów;
- przejmowanie gospodarstwa w całości 4 punkty;
- uczestnictwo w systemach jakości maksymalnie 4 punkty;
- wielkość ekonomiczna gospodarstwa w roku wyjściowym powyżej 19 500 euro – nie więcej niż 3 punkty;
- prowadzenie produkcji zwierzęcej 2 punkty;
- dotychczasowa aktywność zawodowa wnioskodawcy 1 punkt;
- kwalifikacje zawodowe lub inne umiejętności – nie więcej niż 4 punkty.

Najważniejsze zobowiązania dla rolnika

W okresie 5 lat (licząc od wypłaty I raty) premii rolnik jest zobowiązany do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący oraz musi utrzymać co najmniej minimalny wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa. **Ważnym wymogiem jest także utrzymanie co najmniej 60% wzrostu udziału przychodów z działalności rolniczej we wszystkich przychodach.** Dodatkowo: utrzymanie nabytych środków w ramach premii, prowadzenie rachunkowości rolniczej, prowadzenie produkcji zwierzęcej (na poziomie co najmniej 50% docelowej wielkości ekonomicznej gospodarstwa) i uczestniczenia w systemach jakości (w przypadku rolnictwa ekologicznego co najmniej 50% docelowej powierzchni UR gospodarstwa jest objęta tym systemem) **jeżeli za te kryteria rolnik uzyskał punkty.** Jeżeli rolnik nie posiadał wykształcenia kierunkowego w dniu złożenia wniosku o premię, zobligowany jest także do uzupełnienia kwalifikacji zawodowych.

Interwencja Premia dla młodych rolników ma na celu wspieranie młodych osób rozpoczynających lub rozwijających działalność rolniczą. Dofinansowanie to ułatwia dostęp do kapitału niezbędnego w początkowej fazie prowadzenia gospodarstwa. Dofinansowanie to może pomóc w zmodernizowaniu i rozbudowie gospodarstw, zwiększeniu ich produktywności i konkurencyjności, a także przyczynić się do poprawy standardu życia na obszarach wiejskich. **Aby mieć pewność, że wniosek zostanie przygotowany poprawnie, a jego rozliczenie skuteczne, warto skorzystać z profesjonalnego wsparcia doradców WMODR.**

Harmonogram naborów wniosków w ramach Planu Strategicznego dla WPR 2023-2027

I. PLAN STRATEGICZNY DLA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ na lata 2023-2027 – nazwa interwencji	
Płatności bezpośrednie / ekoschematy / wsparcie obszarowe i środowiskowe	Termin
<i>I.1 Podstawowe wsparcie dochodów</i>	od 15 marca do 1 lipca 2024
<i>I.2 Płatność redystrybucyjna</i>	
<i>I.3 Płatność dla młodych rolników</i>	
I.4.1 – I.4.6 Ekoschematy: (1) Obszary z roślinami miododajnymi, (2) Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, (3) Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Rolnej, (4) Biologiczna ochrona upraw, (5) Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych, (6) Dobrostan zwierząt.	od 15 marca do 1 lipca 2024
I.5.1 – I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do: (1) krów, (2) młodego bydła, (3) owiec, (4) kóz, (5) buraków cukrowych, (6) chmielu, (7) lnu, (8) kopy włókniстых, (9) pomidorów, (10) truskawek, (11) ziemniaków skrobiowych, (12) roślin pastewnych, (13) roślin strączkowych na nasiona.	od 15 marca do 1 lipca 2024
I.7.1 – I.7.6 Interwencje w sektorze owoców i warzyw	od 20 czerwca do 19 lipca 2024
I.8.1 – I.8.8 Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne i leśne (1) Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000, (2) Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000, (3) Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000, (4) Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, (5) Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie, (6) Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, (7) Bioróżnorodność na gruntach ornym, (8) Premie z tytułu zalesień, zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych	od 15 marca do 1 lipca 2024
I.8.11 Rolnictwo ekologiczne	od 15 marca do 1 lipca 2024
I.9 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi (ONW)	
I.10.11 Zalesianie gruntów rolnych; I.10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych	od 1 czerwca do 31 lipca 2024
I.10.13 Zakładanie systemów rolno-leśnych	
I.10.14 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych	
Inwestycje i rozwój gospodarstw	
I.10.1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (obszary A,B,C,D)	05.09 – 11.10.2024
I.10.3 Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	27.06 – 02.08.2024
I.10.5 Rozwój małych gospodarstw (10.5.1 Krótkie łańcuchy dostaw i gospodarstwa ekologiczne; 10.5.2 – pozostałe)	25.07 – 22.08.2024
I.11 Premie dla młodych rolników	19.06 – 19.08.2024
Współpraca / rozwój lokalny	
I.13.2 Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	19.09 – 24.10.2024

Wybrane przepisy prawne dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich

Jadwiga Weisbrod

Starszy Referent Działu Rozwoju Obszarów Wiejskich

- ❑ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakazu stosowania materiału siewnego odmian kukurydzy MON 810. Dz.U. z 2024 r., poz. 678. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 maja 2024 r.

ROZPORZĄDZENIA

MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

- ❑ z dnia 5 kwietnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy technicznej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2024 r., poz. 533. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 25 kwietnia 2024 r.
- ❑ z dnia 9 kwietnia 2024 r. w sprawie zmiany rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych. Dz.U. z 2024 r., poz. 547. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 18 kwietnia 2024 r.
- ❑ z dnia 5 kwietnia 2024 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu mającego na celu wykrycie zakażeń wirusami wywołującymi grype ptaków (Avian influenza) u drobiu i dzikich ptaków” na 2024 r. Dz.U. z 2024 r., poz. 553. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 13 kwietnia 2024 r.
- ❑ z dnia 5 kwietnia 2024 r. w sprawie wprowadzenia w 2024 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie”. Dz.U. z 2024 r., poz. 563. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 16 kwietnia 2024 r.
- ❑ z dnia 16 kwietnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego przeznaczenia, warunków i trybu udzielania wsparcia w zakresie przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, spożywczych, rybołówstwa lub akwakultury w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. Dz.U. z 2024 r., poz. 591. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 19 kwietnia 2024 r.
- ❑ z dnia 24 kwietnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania wsparcia finansowego z funduszy promocji produktów rolno-spożywczych. Dz.U. z 2024 r., poz. 641. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 27 kwietnia 2024 r.
- ❑ z dnia 25 kwietnia 2024 r. w sprawie stawek płatności w ramach schematów na rzecz dobrostanu zwierząt za 2023 r. Dz.U. z 2024 r., poz. 645. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 26 kwietnia 2024 r.
- ❑ z dnia 30 kwietnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego przeznaczenia, warunków i trybu udzielania wsparcia na wymianę pokryć dachowych z materiałów szkodliwych dla zdrowia lub środowiska w gospodarstwach rolnych w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. Dz.U. z 2024 r., poz. 685. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 7 maja 2024 r.
- ❑ z dnia 26 kwietnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości limitów środków dostępnych w poszczególnych województwach lub latach w ramach określonych działań lub poddziałań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2024 r., poz. 690. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 7 maja 2024 r.
- ❑ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2024 r. w sprawie rocznej kwoty granicznej. M.P. z 2024 r., poz. 337. *Wysokość rocznej kwoty granicznej za 2024 r. wynosi 4358 zł.*
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie zmienionych wytycznych szczegółowych w zakresie pomocy w ramach płatności bezpośrednich, przejściowego wsparcia krajowego, płatności w ramach interwencji związanych ze środowiskiem, klimatem i innych zobowiązań w dziedzinie zarządzania, o których mowa w art. 69 lit. a rozporządzenia 2021/2115, wsparcia inwestycji leśnych lub zadrzewieniowych realizowanych w ramach art. 69 lit. d rozporządzenia 2021/2115 oraz warunkowości. M.P. z 2024 r., poz. 209.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 marca 2024 r. w sprawie zmienionych wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.13.2 Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych. M.P. z 2024 r., poz. 213.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 marca 2024 r. w sprawie wytycznych szczegółowych w zakresie wsparcia w formie instrumentów finansowych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. M.P. z 2024 r., poz. 233.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 kwietnia 2024 r. w sprawie wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.10.15 Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń. M.P. z 2024 r., poz. 270.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 kwietnia 2024 r. w sprawie wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania i wypłaty pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Wdrażanie LSR. M.P. z 2024 r., poz. 286.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 kwietnia 2024 r. w sprawie zmienionych wytycznych w zakresie podziału środków dostępnych w ramach niektórych interwencji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. M.P. z 2024 r., poz. 287.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2024 r. w sprawie wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu. M.P. z 2024 r., poz. 306.

Czekolada – czy warto ją jeść?

Czekolada to bez wątpienia najbardziej popularna słodka przekąska. Czaruje smakiem, zapachem i wyglądem. Jej rodzajów jest tak wiele, że trudno czasem wybrać tę najbardziej ulubioną.

Monika Hodór

Starszy Specjalista Sekcji Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki

Zacznijmy od początku. Jak powstaje czekolada? Podstawowym i głównym surowcem do produkcji tego smakołyku jest ziarno drzewa o nazwie kakaowiec. Z nasion kakaowca wytwarza się proszek kakaowy oraz masło kakaowe. Pierwszym krokiem w procesie przetwarzania ziaren jest poddanie ich zabiegowi fermentacji w specjalnych, do tego celu, zbiornikach. W ciągu kilku dni zawarte w nich cukry ulegają rozkładowi. Ziarna w wyniku tego działania mogą zawierać nadmierną ilość wody, którą bezwzględnie należy usunąć. Aby pozbyć ziarna nadmiaru wody poddaje się je prażeniu. Proces ten przyczynia się do powstania specyficznego smaku i aromatu. Następna faza produkcyjna, polegająca na usunięciu łupin i kielków, pozwala na otrzymanie tzw. śruty kakaowej, którą poddaje się dokładnemu roztarci, w wyniku czego otrzymuje się miazgę kakaową, stanowiącą istotny – obok tłuszczu kakaowego – półprodukt w wytwarzaniu czekolady. Kolejne zabiegi, czyli konszowanie, temperowanie i roztapianie, przyczyniają się do powstania płynnej masy, którą można już wypełniać odpowiednie formy, aby otrzymać gotowy produkt – czekoladę.

W myśl *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań w zakresie jakości handlowej wyrobów kakaowych i czekoladowych* „czekolada jest wyrobem otrzymanym z wyrobów kakaowych i cukrów, zawierającym nie mniej niż 35% suchej masy kakaowej, w tym: nie mniej niż 18% tłuszczu kakaowego oraz nie mniej niż 14% beztłuszczowej suchej masy kakaowej.” Na rynku znaleźć można niezliczone rodzaje czekolad, z dodatkami lub bez, w różnych formach i wielkościach. Podstawową i najbardziej istotną różnicą dostępnych w sprzedaży czekolad jest oczywiście ich skład. W zależności od procentowej zawartości miazgi kakaowej wyróżnia się m.in.: czekoladę **gorzką** o zawartości co najmniej 70% miazgi kakaowej, czekoladę **deserową** – od 30% do 70% miazgi kakaowej oraz czekoladę **mleczną**, której skład stanowią: miazga kakaowa (mniej niż 50 proc.), mleko, proszek mleczny oraz wanilia. To oczywiście nie wszystkie typy, bo we-

dług cytowanego wcześniej rozporządzenia, istnieją jeszcze inne rodzaje czekolad, a wśród nich wymienia się m.in.: czekoladę białą, śmietankową czy nadziewaną.

Dostępne na rynku czekolady to wyroby, w których znajdziemy różne nadzienia i dodatki. Producenci kuszą nas na różne sposoby. Aby spełniały wszelkie nasze smakowe upodobania dodają suszone bądź liofilizowane owoce, orzechy, migdały, kawałki ciastek, galaretki, a dla „podkręcenia” smaku stosują często rozmaite przyprawy, wśród których wymienia się m.in.: chili, zielony bądź czerwony pieprz, rozmaryn, sól morską czy cynamon. Biorąc pod uwagę aspekt zdrowotny, najlepszym wyborem będzie bez wątpienia czekolada gorzka, jednak nie każdy jest zwolennikiem tego typu słodkości. Charakteryzuje się ona bowiem wyraźnym gorzkim smakiem i trudniej ją połamać, gdyż jest dość twardym wyrobem. Ma ona więcej kalorii niż czekolada mleczna, a wynika to z wyższej zawartości tłuszczu. W 100 g gorzkiej czekolady, w zależności od zawartości kakao jest od ok. 500 do 590 kcal. Ale to nie powinno być powodem do całkowitej rezygnacji z jej konsumpcji, ponieważ jest ona bogata m.in. w białka, fosfolipidy, kwas oleinowy (jednonienasycony kwas tłuszczowy), błonnik pokarmowy, witaminy z grupy B, a także składniki mineralne (m.in.: potas, magnez, żelazo, cynk, selen czy wapń). Jest też dobrym źródłem przeciwutleniaczy. Epikatechina, znajdująca się naturalnie w kakao, to jeden z przeciwutleniaczy, który ma swój udział w poprawie stanu zdrowia i wydajności organizmu człowieka. Związek ten przyczynia się do obniżania ciśnienia krwi, sprzyja również utrzymaniu prawidłowej elastyczności naczyń krwionośnych. Spożywanie **gorzkiej** czekolady wpływa na obniżenie ryzyka wystąpienia depresji, hamuje proces starzenia się skóry, chroni przed rozwojem demencji czy cukrzycy typu 2.

Zdecydowanie najbardziej popularną, zwłaszcza jeśli chodzi o młodsze pokolenia, jest niewątpliwie czekolada **mleczna** o charakterystycznej kremowej teksturze. Jest to wyrób bogaty w mleko i cukier, jest bardzo słodki i łatwo się rozpuszcza. To właśnie te cechy powodują, że jest często wybieranym produktem zarówno przez młodszych, jak i „nieco” starszych konsumentów. Dzięki dużej zawartości węglowodanów czekolada

mleczna szybko dostarcza mocną dawkę energii. Działa również „odstresowująco”. Warto też wspomnieć o jej pozytywnym działaniu na układ krwionośny, lecz ze względu na zawarte w niej mleko może przyczynić się do wywołania alergii i negatywnie wpływać na osoby z nietolerancją laktozy. Czekolada mleczna zawiera sporą ilość cukru, co nie czyni jej zbyt zdrową przekąską, zwłaszcza dla diabetyków. Starajmy się, nie sięgać po nią często i spożywajmy ją w niewielkich ilościach.

Kolejny rodzaj czekolady to czekolada **deserowa**. Z uwagi na ilość miazgi kakaowej, „plasuje” się ona pomiędzy czekoladą gorzką i mleczną. Czekolada deserowa najczęściej zawiera nieco powyżej 50% miazgi kakaowej oraz cukier, którego procentowy udział jest niższy niż w czekoladzie mlecznej. Ze względu na skład i smak może być dobrym zamiennikiem zarówno czekolady mlecznej, jak i gorzkiej. Nie jest ani zbyt słodka, ani nazbyt gorzka.

Którą wersję zatem wybrać? Jak wybrać tę odpowiednią czekoladę? Bardziej słodką czy wręcz odwrotnie? Z dodatkami czy bez? Z jednej strony powinniśmy zwracać uwagę przede wszystkim na kontekst zdrowotny, ale z drugiej chcielibyśmy cieszyć się swoim ulubionym smakiem i nie musimy z niego całkowicie rezygnować. Czekolada to wyrób, który poza swoimi charakterystycznymi walorami smakowymi, jest także źródłem wielu składników odżywczych, w tym: witamin (A, E, z grupy B), magnezu, potasu, żelaza, kwasów omega 6, a także innych cennych związków np. flawonoidów. Pomimo tak wielu cennych substancji, czekolada spożywana w nadmiarze nie będzie jednak służyła każdemu, jest ona bowiem produktem dość kalorycznym. Ponadto nie zaleca się jej przesadne-

go spożycia w przypadku osób dotkniętych nietolerancją lub alergią na kakao, mleko, orzechy czy też nietolerancją laktozy. Nie jest też wyrobem polecanym w przypadku kamicy nerkowej, zaparc, choroby wrzodowej, refluksu przełyku i cukrzycy.

Nie należy się jednak całkowicie „odwracać” od czekolady. Wyjątkiem wymuszającym rezygnację czy znaczne ograniczenie jej spożycia będą wspomniane rozmaite przeciwwskazania czy zalecenia zdrowotne. W dzisiejszym świecie obserwujemy mnogość asortymentową w wielu segmentach przemysłu spożywczego. Coraz trudniej jest wybrać odpowiednią dla nas żywność. To, co powinno nam jednak przyświecać przy każdorazowym jej wyborze, to oczywiście jakość, skład, a przede wszystkim jej wpływ na nasz organizm. Pamiętajmy też o zasadzie, aby we wszystkim, również w przypadku spożywania czekolady, zachować umiar.

Źródła:

- <https://swiezopalona.pl/blog/kakaowiec-wystepowanie-wlasciwosci-gdzie-uprawia-sie-kakaowce-na-ziarna>
- <https://www.barbara-luijckx.pl/abc-czekolady/>
- <https://gutmat.pl/blog/czekolada-wyjatkowa-slodka-przekaska>
- http://www.foodandpeople.pl/historia-czekolady-czesc-i_utyra
- <https://bakalie.com/arttykul/strefa-wiedzy/czekolada-mleczna-slodki-narkotyk.html>
- <https://kuchnia.wp.pl/czekolada-mleczna-wartosci-odzywczce-wlasciwosci-zdrowotne-kulinarne-zastosowanie>
- <https://gemini.pl/poradnik/zdrowe-odzywianie/gorzka-czekolada-czy-warto-ja-jesc/>
- <https://www.budujmase.pl/diety/o-dietach/wlasciwosci-czekolady-czy-czekolada-jest-zdrowa.html>

Pokrzywa – niszczyć czy zbierać

Należy do rodziny pokrzywowatych. Występuje w stanie dzikim w Afryce Północnej, Ameryce Północnej, Europie, Azji. Jej naturalne środowisko to wilgotne lasy i zarośla. Pokrzywa zwyczajna jest byliną, która rozmnaża się za pomocą nasion, ale także za pomocą niezwykle żywotnych kłaczy, które mogą osiągać nawet 1,5 m długości.

Kinga Latosińska

Kierownik Zespołu Doradców w Węgorzewie

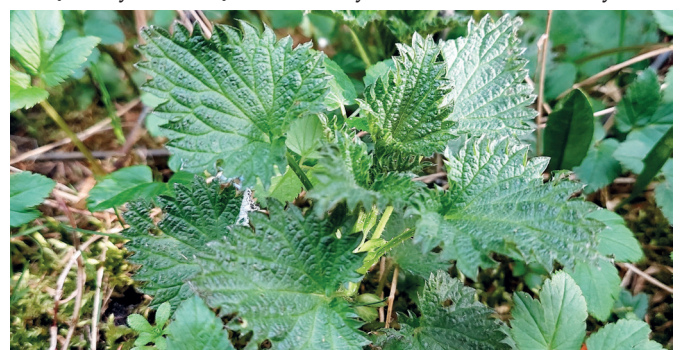

Dobrze sobie radzi na glebach wilgotnych, żyznych, zasobnych w azot i fosforany oraz na glebach, gdzie nawożenie przekroczyło dozwolone limity. Jest rośliną azotolubną, lubi słoneczne miejsca, nie służą jej gleby kwaśne. Pokrzywa w uprawach roślin i na polach traktowana jest jako chwast, ale dziko żyjąca lub uprawiana w ogrodach odgrywa istotną rolę w ekosystemie jako roślina żywicielska wielu gatunków owadów, a także jest doskonałym surowcem w kuchni i kosmetyce.

Chwasty osłabiają plony zbierane z uprawy, a w skrajnych przypadkach mogą wręcz ją zniszczyć. Rywalizują z uprawianymi roślinami o wodę, dostęp do słońca czy składniki pokarmowe. Należy jednak pamiętać, że pokrzywa jest tym dobrym chwastem, ma wiele właściwości, które możemy wykorzystać, aby wzbogacić glebę i wspomóc rośliny zupełnie nie używając środków chemicznych. Jeśli na polach zauważamy wysyp pokrzywy, nie niszczy jej – przeoranie jej z glebą będzie stanowi naturalny nawóz.

Co zawiera pokrzywa?

- makro- i mikroelementy: magnez, fosfor, wapń, siarkę, żelazo, potas, jod, krzem i sód;
- witaminy: A, K, B2, C;
- związki aminowe, garbnikowe, kwas pantotenowy, kwasy organiczne (m.in. mrówkowy, glikolowy, glicerolowy), olejki eteryczne, sole mineralne, chlorofil, serotoninę, histaminę, acetylocholinę, karotenoidy, fitosterole, flawonoidy.

Z pokrzywy bardzo popularne i wręcz wskazane jest robienie gnojówki, która znakomicie poprawi strukturę gleby oraz wzmocni rośliny – jest ona bogata w azot, dzięki czemu zwiększa produkcję chlorofilu, działa biostymulująco na rośliny pobudzając je do rozwoju. Wspomaga również walkę ze szkodnikami, głównie z mszycami, przędziorkami czy misecznikami. Poprzez oprysk pomaga również roślinom zainfekowanym przez mączniaka czy szarą pleśń. Do jej przygotowania potrzebujemy 1 kg rozdrobnionych pokrzyw na 10 l wody. Pokrzywy najczęściej wartościowych składników mają w kwietniu i na początku maja. Dobrze jest rośliny rozdrobnić przed zalaniem. Gnojówkę nastawiamy w plastikowym pojemniku. Pokrzywę zalewamy wodą, najlepiej deszczówką, nie przykrywamy szczelnie – musi mieć dopływ tlenu i odstawiamy w ciepłe, lekko zacienione miejsce. Przygotujmy się, że fermentując wydzielać będzie nieprzyjemny zapach. Pamiętajmy o codziennym mieszaniu, aby proces mógł zachodzić w całości. Gdy pojawia się piana, to znak, że wszystko dobrze fermentuje i za ok. 2 tygodnie będzie gotowa (gdy piana zniknie całkowicie).

Pamiętajmy o dawkowaniu, by nie porazić roślin:

- do podlewania roztwór: 1 część gnojówki na 10 części wody.
- do opryskiwania roślin: 1 część gnojówki na 20 części wody.

Gnojówką z pokrzyw możemy podlewać rośliny ozdobne, pod osłonami i w tunelach, drzewa i krzewy owocowe oraz rośliny w ogrodzie warzywnym, z wyjątkiem motylkowych typu groch i cebula, gdyż po nawożeniu gnojówką asymiluje dużo do masy zielonej – nie do bulwy.

Pokrzywa jest rośliną wykorzystywaną również w kosmologii, farmakologii oraz w kuchni. Zaprosicie pokrzywę do swojej łazienki. Bardzo prosto jest zrobić wodę pokrzywową, która naturalnie nabłyszczca włosy i je wzmacnia, zapobiega swędzeniu czy łupieżowi. Wystarczy 250 ml octu jabłkowego podgrzać i wrzucić do niego garść liści pokrzywy. Tak przygotowany preparat pozostawiamy na 10 min. i odcedzamy.

Przy problemach z trądzikiem pomocna jest oczyszczająca sauna. Wystarczy do gorącej wody wrzucić liście z pokrzywy, nachylić się nad naczyniem i nakryć głowę ręcznikiem. Ten zabieg oczyści nam cerę i otworzy pory skórne. Pokrzywa to prawdziwa skarbnica aktywnych związków niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania naszego organizmu. Specjaliści zajmujący się ziołolecznictwem uważają ją wręcz za natu-

ralny antybiotyk. Ta niepozorna roślina ma właściwości moczopędne, niezastąpione w leczeniu kamicy nerkowej i innych schorzeń układu moczowego. Wspomaga wydalanie z organizmu szkodliwych substancji, np. złożeń kwasu moczowego. Pokrzywa jest także pomocna m.in. w leczeniu dny moczanej (artretyzmu). Równocześnie przeciwdziała zatrzymywaniu płynów w organizmie.

Picie naparów lub dodawanie świeżych listków młodej pokrzywy do sałatek ułatwia przemianę materii i wzmacnia apetyt. Związki w niej zawarte oczyszczają układ trawienny, odprowadzają złoże żółciowe, a także korzystnie wpływają na pracę trzustki, wątroby i żołądka. Pokrzywę stosuje się w chorobach wątroby i przewodu pokarmowego, nieżytach żołądka i jelit, a także przy biegunkach. W działaniu krwiotwórczym pokrzywa próbuje dorównać preparatom żelaza. Wpływa korzystnie na produkcję czerwonych krwinek, co przydaje się w leczeniu anemii i przy osłabieniu. Jako jeden z nielicznych surowców zielarskich pokrzywa obniża poziom cukru we krwi i w niewielkim stopniu także ciśnienie tętnicze.

Nie niszczy więc pokrzywy, wykorzystujmy ją, gdyż natura sama daje nam to co dobre. Zbierajmy, pijmy napary lub koktajle, róbmy syropy lub suszmy, by mieć ją cały rok.

Jak zrobić odżywczy koktajl?

Potrzeba nam młodych listków pokrzywy – 2 garście, młode liście podagrycznika – 1 garść, młode liście mlecza – 1 garść, sok z jednej cytryny, łyżka miodu, 500 ml wody.

Całość miksujemy i pijemy na zdrowie!

Źródło:

- <https://www.sodr.pl/main/aktualnosci/Chwasty-w-uprawach-cz.-V/idn:1527>

- <https://latosiowydom.pl/zielone-skarby-wczesnej-wiosny/>

- <https://www.planta.pl/pl/porady/pielęgnacja-roślin/pokrzywa-chwast-czy-cenna-roślina-zielna>

SPRZEDAM:

- Sprzedam opryskiwacz polowy ciągnany Pilmet 2000 l. Rok produkcji 1999. Tel. 513 712 806. Lokalizacja Zielonka Pasłęcka.
- Ekologiczne sery z mleka krów rasy jersey. Są to sery podpuszczkowe dojrzewające oraz sery z przerostem pleśni niebieskiej. Ranczo Frontiera na Mazurach, Warpuny 4 k. Mrągorwa. Tel. 501 544 755, 501 799 924.
- Sprzedam dachówki poniemieckie z rozbiórki ok. 2500 szt. Cena za 1 szt. 20 gr. Tel. 518 989 305.
- Sprzedam gospodarstwo rolne w Wilczkowie o powierzchni 45 ha wraz z budynkami. Tel: 517 558 031.
- Sprzedam miód wielokwiatowy, rzepakowy, lipowy. Atrakcyjna cena. Rybno k. Mrągorwa, tel. 515 192 443 lub e-mail: henrykszakiewicz@wp.pl
- Sprzedam pszenżyto. Cena 650 zł/t. Kontakt: Halina 693 358 995.
- Pług Rabewerk 5-skibowy, obrotowy, półzawieszany. Cena 15 000 zł. Gmina Markusy. Tel. 692 005 601.
- Sprzedaż kurek odchowanych oraz kurek 3-dniowych i drobiu wodnego. Sprzedam tryka rasy Suffolk. Tel. 604 194 791.
- Tradycyjne sery podpuszczkowe z mleka krowiego o różnych smakach. Zapraszam do zakupu. Renata. Głazowo 10 k. Mrągorwa. Tel. 785 180 765.
- Sprzedam ciągnik Ursus 1614 rok 1993 stan bdb., ciągnik zetor 16245 rok 1997 przyczepa hw8011 wywrotka ładowność 10 ton przyczepa tandem wywrotka ładowność 12 ton, agregat talerzowy uprawowo siewny Vaderstadt rapid szer. 4 metry z nawozem rok 2005, opryskiwacz ciągnany pojemność 2500 litrów i 4000 litrów, ładowarkę teleskopową Merlo rok 2007, prasę do balotów Sipma 120x120 rok produkcji 2013, czyszczalnię Petkus. Tel. 500 419 229.
- Sprzedam ciągnik rolniczy Zetor 16245 rok prod. 1997, ciągnik rolniczy Ursus 1634 rok produkcji 1996, ciągnik rolniczy Ursus 1614 rok prod. 1993, opryskiwacz ciągnany pojemność 2000 l, szerokość 18 m, opryskiwacz ciągnany pojemność 4000 l, szerokość 24 m, ładowarka teleskopowa Merlo rok prod. 2007 wysokość 7 m, agregat uprawowo siewny Vaderstad Rapid talerzowy z nawozem, szerokość 4 m, rok prod. 2005, przyczepa tandem wywrotka Vaia ładowność 12 t, wywrot do tyłu. Tel. 500 419 229.
- Sprzedam czyszczalnię nasion dokładnego czyszczenia produkcji niemieckiej Petkus K-531 Gigant z sitami (30 szt. w cenie 70 zł/szt, sita w dobrym stanie) oraz instrukcją obsługi czyszczalni, możliwy transport, cena 6600 zł (mała negocjacja) woj. dolnośląskie, gmina Żmigród. Tel. 668 793 926.
- Sprzedam prasę do bel (produkcja WARFAMA), pług pięcioskibowy, Cyklop, rozrzutnik czteroosiowy, przetrząsarko-zgrabiarki siedmiorzędowe, przyczepę 4,5 tonową, przyczepę 6 tonową. Gamerki Wielkie, gm. Jonkowo, pow. olsztyński. Tel. 660 997 614.
- Sprzedam gęsi tuluskie ze stad zachowawczych. Tel. 604 194 791.
- Działkę o powierzchni 1,00 ha w m. Bobrowiec, gmina Braniewo. Cena do uzgodnienia. Tel. 603 678 540.
- Jarlice z dopłatami rasy kamieniecka długowłnista. Józef Nieścior, 11-041 Gutkowo 33. Tel. 797 286 383.
- Sprzedam kosiarkę rotacyjną, polska 3 letnia. Tel. 508 498 004.
- Gospodarstwo rolne w m. Wodukajmy (gm. Sępole) o pow. 12 ha, w tym stary las 0,74 ha. W gospodarstwie znajdują się: dom 1-rodzinny parterowy z poddaszem użytkowym (72 m²), obora (253 m²), chlewnia (128 m²), 2 x garaż (35 m² i 42 m²). Istnieje możliwość kupna samego siedliska (budynki) usytuowane na pow. gruntów od 0,90 ha do 1,36 ha (jedna bądź dwie działki ewidencyjne) lub samej ziemi ornej w jednym kawałku 9,9 ha (2 działki ewidencyjne). Tel. 508 323 512.

- Sprzedam pług 5 skibowy półzawieszany marki Overum. Cena 4.500,00 złotych. Tel. 509 913 300.
- Schładzalnik do mleka 650 l oraz ciągnik S-320. Tel. 513 661 525.
- Ciągnik Case JX90 (2010) 3300 mtg tur (2011) bez osprzętu I wł. Stan bdb kupiony w kraju u dealera pełny serwis dokumentacja opony oryginał przód 70% tył 90% szerokie ogumienie komplet obciążników przód i tył cena 110 tys. zł, gm. Goldap. Tel. 600 096 165.
- Dużą przyczepę kempingową dwuosiową, ciągnik Same Antares II 130 KM Turbo. Rok produkcji 2000. Ciągnik cały w oryginalne, sprawny. Stan bardzo dobry. Tel. 512 479 979.
- Rozrzutnik obornika 2-osiowy; siewnik do nawozów Piast (olejak); śrutownik bijakowy; ciągnik Zetor 6-cylindrowy z przednim napędem; pług Kverneland 4-skibowy; kosiarkę rotacyjną; żmijkę do zboża-4 metry lub dmucharę do zboża; 2 przyczepy 3,5 tonowe do zboża; kombajn Bizon na szerokich kołach; owijkę do balotów. Tel. 55 244 81 89 (dzwonić wieczorem), gm. Lelkowo.
- Sprzedam: ciągnik Ursus 1614 sześciocylindrowy Turbo, zarejestrowany, stan bardzo dobry; przyczepę rolniczą D-50 zarejestrowaną, stan bardzo dobry; przyczepę kempingową, dwuosiową, dużą, sprowadzoną z Niemiec. Tel. 512 479 979.
- Traktor 240 KM złożony w 2019 roku na ramie HTZ K-150 T, skrzynia biegów oryginalna (bez zarzutu) silnik Deutz-Fahr V8, bardzo oszczędny w spalaniu. Kabina od IVECO, opony nowe, akumulatory sprawne 2 szt. Traktor w pełni sprawny do pracy. Cena 74 900,00 złotych. Tel. 509 913 300.

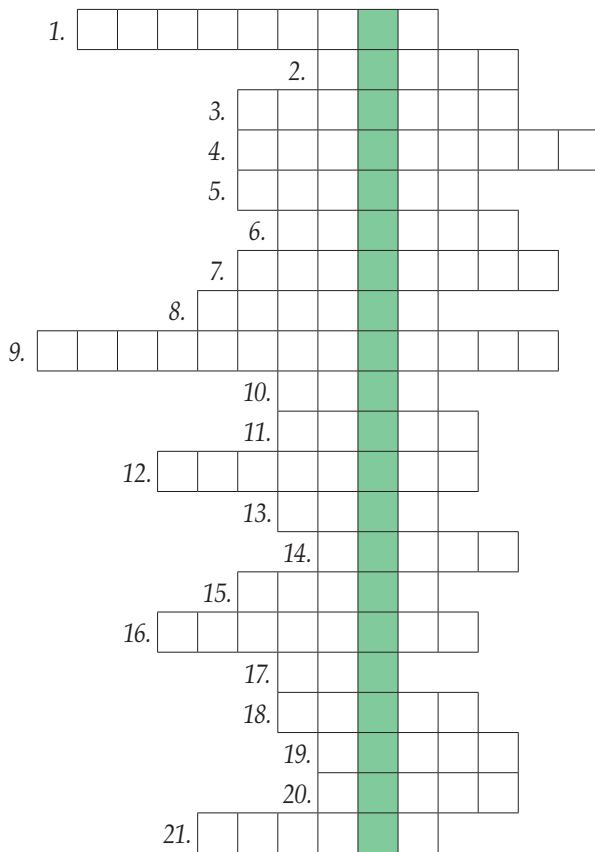
KUPIĘ:

- Kupię siewnik do podsiewania traw. Tel. 667 704 091.
- Kupię rzepak ozimy i jary. Tel. 604 222 787.
- Kupię siano. Tel. 691 178 171.
- Ciągnik Zetor, przystawkę do kukurydzy, siewnik do kukurydzy i rozsiewacz nawozu. Tel. 728 032 907.
- Ciągnik Zetor Forterra, agregat uprawowy 3 m, formownicę do redlin ziemniaków i sadzarkę do ziemniaków talerzową. Tel. 795 807 728.
- Bizon Rekord, BS, Claas, sortownik do ziemniaków i pług obrotowy Kverneland famarol, siewnik zbożowy, agregat siewny i opryskiwacz ciągnany na kołach pilmet. Tel. 790 318 118.
- Rozsiewacz wapna RCW Unia Brzeg, dmuchawę do zboża ssąco-tłoczącą pom augustów i przyczepę rolniczą. Tel. 511 924 809.
- Prasę kostkującą, gm. Świątki. Tel. 516 168 355.
- Ciągnik Zetor lub John Deere, przyczepę Pronar, rozsiewacz nawozu Brzeg, Amazone 1600 l, sadzarkę talerzową do ziemniaków i kosiarko-rozdrabniacz. Tel. 795 807 728.
- Rozsiewacz Amazone, pług Kverneland Amarol 4-skibowy, opryskiwacz Pilmet ciągnany od 2-2,5 tys. l i kosiarkę bijakową. Tel. 511 924 809.
- Pług obrotowy, agregat siewny Zetor Forterra, felgi 38 cali Ursus, rozsiewacz 1600 l Bizon Record. Tel. 795 807 728.
- Ciągnik Zetor ok. 100 KM z przednim napędem, model 10540 lub Ursus 1224. Rozsiewacz do nawozów i przyczepę rolniczą. Pług Famarol wahadłowy lub pług obrotowy. Tel. 511 907 139.

INNE:

- Pszczelarz podejmie współpracę z rolnikiem w zakresie możliwość ustawienia uli na pożytku zwłaszcza gryki. Okolice Bukwałdu, Jonkowa, Świątek, Dobrego Miasta itp. Tel. 797 630 354.
- Naprawa pękniętych bloków silników spalinowych. Pęknięcia płaszczy, dziury (dojazd do klienta, bez wyjmowania silnika, udzielanie gwarancji). Tel. 601 859 884; www.peklblok.pl

KRZYŻÓWKA

1. Mleczna, gorzka lub deserowa
2. Rodzaj wozu bojowego
3. Sondaż, badanie
4. Jeden z najczęściej używanych znaków interpunkcyjnych
5. Jednostka dydaktyczna
6. Godność zarządzającego uczelnią
7. Jeden ze starych gatunków pszenicy
8. Wstrząs, szok
9. Organizm widoczny jedynie pod mikroskopem
10. Plan, układ
11. Pastewny lub cukrowy
12. Patogeny, szkodniki i chwasty obniżające plony
13. „Przysięgły” mebel
14. Są mistrzami w budowaniu tam
15. Ziemia uprawna, rola
16. Pożyteczny chwast
17. Część np. pietruszki
18. Często zamiast twarzy
19. Skoszona trawa
20. Chmura
21. Małe dziecko

Wśród osób, które prześlą na adres redakcji prawidłowe rozwiązanie krzyżówki rozlosujemy trzy zestawy najnowszych publikacji WMODR z siedzibą w Olsztynie. Na rozwiązania czekamy do 30 czerwca 2024 r. Adres: „Bieżące Informacje”, WMODR z siedzibą w Olsztynie, ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, z dopiskiem „krzyżówka”.

Adresy Zespołów Doradców:

- **BARTOSZYCE**, ul. Kętrzyńska 45A, tel. (89) 762 22 05
- **BRANIEWO**, ul. Kościuszki 118, tel. (55) 243 28 46
- **DZIAŁDOWO**, ul. Polna 6/20, kom. 665 890 160
- **ELBLĄG**, ul. Nowodworska 10B, tel. (55) 235 32 36
  - Paślęk, ul. Bankowa 25, tel. (55) 248 55 04
- **EŁK**, ul. Zamkowa 8, tel. (87) 621 69 67
- **GIŻYCKO**, ul. Przemysłowa 2, tel. (87) 428 51 99
- **GOŁDAP**, ul. Wolności 20, tel. (87) 615 19 57
- **IŁAWA**, ul. Lubawska 3, tel. (89) 649 37 73
  - Lubawa, ul. Towarowa 5, kom. 665 880 204
- **KĘTRZYN**, ul. Powstańców Warszawy 1 (budynek Społem), tel. (89) 751 30 93
- **LIDZBARK WARMIŃSKI**, ul. Krasickiego 1, tel. (89) 767 23 10
- **MRAĞOWO**, ul. Boh. Warszawy 7A/2, kom. 665 960 423
- **NOWE MIASTO LUBAWSKIE**, ul. Kazimierza Wielkiego 5, kom. 665 690 332
- **NIDZICA**, ul. Słowackiego 17, kom. 665 960 367
- **OLECKO**, Al. Zwycięstwa 10, kom. 665 910 617
- **OLSZTYN**
  - Biskupiec, ul. Niepodległości 4A, tel. (89) 715 22 59
- **OSTRÓDA**, Grabin 17, kom. 665 990 519
  - Morąg, ul. Dworcowa 13, tel. (89) 757 47 61
- **PISZ**, ul. Wojska Polskiego 33, kom. 695 990 247
- **SZCZYTNO**, ul. Józefa Narońskiego 2, kom. 665 892 933
- **WĘGORZEWO**, Plac Wolności 1B, tel. (87) 427 12 21

OGŁOSZENIA I REKLAMY W MIESIĘCZNIKU W 2024 r.

reklama na okładce kolor:

- II, III str. – 1 540 zł brutto
- IV str. – 1 845 zł brutto

reklama wewnątrz numeru kolor:

- format A4 – 1 230 zł brutto
- format 1/2 A4 – 770 zł brutto
- format 1/4 A4 – 615 zł brutto

artykuł sponsorowany format A4 – 923 zł brutto

wkładkowanie gotowych materiałów reklamowych:

- Kartka A4 lub A3 złożona do formatu A4 – 770 zł brutto
- Kartka A4 lub A3 złożona do formatu A4 od 2 do 8 stron – 1 540 zł brutto
- Kartka A3 złożona do formatu A4 od 8 do 16 stron – 2 306 zł brutto

Treść reklam wraz ze zleceniem i danymi do wystawienia faktury VAT, należy przestać do 15 dnia miesiąca poprzedzającego emisję reklamy. Redakcja nie odpowiada za treść zamieszczonych ogłoszeń i reklam.

Ogłoszenia drobne dla rolników zamieszczamy bezpłatnie!

15 marca – 1 lipca 2024 r.

**KAMPANIA
WNIOSKOWA
o przyznanie płatności**

**Doradcy WMODR służą doradztwem
i świadczą usługi bezpłatnego
sporządzania wniosków o:**

- **płatności bezpośrednie,**
- **płatności RŚK w ramach PROW 2014-2020
oraz PS WPR 2023-2027,**
- **płatności RE w ramach PROW 2014-2020
oraz PS WPR 2023-2027.**

**Zachęcamy do kontaktu z doradcami terenowymi WMODR,
którzy dostępni są na terenie każdej gminy.**

Ekogwarancja PTRE sp. z o. o.

Dołącz do grona certyfikowanych ekologicznych gospodarstw.

WNIOSEK O CERTYFIKACJĘ GOSPODARSTWA

NOWY, UPROSZCZONY WNIOSEK
ON-LINE DOSTĘPNY NA
WWW.WOC.PL

Zapraszamy do współpracy!

